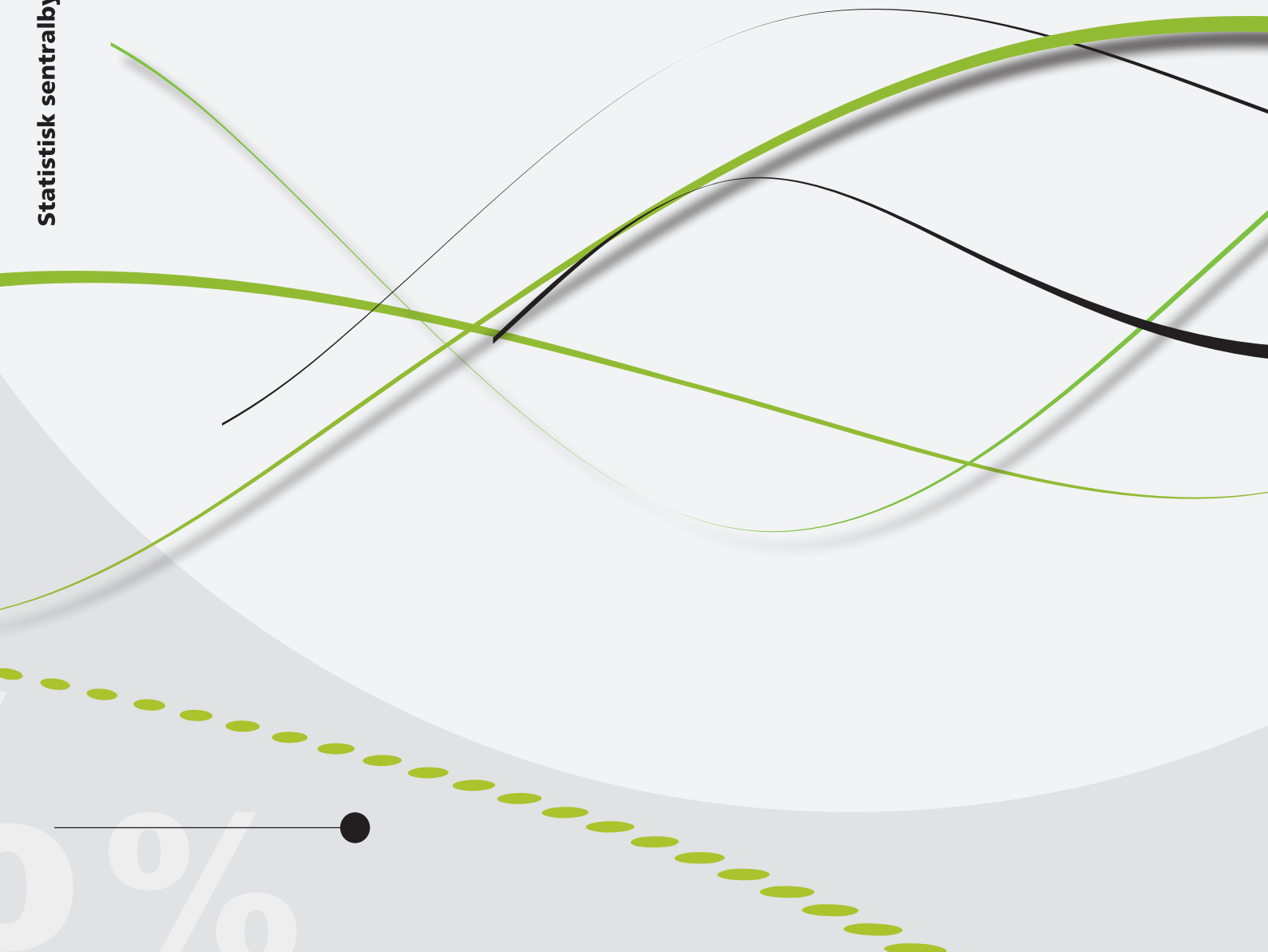

*Gunnar Claus, Carol Romay, Ingrid Melby og
Frøydis Strøm*

Inntektsstatistikk for den eldre befolkning 2011

En kohortanalyse av inntektsutviklingen for
aldersgruppen 60 år og eldre

*Gunnar Claus, Carol Romay, Ingrid Melby og
Frøydis Strøm*

**Inntektsstatistikk for den eldre befolkningen
2011**

En kohortanalyse av inntektsutviklingen for
aldersgruppen 60 år og eldre

	Standardtegn i tabeller	Symbol
© Statistisk sentralbyrå	Tall kan ikke forekomme	.
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal	Oppgave mangler	...
Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Oppgave mangler foreløpig	...
Publisert juni 2013	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-8697-1 (trykt)	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-8698-8 (elektronisk)	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISSN 0806-2056	Foreløpig tall	*
Emne:	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Desimaltegn	,

Forord

Statistisk sentralbyrå, ved Seksjon for Inntekts- og lønnsstatistikk, fikk i sammenheng med den nye pensjonsreformen som ble innført i januar 2011, i oppdrag fra Arbeidsdepartementet å utarbeide statistikk som viser sammensetning og nivå på inntektene til den eldre befolkningen. Formålet er å følge den eldre befolkningens tilpasninger til regelverket om fleksibelt uttak av alderspensjon.

Rapporten: *Inntektsstatistikk for den eldre befolkningen 1999-2009* beskrev inntektssituasjonen til de eldre før pensjonsreformen trådte i kraft. Denne rapporten omfatter tall fra 2001 til og med inntektsåret 2011, og viser inntektsforholdene det første året med nye regler for alderspensjon.

Rapporten er skrevet av Gunnar Claus, Ingrid Melby, Carol Romay og Frøydis Strøm. Marit Berger Gundersen har stått for redigeringen.

Prosjektstøtte: Arbeidet ble finansiert av Arbeidsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 7. juni 2013.

Hans Henrik Scheel

Sammendrag

Rapporten gir et bilde av inntektene til personer som er 60 år og eldre i årene 2001 til 2011. Formålet er å etablere et grunnlag som viser inntektsnivå og inntekts-sammensetning til denne gruppen. I 2011 trådte nye regler om fleksibel pensjon i kraft. Statistikken viser hvordan inntektene ble påvirket av disse regelendringene.

Personer som er 60 år eller eldre i Norge utgjorde over en million mennesker i 2011. Ved å inkludere personer fra 60 år har vi mulighet til å følge personene i overgangen til pensjonsalder. I rapporten følges ettårige alderskohorter over tid, og personene er gruppert som alderspensjonister, uførepensjonister, AFP-pensjonister og minstepensjonister. Det gis også inntektsstatistikk på husholdningsnivå for de samme gruppene.

Statistikk over ettårige aldersgrupper viser at andelen personer med yrkesinntekt har økt for alle aldersgrupper fra 60 til 75 år i perioden 2001 til 2011. Andelen personer med yrkesinntekt blant 68 til 70-åringene har eksempelvis økt med rundt 8 prosentpoeng fra 2001 til 2011.

Kvinner har hatt en større økning enn menn i andelen med yrkestilknytning fra 2001 til 2011. Ser vi eksempelvis på 63-åringene, økte andelen kvinner med tilknytning til arbeidslivet fra 59 prosent i 2001 til 66 prosent i 2011. Tilsvarende tall for menn var 73 prosent i 2001 og 76 prosent i 2011.

35 000 personer i alderen 62 til 66 år benyttet seg av den nye muligheten til å ta ut alderspensjon. Samlet inntekt til en 64-åring som tar ut alderspensjon er i gjennomsnitt 80 prosent høyere enn samlet inntekt til de som ikke tar ut alderspensjon. Målt ved inntekt etter skatt er forskjellen på 66 prosent.

Den eldre befolkningen har hatt høy realinntektsvekst i 10-årsperioden 2001 til 2011. For eksempel var medianinntekten for 68-åringene i 2011 53 prosent høyere enn i 2001, målt i faste kroner.

Skattereglene behandler pensjonen lempeligere enn lønnsinntekten. For eksempel viser statistikken at personer som er født i 1941 hadde en økning i samlet inntekt på 4 prosent fra de var 60 til de ble 70 år, målt i faste kroner. Ved å se på gjennomsnittlig inntekt etter skatt, fikk de samme personene en økning på 16 prosent i den samme perioden. Med andre ord hadde en 70-åring som var alderspensjonist i 2011, en høyere realinntekt enn det han hadde i yrkesaktiv alder som 60-åring i 2001.

De eldre har fått et stadig bedre økonomisk grunnlag for å møte pensjonstilværelsen, ved at de i større grad enn tidligere har opptjent tjenestepensjon. Samtidig har det vært gode trygdeoppgjør de siste årene.

Personer og husholdninger som befinner seg nederst i inntektsfordelingen, har hatt en sterkere prosentvis inntektsvekst ved overgang til pensjonsalder enn de som ligger i toppen av fordelingen.

Ved å følge husholdninger der hovedinntektstaker var 68 år og alderspensjonist i 2009 finner vi at 68 prosent hadde minst like høy inntekt to år etter (i 2011) som de hadde to år før pensjonsalder.

Det å starte uttak av alderspensjon ved en alder av 62 år, som det var mulig å gjøre da de nye reglene om fleksibel pensjon trådte i kraft, har styrket disse husholdningenes økonomi. I husholdninger der hovedinntektstaker var 62 år og alderspensjonist i 2011, finner vi at 76 prosent av husholdningene hadde minst like høy inntekt etter skatt som pensjonister, som det de hadde to år før de ble pensjonister. Blant husholdningene der hovedinntektstaker var 62 år i 2011, men som ikke benyttet seg av ordningen om å ta ut alderspensjon, hadde 64 prosent likt eller høyere inntektsnivå sammenlignet med to år før.

Abstract

This report documents the income for those aged 60 and above in the years 2001 through 2011. The purpose has been to create a basis which shows income levels and composition of income for this group. New regulations for flexible retirement were implemented in 2011. The statistics shows how the new regulations have affected the income of this group.

Persons at the age of 60 years and older accounted for over 1 million people in Norway in 2011. By including those aged from 60 years and above, we have been able to follow individuals through the transition to retirement. The report follows single year cohorts over time. It groups persons into the following categories: old-age pensioners, disability retirees, AFP-retirees and pensioners with minimum benefits. The report also includes income statistics at household level for these groups.

Statistics for single year cohorts show that the proportion of those with income from work has increased for all age groups from 60 to 75 years of age in the period 2001 to 2011. The proportion of 68- to 70 years old persons with income from work has increased with approximately 8 percentage points from 2001 to 2011.

The proportion of women with income from work has increased more than that for men in the period from 2001 to 2011. To illustrate this, for 63 years old, the proportion of women with income from work rose from 59 per cent in 2001 to 66 per cent in 2011. The equivalent statistic for men was from 73 per cent in 2001 to 76 per cent in 2011.

35 000 persons from 62 to 66 years of age used their option to draw old-age pensions. Persons 64 years of age that drew old-age pensions have on average 80 per cent higher total income than those at the same age not receiving old-age pensions.

The elderly have experienced a large increase in real value income through the decade from 2001 to 2011. 68 year olds in 2011 had, for example, a median total income which was 53 percent higher than that of 68 year olds in 2001, measured in fixed NOK.

Tax regulations treat pensions more leniently than wage income. For instance the statistics show that those born in 1941 had a 4 percent increase in total income from the age of 60 to the age of 70, in fixed NOK. By looking at average income after tax, the same group had a 16 per cent increase for the same period. The statistics show that the income in real value of an old-age pensioner at the age of 70 in 2011 is higher than the one earned when working at the age of 60.

By collecting service pension, the elderly have a better economic basis for their years in retirement. At the same time, the results of pension settlements in the recent years have been beneficial.

Persons and households within the lowest income groups experienced a greater percentage income growth through the transition to retirement than those in the higher income groups.

By following households where the main income earner was 68 years old in 2009, we find that 68 percent had the same or higher income two years after the retirement (in 2011), compared with two years prior to the retirement (in 2007).

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Datagrunnlaget og definisjoner	7
1.1. Datagrunnlaget.....	7
1.2. Populasjonen	7
1.3. Pensjonsreformen	7
1.4. Demografiske forhold	8
1.5. Inntektsbegrep	9
1.6. Kjennemerker og grupperinger.....	11
1.7. Kohorter	11
1.8. Husholdning og bruk av ekvivalensskalaer	11
1.9. Utvikling i utvalgte bakgrunnsvariable	12
1.10. Inntektskomponenter.....	13
2. Yrkestilknytning	16
2.1. Andel yrkestilknyttede kvinner og menn	16
2.2. Ulik grad av yrkestilknytning.....	17
2.3. Inntektsnivå	19
2.4. Lønnstakere og næringsdrivende.....	20
3. Inntektsutvikling for ulike aldersgrupper og kohorter	23
3.1. Inntektsutvikling for utvalgte aldersgrupper	23
3.2. Inntektsutvikling for utvalgte fødselsår	33
4. Inntektssammensetning og nivå	39
4.1. Utvikling i antall pensjonister	39
4.2. Alderspensionister.....	41
4.3. Uførepensionister.....	50
4.4. AFP-pensionister.....	53
5. Husholdninger	59
5.1. Antall husholdninger etter hovedinntektstakers alder	59
5.2. Pensjonisthusholdninger	59
5.3. De eldre husholdningenes inntekter	61
5.4. Inntektsutvikling.....	62
5.5. Alderspensionister.....	63
5.6. Inntektsutvikling for alderspensionister.....	64
5.7. Aleneboende alderspensionister med minstepensjonsnivå.....	65
5.8. Uførepensionister	67
5.9. Inntektsutvikling blant uførepensionister	68
5.10. Aleneboende uførepensionister med minstepensjon.....	68
5.11. Inntektsutvikling blant aleneboende uførepensionister med minstepensjon.....	69
5.12. Yrkestilknytning i husholdninger som mottar alderspensjon.....	70
5.13. Yrkestilknytning og husholdningsøkonomi	72
5.14. Inntektsnivå ved overgangen til pensjonsalder.....	73
5.15. Formue og gjeld	75
5.16. Bruttofinanskapital ved overgangen til pensjonsalder	77
Referanseliste	78
Figurregister	79
Tabellregister	81

1. Datagrunnlaget og definisjoner

1.1. Datagrunnlaget

Rapporten gir tall både på person og husholdningsnivå. Datagrunnlaget er i hovedsak basert på SSBs Inntektsstatistikk.

Inntektsstatistikk for personer er tilgjengelig som heldekkende statistikk, og omfatter alle personer som bor i landet ved utgangen av året. Inntektsstatistikken omfatter alle registrerte kontante inntekter, både skattepliktige og skattefrie. Fra og med inntektsåret 2004 er også opplysninger om husholdningssammensetning tilgjengelig for alle personer slik at vi også får en heldekkende inntektsstatistikk på husholdningsnivå.

1.2. Populasjonen

Populasjonen avgrenses til å omfatte personer bosatt i Norge som er 60 år eller eldre ved utgangen av hvert kalenderår. Ulike demografiske effekter gjør at denne populasjonen øker over tid i de senere år. I 2011 var det over 1 million personer som var 60 år eller eldre i Norge. I 2001 var det 865 000 personer i denne gruppen. Av alle bosatte i Norge utgjorde personer 60 år og eldre 21 prosent av befolkningen i 2011.

Fra 2011 er det mulig å ta ut alderspensjon fra 62 år. Bakgrunnen for å inkludere personer fra 60 år er at man da kan sammenligne inntektsforholdene i overgangen fra yrkesaktivitet til pensjonering.

1.3. Pensjonsreformen

Fra og med 2011 er det innført nye regler om fleksibelt uttak av alderspensjon i alderen 62 til 75 år. Etter 75 år er det ingen pensjonsopptjening på inntekten.

Fleksibelt uttak av alderspensjonen gjør det mulig å ta ut gradert pensjon, og å kombinere arbeid og pensjon fritt uten avkorting av pensjonen. Dette gjelder for alderspensjon fra folketrygden, men det er vesentlige forskjeller på reglene for uttak av privat og offentlig tjenestepensjon.

Alderspensjon

Fra 1. januar 2011 ble det mulig å ta ut alderspensjon fra fylte 62 år. Opparbeidet pensjonsbeholdning fordeles over forventet gjenværende leveår, slik at årlig pensjonsutbetaling blir lavere jo tidligere man velger å ta ut alderspensjon. Det åpnes kun for uttak av hel eller delvis alderspensjon før 67 år dersom alderspensjonen fra fylte 67 år vil overstige minstepensjonsnivået.

Tjenestepensjon

Tjenestepensjonen er et tillegg til alderspensjonen fra folketrygden. Det finnes innskuddsbaserte og ytelsesbaserte pensjonsordninger. Forskjellen er i grove trekk at med en innskuddsbasert tjenestepensjon avtales det på forhånd hvor mye som skal innbetales til pensjonskassen. Pensjonen vil da avhenge av avkastningen på sparebeløpet. Pensjonister med ytelsesbasert tjenestepensjon vet hvor stor pensjon de vil få, ut fra sitt lønnsnivå, mens innbetalingene avhenger av avkastning i pensjonskassen, lønnsutvikling, forventet levealder med mer.

Fra og med 2006 ble det innført *obligatorisk tjenestepensjon* (OTP), som pålegger foretak i privat sektor å opprette tjenestepensjonsordning for sine arbeidstakere.

Ansatte i det offentlige har *offentlig tjenestepensjon*. Ordningen omfatter alderspensjon, uførepensjon, barnpensjon og etterlattepensjon. Offentlig tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor videreføres i hovedsak som før reformen. Offentlig tjenestepensjon er ytelsesbasert og samordnes med alderspensjon fra

folketrygden. Eventuell AFP kan tas ut i alderen 62-66 år. Offentlig tjenestepensjon skal levealderjusteres og reguleres etter nye regler på samme måte som alderspensjon fra folketrygden. Levealderjustering innebærer at hvis gjennomsnittlig levealder i befolkningen øker, må man jobbe litt lenger for å få samme pensjon.

Avtalefestet pensjon

Avtalefestet pensjon (AFP) er en førtidspensjonsordning som ble innført etter avtale mellom LO og NHO ved lønnsoppgjøret i 1998.

AFP i offentlig sektor vil fortsatt være en førtidspensjonsordning for aldersgruppen 62-66 år, og bli avkortet ved arbeidsinntekt over 15 000 kroner. Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, kan ikke ta ut AFP fra offentlig sektor i tillegg.

AFP i privat sektor utbetales som et livsvarig tillegg til alderspensjon fra folketrygden. Den må tas ut i kombinasjon med alderspensjon, og kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen avkortes.

Utlignet skatt

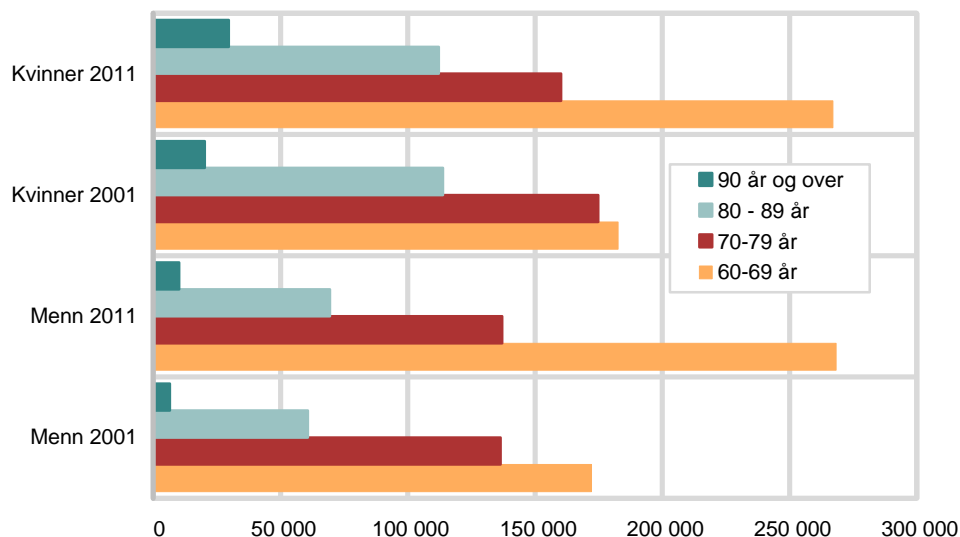
I forbindelse med pensjonsreformen, ble skattereglene endret slik at det skal bli mer lønnsomt å arbeide etter fylte 62 år. Med reglene før reformen, fikk pensjonister som ble skattlagt etter skattebegrensningsreglene en veldig høy marginalsatt på arbeidsinntekt. Fra inntektsåret 2011 ble skattebegrensningssregelen for alderspensjonister og AFP-pensjonister opphevet, og erstattet med et nytt skattefradrag. Dette skattefradraget fastsettes for hver enkelt, uavhengig av ektefellens inntekt. Skattefradraget var på maksimalt 28 150 kroner i 2011, men ble avkortet for pensjon over 158 650 kroner. Skattefradraget trappes ned og faller bort når pensjonen overstiger et visst beløp. I 2011 falt skattefradraget bort ved pensjon på 498 610 kroner eller mer. Trygdeavgift på pensjoner økte fra 3 prosent til 4,7 prosent i 2011, og særfradraget for alder ble opphevet.

1.4. Demografiske forhold

Størrelsen på årskullene varierer sterkt. Tabell 1.1 viser antall personer i ulike aldersgrupper for årene 2001 til 2011 (antall ved utgangen av året).

Tabellen viser at det er 77 prosent flere 65-åringere i 2011 enn i 2001. Totalt sett har antall personer som er 60 år eller eldre økt med nærmere 190 000 personer i dette tiåret.

Figur 1.1. Antall personer fordelt etter kjønn og alder. 2001 og 2011

Tabell 1.1. Antall bosatte personer i Norge etter alder ved utgangen av året. 2001 til 2011.

	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011	Endring i prosent 2001 - 2011
60 år	39 300	48 300	56 300	60 100	57 800	57 400	56 100	43
61 år	40 500	44 300	53 900	62 300	58 400	57 400	57 100	41
62 år	39 100	38 500	47 500	55 500	59 400	58 000	57 000	46
63 år	37 400	39 700	43 500	52 900	61 200	58 900	57 500	54
64 år	35 400	38 200	37 700	46 600	54 400	60 700	58 400	65
65 år	33 900	36 500	38 900	42 600	51 900	53 800	60 100	77
66 år	32 300	34 500	37 400	37 000	45 600	51 400	53 300	65
67 år	31 900	32 900	35 600	38 000	41 600	45 000	50 700	59
68 år	31 700	31 300	33 500	36 400	36 000	41 100	44 500	40
69 år	33 300	30 800	31 900	34 600	36 900	35 500	40 500	22
70 år	32 800	30 500	30 200	32 500	35 300	36 400	35 000	7
71 år	33 100	32 100	29 700	30 900	33 500	34 700	35 800	8
72 år	31 900	31 400	29 300	29 100	31 400	32 900	34 100	7
73 år	31 700	31 500	30 700	28 400	29 700	30 700	32 300	2
74 år	30 800	30 200	29 900	28 000	27 800	29 100	30 000	-3
75 år	31 400	29 900	29 800	29 100	27 100	27 100	28 300	-10
76 år	30 300	28 700	28 400	28 200	26 400	26 300	26 400	-13
77 år	30 500	29 200	28 000	27 900	27 400	25 600	25 500	-16
78 år	30 000	27 800	26 600	26 300	26 200	26 400	24 700	-18
79 år	28 600	27 800	26 700	25 800	25 700	25 200	25 400	-11
80 år	27 300	26 900	25 300	24 200	23 900	24 600	24 000	-12
81 år	27 300	25 400	24 900	24 100	23 300	22 700	23 300	-15
82 år	21 000	23 900	23 700	22 400	21 500	22 000	21 400	2
83 år	20 100	23 500	22 200	21 700	21 100	20 100	20 600	2
84 år	18 600	17 800	20 600	20 300	19 300	19 500	18 600	0
85 år	15 800	16 600	19 700	18 700	18 300	17 800	17 900	13
86 år	13 700	14 900	14 500	16 800	16 700	16 600	16 100	18
87 år	12 000	12 300	13 400	15 800	15 100	14 900	14 900	24
88 år	10 200	10 400	11 600	11 300	13 100	13 400	13 200	29
89 år	8 600	8 800	9 300	10 100	12 000	11 400	11 600	35
90 år	6 900	7 200	7 600	8 500	8 400	10 300	9 800	42
91 år	5 400	5 900	6 100	6 500	7 300	7 000	8 500	57
92 år	4 200	4 500	4 800	5 100	5 700	5 900	5 700	36
93 år	3 200	3 400	3 900	3 900	4 200	4 500	4 800	50
94 år	2 300	2 500	2 700	2 900	3 200	3 200	3 500	52
95 år og eldre	4 800	5 100	5 800	6 400	6 900	7 200	7 600	58
I alt	867 300	883 200	921 600	970 900	1 013 700	1 034 700	1 054 200	22

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1.5. Inntektsbegrep

Inntektsbegrepet som benyttes som mål på de økonomiske ressursene er *samlet inntekt*. Dette begrepet omfatter summen av alle yrkesinntekter (lønns- og næringsinntekter), kapitalinntekter (renteinntekter og avkastning på diverse verdipapirer), pluss diverse overføringer (for eksempel pensjoner, barnetrygd, bostøtte, stipend og sosialhjelp).

Samlet inntekt omfatter følgende hovedposter og underposter:

- Yrkesinntekter
  - Lønnsinntekter
  - Netto næringsinntekter
- Kapitalinntekter
  - Renteinntekter
  - Aksjeutbytte
  - Realisasjonsgevinster
  - Realisasjonstap
  - Andre kapitalinntekter
- Skattepliktige overføringer
  - Alderspensjon
  - Uførepensjon
  - Tjenestepensjon
  - Avtalefestet pensjon
  - Dagpenger ved arbeidsledighet
  - Andre skattepliktige overføringer

- Skattefrie overføringer
  - Barnetrygd
  - Bostøtte
  - Studiestipend
  - Sosialhjelp
  - Grunn og hjelpestønad
  - Kontantstøtte
  - Andre skattefrie overføringer
- Inntekt etter skatt = Samlet inntekt - utlignet skatt

Lønnsinntekter omfatter lønn, honorarer og andre godtgjørelser, sykepenger, fødsels- og adopsjonspenger. Naturalytelser som for eksempel skattemessig verdi av fri bil, fri telefon og lignende inngår også. Det samme gjelder for overskudd på utgiftsgodtgjørelse og annen arbeidsinntekt. I husholdningskapitlet (kapittel 5) er sykepenger trukket ut av lønnsinntekt og flyttet til skattepliktige overføringer. De andre kapitlene i rapporten omhandler inntekter fra 2001, og det er ikke mulig å skille ut sykepenger for de tidligste årgangene. I kapittel 1 til 4 er derfor sykepenger inkludert i lønnsinntekten for alle årene.

Næringsinntekter omfatter inntekt fra jord- og skogbruk, fiske og fangst, inntekt av annen næringsvirksomhet og skattepliktige sykepenger i næringsvirksomhet, fratrukket underskudd i næring. Tilsvarende som for lønnsinntekt, er sykepenger fra næringsvirksomhet trukket ut av næringsinntekt og flyttet til skattepliktige overføringer i tallgrunlaget til husholdningskapitlet (kapittel 5).

Kapitalinntekter omfatter renteinntekter, aksjeutbytte, realisasjonsgevinst, realisasjonstap, nettoinntekt ved utleie av fast eiendom, avkastning på sparedelen av livsforsikring, og inntekter fra utlandet.

Alderspensjon omfatter alderspensjon fra folketrygden.

Uførepensjon omfatter varig uførepensjon fra folketrygden.

Avtalefestet pensjon skiller på:

- *Avtalefestet pensjon i privat sektor:* Fra 2011 utbetales AFP i privat sektor som et livsvarig tillegg til fleksibel alderspensjon. (AFP utbetaling fra privat AFP påbegynt før 1. januar 2011 inngår i avtalefestet pensjon i offentlig sektor)
- *Avtalefestet pensjon i offentlig sektor:* Omfatter utbetaling fra offentlig AFP-ordning, og utbetaling fra privat AFP-ordning påbegynt før 1. januar 2011 (privat AFP etter gammel ordning)

Selv om samlet inntekt omfatter de fleste inntekter som husholdningene mottar, vil det også være andre faktorer som i stor grad påvirker den økonomiske velferden til barn og voksne, og som ikke blir omfattet av dette inntektsbegrepet. Dette gjelder for eksempel verdien av alle offentlige tjenester som er rettet inn mot eldre (for eksempel gratis lege, tannlege, hjemmehjelp og hjemmesykepleie for eldre). Det har blitt vist at den økonomiske verdien av slike tjenester er betydelig for husholdningene (Nørgaard 2001). Ubetalte omsorgstjenester fra slektninger, naboer og venner og uformelle overføringer av ulike slag, vil også påvirke velferdsnivået.

Median og gjennomsnitt

I rapporten er det benyttet både gjennomsnitt og median. Medianinntekten er inntekten til den personen som deler en gruppe i to like store deler, når personene er sortert etter stigende inntekter. Det vil si at det er like mange personer med inntekt over som under medianinntekten. Gjennomsnittsinntekten er summen av inntektene til alle personene i populasjonen, delt på summen av antall personer.

Kvintilfordeling

Ved kvintilfordeling deles populasjonen i fem like store grupper etter stigende inntekt, slik at femtedelen med lavest inntekt er i første kvintil, femtedelen med nest lavest inntekt er i andre kvintil og så videre.

P90/P10

P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen i fordelingen som har høyere inntekt enn 90 prosent av populasjonen (P90) og inntekten til den personen som har lavere inntekt enn 90 prosent av populasjonen (P10). Hvis populasjonen omfatter 10 000 personer, som er sortert etter stigende inntekt, er det inntekten til person nummer 9 000 delt på inntekten til person nummer 1 000 som gir P90/P10.

1.6. Kjennemerker og grupperinger

- Yrkestilknytning:* Personer med yrkesinntekt regnes som å ha en yrkestilknytning.
- Alderspensjonister:* Personer som mottar alderspensjon fra folketrygden i løpet av året. Alderspensjonister kan da omfatte personer som tar ut full alderspensjon, og personer som tar ut gradert alderspensjon. Personer som tar ut alderspensjon en måned, for så å avslutte uttak av alderspensjon, vil også bli regnet som alderspensjonist det året.
- Alderspensjonist med minstepensjonsnivå* Er en garantert minste alderspensjonsytelse fra folketrygden. Personer som mottar minste pensjonsnivå omfatter personer som har mottatt særtillegg, pensjonstillegg eller minste nivåtillegg i løpet av året. Minste pensjonsnivå erstatter begrepet minstepensjon for alderspensjonister fra 1. januar 2011.
- Uførepensjonister:* Personer som mottar uførepensjon fra folketrygden i løpet av året.
- Uføreminstepensjonister:* Personer som mottar uførepensjon og har særtillegg i følge NAV.

1.7. Kohorter

Datagrunnlaget gir mulighet til å følge årskull over tid. Kohortkapitlet er todelt. Den første delen definerer grupper ved hjelp av alder, og sammenligner for eksempel 65-åringene i 2001 med 65-åringene i 2011 for å se om det er forskjeller i inntektssammensetning og nivå. Her vil vi kunne se om ulike inntektskomponenter har fått større eller mindre betydning, for eksempel for 65-åringene, over tid.

Den andre delen av kohortkapitlet følger årskull etter hvert som de blir eldre. Vi følger da personer født i for eksempel 1933, og ser hvordan inntekten endrer seg for disse personene over tid. Avgrensningen er kun gjort ut fra fødselsår, og det er ikke satt som betingelse at en person skal være i datamaterialet alle årene. På den måten vil antall personer for et gitt fødselsår variere fra år til år, avhengig av inn/utflyttinger og dødsfall.

1.8. Husholdning og bruk av ekvivalensskalaer

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å "justere" inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer eller forbruksvekter. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel to personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person. Det må imidlertid bemerkes at når en benytter slike ekvivalensskalaer, forutsetter en at all husholdningsinntekt blir fordelt slik at alle husholdningsmedlemmene får lik levestandard.

Det finnes i dag en rekke ulike ekvivalensskalaer i bruk, og det er ingen enighet om hvilken skala som er den beste. Vi har i denne rapporten valgt å benytte to ulike skalaer. Den første er OECD-skalaen som legger relativt beskjeden vekt på husholdningenes stordriftsfordeler. Ifølge denne skalaen skal første voksne få vekt

lik 1, neste voksne husholdningsmedlem får vekt lik 0,7 og hvert barn får vekt lik 0,5. Den andre skalaen er en "modifisering" av OECD-skalaen, ved at det legges større vekt på stordriftsfordeler når flere personer deler på utgiftene. Det er denne skalaen som nå benyttes av EU (Eurostat, 1998). Ifølge denne "EU-skalaen" skal første voksne ha vekt lik 1, neste voksne ha vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt lik 0,3. Tabell 1.2 summerer opp de to ulike skalaene med hensyn til den vekten (antall forbruksenheter) de gir husholdninger av ulik størrelse.

Tabell 1.2. Ekvivalensskalaer og husholdningsstørrelse¹. Antall forbruksenheter. Husholdningsstørrelse OECD-skala EU-skala

	OECD-skala	EU-skala
1 person	1,0	1
2 personer	1,7	1,5
3 personer	2,2	1,8
4 personer	2,7	2,1
5 personer	3,2	2,4

¹ Tabellen regner person nummer tre og høyere i husholdningen for å være barn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Husholdninger bestående av to personer må ha en inntekt som er 1,7 ganger større enn en aleneboende for å ha samme velferdsnivå ved bruk av OECD-skalaen. Ved bruk av EU-skalaen er det tilstrekkelig for en parhusholdning å ha 1,5 ganger så høy inntekt som en enslig for å ha samme velferdsnivå.

1.9. Utvikling i utvalgte bakgrunnsvariable

Fram til de nye reglene for alderspensjon ble innført i 2011, ble alderspensjon og opptjening av alderspensjon justert på grunnlag av folketrygdens grunnbeløp. Grunnbeløpet blir fastsatt i statsråd hvert år. Størrelsen på pensjonsgivende inntekt og folketrygdens grunnbeløp avgjorde årlig opptjening av pensjonspoeng, og dermed størrelsen på pensjonen. Tabell 1.3 viser utvikling i grunnbeløpet i perioden 2001 til 2011. De gamle beregningsreglene for opptjening av pensjon gjelder fortsatt for personer som er født før 1954. Personer født mellom 1954 og 1962 tjener opp alderspensjon etter en kombinasjon av gamle og nye opptjeningsregler.

Tabell 1.3. Utvikling i folketrygdens grunnbeløp 2001 til 2011

År	Gjennomsnittlig grunnbeløp	Endring i prosent
2001	50 603	
2002	53 233	5,2
2003	55 964	5,1
2004	58 139	3,9
2005	60 059	3,3
2006	62 161	3,5
2007	65 505	5,4
2008	69 108	5,5
2009	72 006	4,2
2010	74 721	3,8
2011	78 024	4,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Påløpt årslønn gir et bilde av lønnsveksten.

Tabell 1.4. Påløpt årslønn. Gjennomsnitt for alle lønnstakere, 2001 til 2011

	Årslønn, påløpt (1 000 kr)	Årslønn, påløpt. Endring fra året før i prosent	Reallønn. Årslønn. Endring fra året før i prosent
2001	293,4	5,3	3
2002	309,3	5,4	4
2003	323,2	4,5	1,6
2004	334,5	3,5	2,3
2005	345,5	3,3	2,1
2006	359,7	4,1	2,2
2007	379,1	5,4	4,1
2008	403	6,3	2,8
2009	419,8	4,2	1,7
2010	435,4	3,7	1,5
2011	453,6	4,2	2,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 1.5. Bankenes innskuddsrente, gjennomsnitt, 2001 til 2011.

	Innskuddsrente (Årlig gjennomsnitt)
2001	5,81
2002	5,56
2003	3,71
2004	1,38
2005	1,38
2006	2,02
2007	3,47
2008	4,98
2009	2,43
2010	2,09
2011	2,36

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Etter de nye reglene bygges det opp en pensjonsbeholdning basert på størrelsen på pensjongivende inntekt. Pensjonsbeholdningen reguleres årlig fullt ut med lønnsveksten, mens pensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent av beløpet.

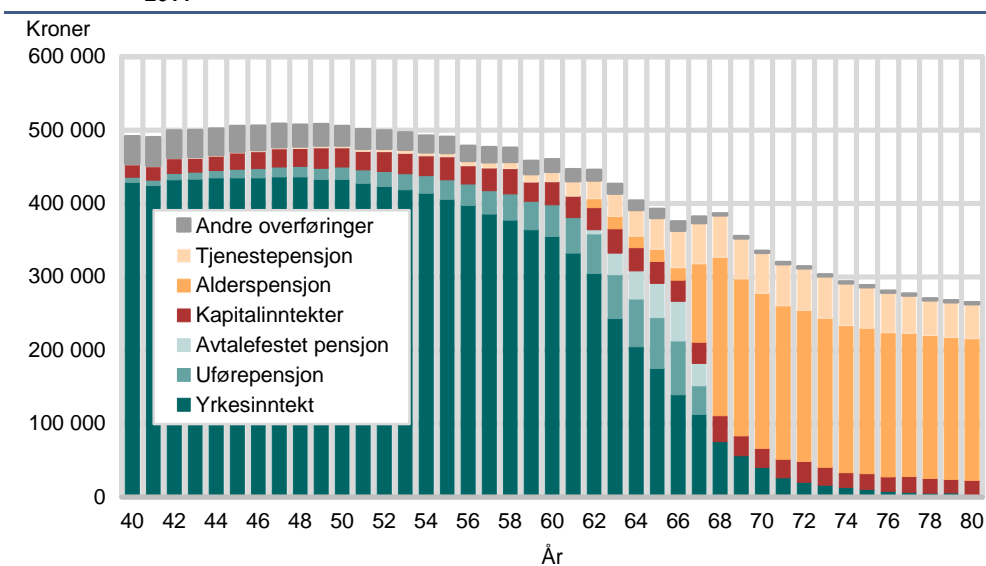
Personer 60 år og eldre har i gjennomsnitt lite gjeld og penger i banken, og vil i gjennomsnitt tjene på høy rente. Endringer i innskuddsrenta vil derfor ha relativt stor betydning for denne gruppa.

1.10. Inntektskomponenter

Fram til 65-års alder utgjør yrkesinntekten mer enn 50 prosent av samlet inntekt. Yrkesinntekten betyr mye fram til 67 år, mens andre inntektskilder, som for eksempel uførepensjon og AFP, får større betydning med økende alder. Personer over 67 år får i hovedsak sin inntekt fra pensjon. Yrkesinntekten for disse får en stadig mindre betydning med økende alder.

Ved å dekomponere samlet inntekt etter yrkesinntekt, uføreytelser, AFP, alderspensjon og kapitalinntekter, kan vi få fram litt av kompleksiteten i inntektsforholdene.

Figur 1.2. Sammensetning av samlet inntekt for bosatte personer etter alder. Gjennomsnitt, 2011

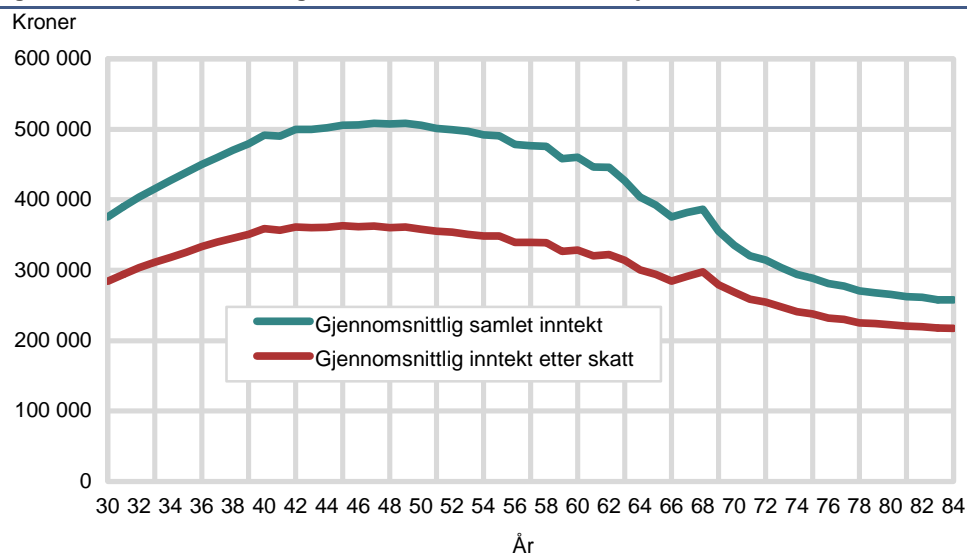

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Gjennomsnittlig inntekt, gjeld og formue har ulike verdier i de ulike årsklassene. Høy gjennomsnittlig gjeld og inntekt kjennetegner årsklasser under 50 år. For personer over 70 år er det liten gjeld, høye bankinnskudd og meget lav yrkesinntekt som er kjennetegnene.

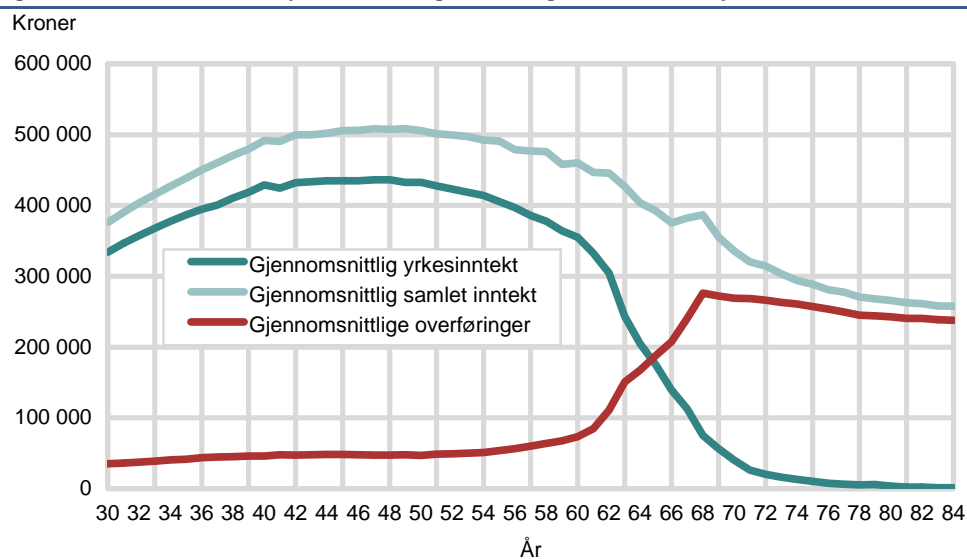
Skattereglene behandler pensjon lempeligere enn lønnsinntekt. Dette vises i figur 1.3 hvor avstanden mellom samlet inntekt og inntekt etter skatt er mindre for de som har nådd pensjonsalder.

Figur 1.3. Samlet inntekt og inntekt etter skatt, etter alder. Gjennomsnitt, 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Figur 1.4. Samlet inntekt, yrkesinntekt og overføringer, etter alder. Gjennomsnitt, 2011

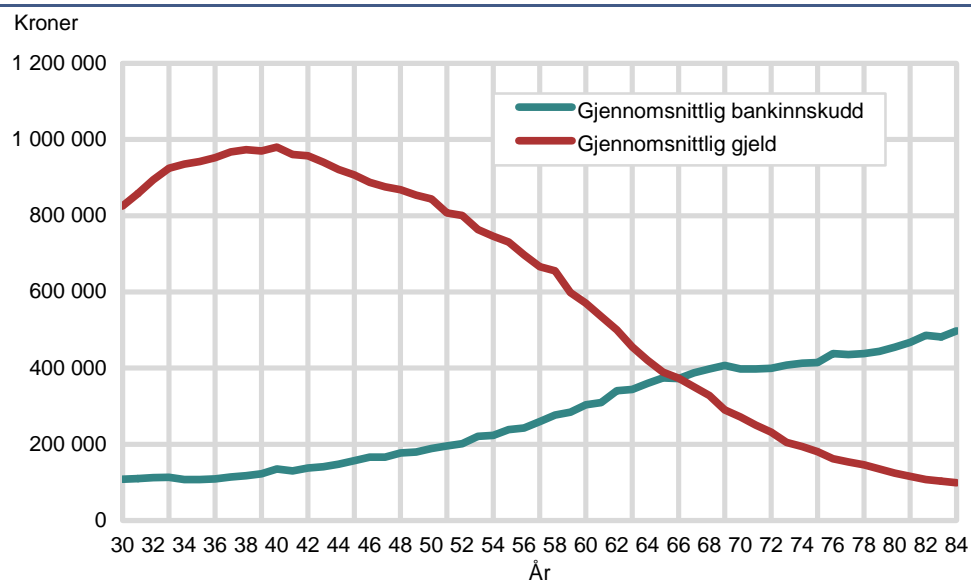
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Krysningspunktet mellom yrkesinntekt og overføringer var ved 65-årsalder i 2011. Personer eldre enn 65 år hadde i gjennomsnitt mer overføringer enn yrkesinntekt.

Fram til 66-årsalder er gjennomsnittlig gjeld større enn bankinnskudd. 66 åringer har i gjennomsnitt 373 000 kroner i banken, og 373 000 kroner i gjeld i 2011. Gjennomsnittlig bankinnskudd fortsetter å stige etter pensjonsalder, mens gjelden faller.

Figur 1.5. Bankinnskudd og gjeld, etter alder. Gjennomsnitt. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

2. Yrkestilknytning

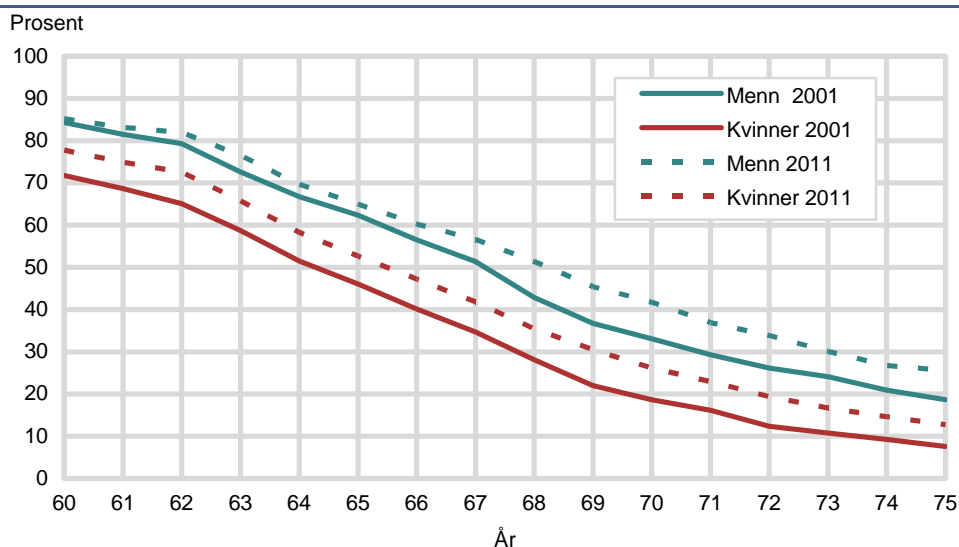
Et viktig mål med pensjonsreformen er å stimulere til økt yrkesdeltakelse blant eldre. Dette kapitlet viser inntektsnivå og sammensetning til de yrkesaktive eldre, og forskjeller i yrkestilknytning i perioden 2001 til 2011.

I dette kapitlet brukes individets yrkesinntekt som en indikator på yrkestilknytning. En person som er registrert med yrkesinntekt i løpet av året regnes å være tilknyttet arbeidslivet. Størrelsen på yrkesinntekten brukes videre til å bestemme graden av yrkestilknytning. En person med yrkesinntekt inntil to ganger folketrygdens grunnbeløp (G) defineres som svakt tilknyttet arbeidslivet, mens en person med høyere yrkesinntekt enn dette sies å ha en sterk yrkestilknytning. Folketrygdens grunnbeløp utgjorde 78 024 kroner i 2011.

2.1. Andel yrkestilknyttede kvinner og menn

Omtrent 39 prosent av alle bosatte personer 60 år og eldre var yrkestilknyttede i 2011. Dette er en økning på knapt ett prosentpoeng sammenlignet med 2009 (Rapport 4/2012). Figur 2.1 viser at andelen yrkestilknyttede har økt for alle aldre i perioden 2001 til 2011. Figur 2.2 viser andelen yrkestilknyttede etter alder for 2009 og 2011. Ved å avgrense til å se på endringene de siste to årene i perioden, ser vi at andel yrkestilknyttede kvinner har økt i alle aldre. For menn har det vært en svak nedgang for 61-, 64-, 65- og 66-åringene, mens menn i alderen 67 år og over hadde en sterkere økning i andelen yrkestilknyttede enn kvinner i samme aldersgruppe i denne perioden.

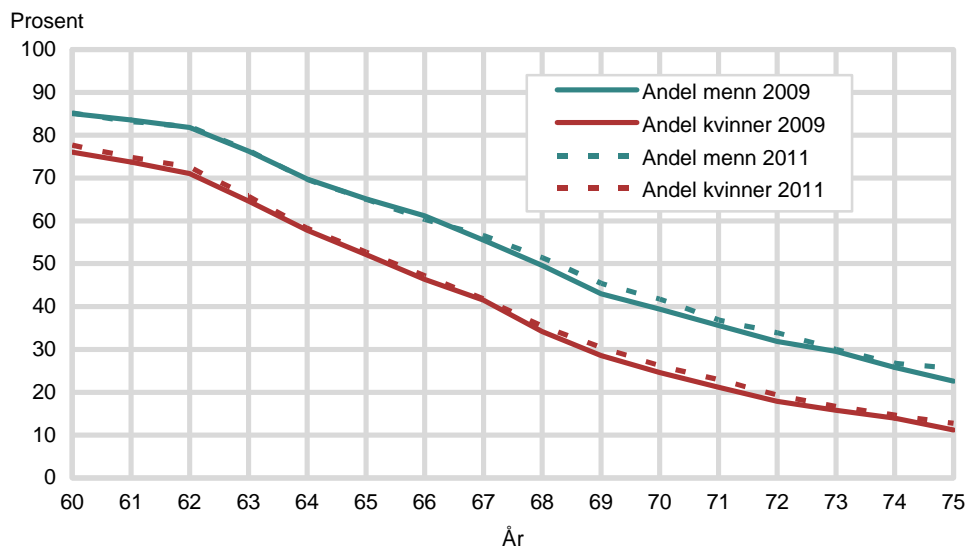
Figur 2.1. Andel personer med yrkesinntekt etter alder. Kvinner og menn. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

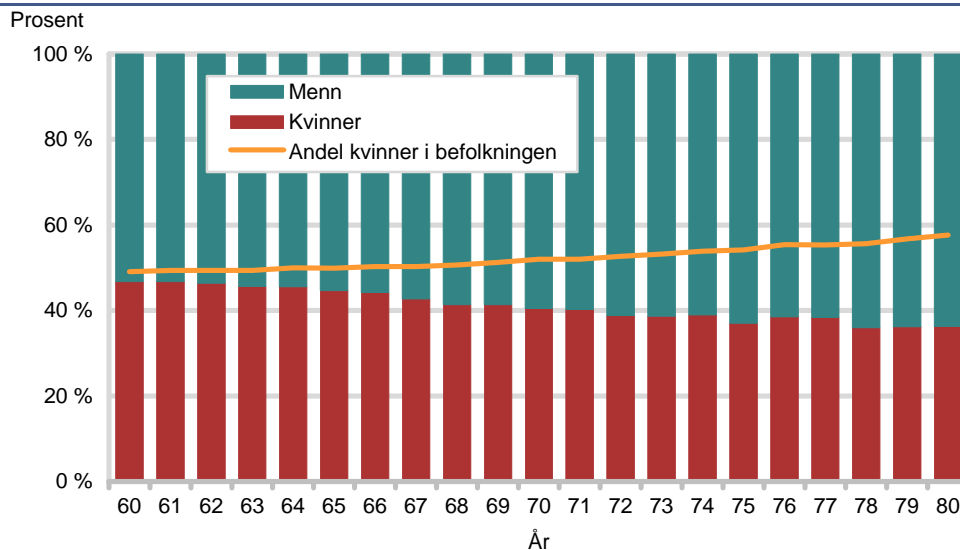
Av de 39 prosent av befolkningen 60 år og eldre som er yrkestilknyttede er 44 prosent kvinner og 56 prosent menn. Figur 2.3 viser kjønnsfordeling blant yrkestilknyttede personer etter alder for aldersgruppen 60 til 75 år i 2011. Andel kvinner som er yrkestilknyttede er lavere enn andel kvinner i befolkningen for alle aldre. Dette avviket øker med kvinnens alder.

Figur 2.2. Andel personer med yrkesinntekt etter alder. Kvinner og menn. 2009 – 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 2.3. Fordeling av kvinner og menn blant de yrkesaktive etter alder og kjønn. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

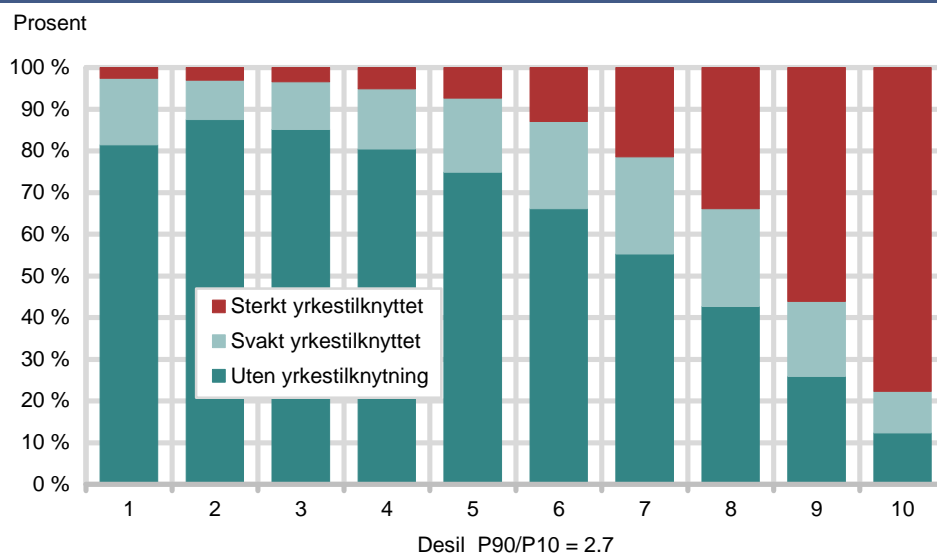
2.2. Ulik grad av yrkestilknytning

Det er store forskjeller i inntekt mellom eldre personer med og uten yrkesinntekt. Det er i tillegg betydelige inntektsforskjeller mellom personer med relativ lav yrkesinntekt og de med høy yrkesinntekt. For å kunne vise egenskaper ved den eldre befolkningen er det derfor interessant å skille mellom personer uten, svak eller sterk yrkestilknytning. I denne delen av kapitlet skilles det mellom personer uten yrkestilknytning, det vil si personer uten registrert yrkesinntekt, yrkestilknyttede med yrkesinntekt opptil to ganger folketrygdens grunnbeløp (G) og yrkestilknyttede med yrkesinntekt over dette beløpet. De to sistnevnte defineres henholdsvis som personer med svak – og personer med sterk yrkestilknytning. To G tilsvarte 156 048 kroner i 2011.

Figur 2.4 viser inntektsforskjeller mellom personer med sterk, svak eller ingen yrkestilknytning. Den viser at det er en klar sammenheng mellom individets yrkestilknytning og plassering i inntektsfordelingen. Personer uten yrkestilknytning utgjør omtrent 61 prosent av befolkningen 60 år og eldre. Ut fra figuren ser vi at disse er sterkt overrepresentert innen de fem desilene med lavest inntekt. Denne

gruppen utgjør her om lag 80 prosent av hver av desilene en til fem. Blant de ti prosent rikeste (desil 10), er det på sin side en tilsvarende høy andel som har sterk yrkestilknytning. Yrkestilknyttede med yrkesinntekt opptil to G er noe jevnere fordelt over alle inntektsdesilene. Det er likevel slik at flertallet av yrkestilknyttede med yrkesinntekt opptil to G har en inntekt etter skatt over populasjonsmedianen, det vil si i desilen seks og over.

Figur 2.4. Desilfordelt inntekt etter skatt for personer 60 år og eldre etter grad av yrkestilknytning. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

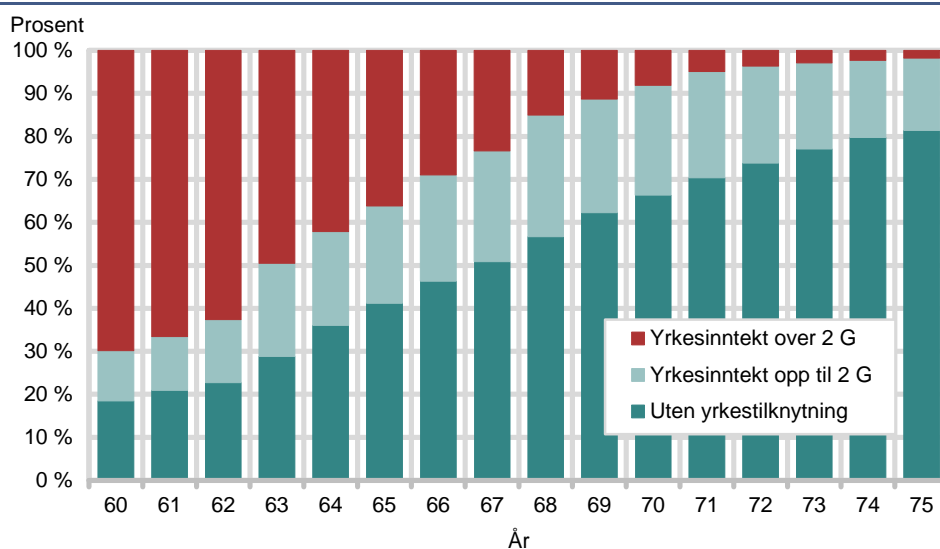
Tabell 2.1 angir antall personer uten yrkesinntekt, yrkesinntekt opptil to G og personer med yrkesinntekt over to G, mens figur 2.5 viser fordeling av yrkestilknytning for hver aldersgruppe. Andel personer uten yrkestilknytning stiger jevnt fra 18 prosent av 60-åringene til 81 prosent av 75-åringene.

Tabell 2.1. Antall personer 60-75 år etter grad av yrkestilknytning. 2011

	Uten yrkesinntekter			Yrkesinntekter opptil to G			Yrkesinntekter over to G		
	Til sammen	Menn	Kvinner	Til sammen	Menn	Kvinner	Til sammen	Menn	Kvinner
Antall ...	410 030	172 846	237 184	162 083	87 284	74 799	235 092	134 277	100 815

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

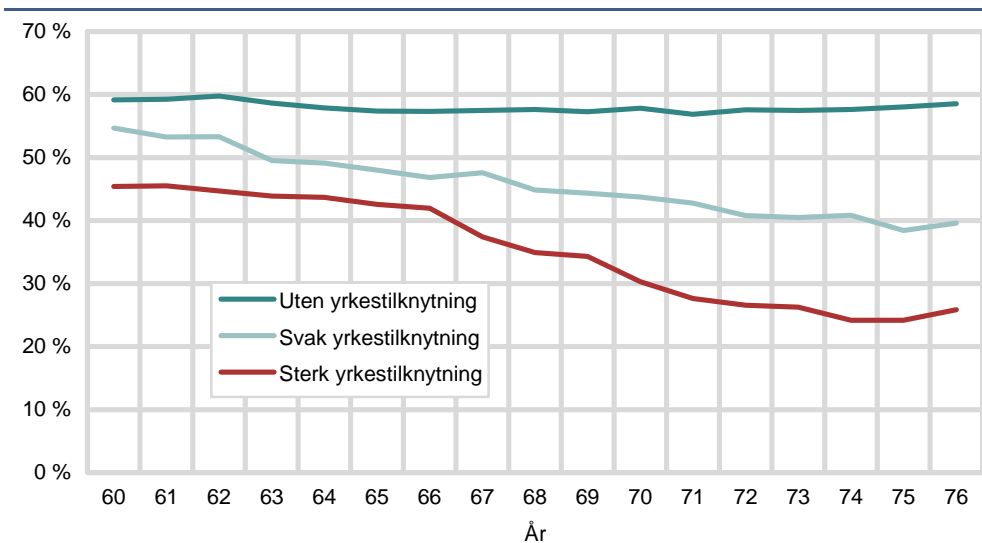
Figur 2.5. Prosentandel av befolkningen etter yrkestilknytning og alder. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Blant personer uten yrkesinntekt er kvinneandelen i underkant av 60 prosent for alle aldersgrupper fra 60 til 75 år. Blant personer med sterk yrkestilknytning er kvinneandelen synkende med økt alder, fra 45 prosent blant 60-åringene til 24 prosent blant 75-åringene.

Figur 2.6. Bosatte personer 60-75 år, andel kvinner etter yrkestilknytning og alder. Prosent. 2011

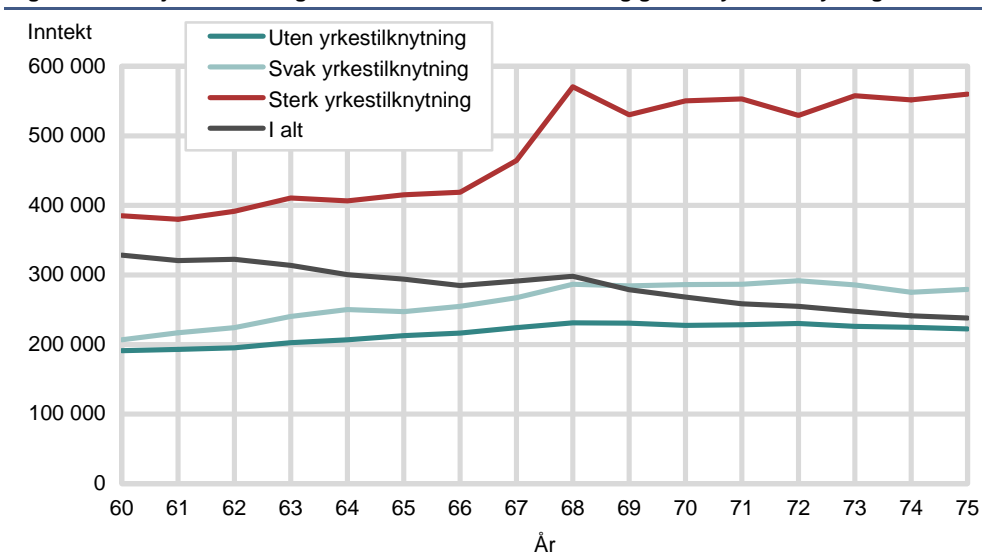

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

2.3. Inntektsnivå

I dette avsnittet ser vi nærmere på inntektsnivået til personer mellom 60 og 75 år. Figur 2.7 viser gjennomsnittlig inntekt etter skatt i 2011. Ved å se på gjennomsnittet for alle viser figuren at inntektsnivået faller med stigende alder.

Figur 2.7. Gjennomsnittlig inntekt etter skatt etter alder og grad av yrkestilknytning. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Det at inntektsnivået faller med stigende alder, skyldes i stor grad ulik yrkestilknytning blant de eldre. Ved å vise gjennomsnittlig inntekt etter skatt etter alder for personer som henholdsvis er uten yrkesinntekt, har yrkesinntekt opptil to G, og som har yrkesinntekt over dette beløpet, får vi et mer nyansert bilde av utviklingen i inntektsnivået. Som figuren viser, har 75-åringene innen de tre kategoriene vi ser på gjennomgående høyere inntekt etter skatt, enn personer i 60-årene innen de samme kategoriene. Forklaringen på det er at antall 75-åringene som har yrkesinntekt opptil og over to G er relativt få sammenlignet med 75-åringene uten yrkes-

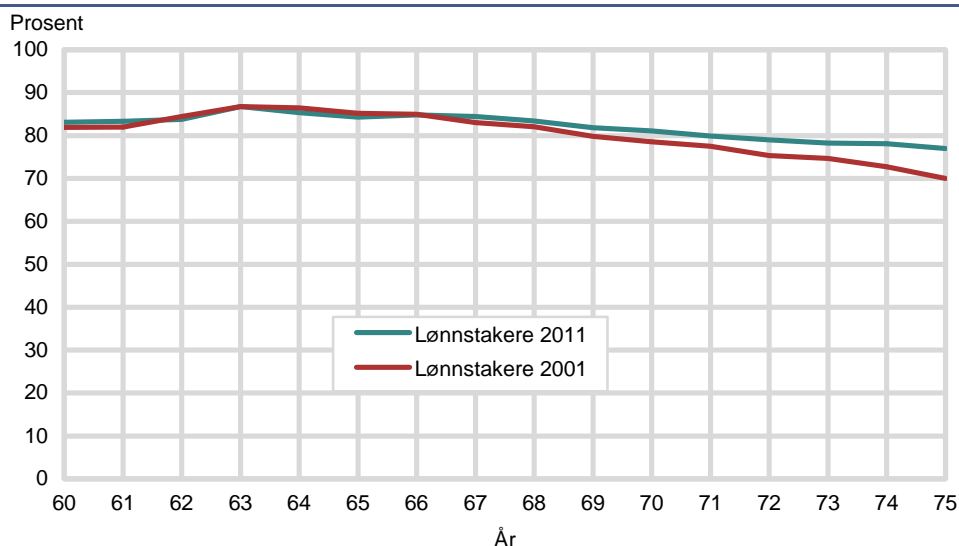
inntekt. De relativ få 75-åringene som har yrkesinntekt over 2 G har i gjennomsnitt høyere yrkesinntekt enn 60-åringene med sterk yrkestilknytning.

75-åringene uten yrkesinntekt har i gjennomsnitt 16 prosent høyere inntekt etter skatt enn 60-åringene uten yrkesinntekt. 75-åringene med yrkesinntekt under to G har i gjennomsnitt 35 prosent høyere inntekt etter skatt enn 60-åringene med tilsvarende yrkesinntekt. Den største inntektsforskjellen finnes blant de med høy yrkesinntekt. I denne gruppen har 75-åringene i gjennomsnitt 45 prosent høyere inntekt etter skatt enn 60-åringene.

2.4. Lønnstakere og næringsdrivende

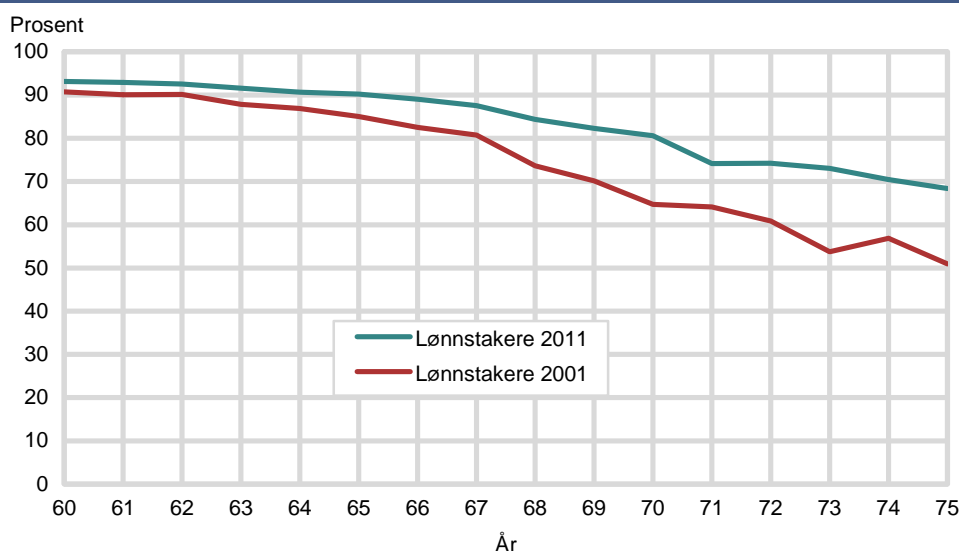
Yrkesinntekt er summen av næringsinntekt og lønnsinntekt i løpet av året. Størrelsen på næringsinntekten sammenlignet med lønnsinntekten brukes i dette avsnittet til å bestemme om en yrkestilknyttet person betraktes som næringsdrivende eller lønnstaker. Figur 2.8 og 2.9 viser andelen lønnstakere blant personer med yrkesinntekt opptil to G og personer med yrkesinntekt over to G for årgangene 2001 og 2011.

Figur 2.8. Yrkesaktive personer med yrkesinntekter opp til 2G fordelt på lønnstakere og næringsdrivende, etter alder. 2001 og 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 2.9. Yrkesaktive personer med yrkesinntekter over 2G fordelt på lønnstakere og næringsdrivende, etter alder. 2001 og 2011

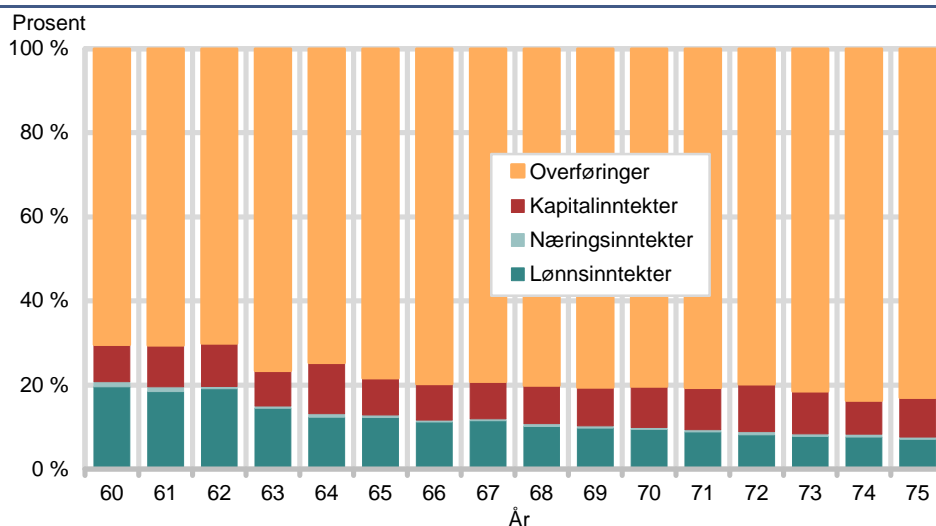
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Blant 60-åringene med yrkesinntekt opp til 2 G var 83 prosent lønnstakere og 17 prosent næringsdrivende i 2011. Andelen lønnstakere blant 60-åringene i 2001 var ett prosentpoeng lavere. Andelen lønnstakere synker med økt alder, men andelen synker saktere i 2011 enn i 2001. Blant 75-åringene med yrkesinntekt opp til 2G var 77 prosent lønnstakere og 23 prosent næringsdrivende i 2011, mens tilsvarende andel i 2001 var på henholdsvis 70 prosent og 30 prosent. Tilsvarende utvikling ser vi blant personer med yrkesinntekt over 2G.

Sammensetning av samlet inntekt

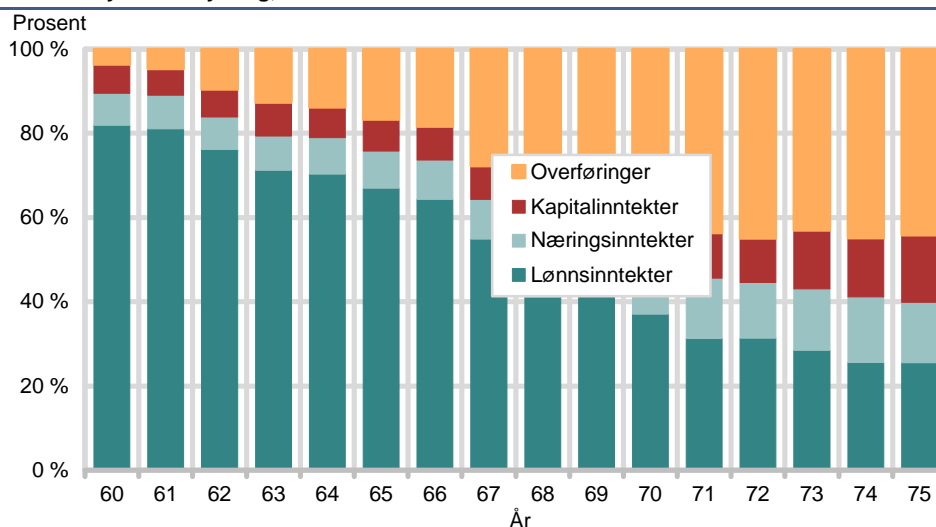
Figur 2.10 viser at overføringer er den viktigste inntektskilden for personer i alderen 60 til 75 år med yrkesinntekt opptil 2G. For personer med yrkesinntekt over 2G utgjør overføringer under 50 prosent av samlet inntekt for alle i denne aldersgruppen. Yrkesinntekt for de yrkestilknyttede består i stor grad av lønnsinntekt. For de med svak yrkestilknytning er næringsinntekter nærmest fraværende. Næringsinntekt for de med sterk yrkestilknytning utgjør i gjennomsnitt 14 prosent av deres samlede inntekt. Disse opplysningene samsvarer med beskrivelsen av yrkestilknyttede gitt i figur 2.8 og 2.9, nemlig at flertallet av de yrkestilknyttede er lønnstakere.

Figur 2.10. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med svak yrkestilknytning, etter alder. Prosent. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Figur 2.11. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med sterk yrkestilknytning, etter alder. Prosent. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Tabell 2.2. Registrerte inntekter, etter yrkestilknytning og alder. Kroner. 2011

	60 år	62 år	63 år	64 år	66 år	67 år	68 år	70 år	75 år
Personer uten yrkestilknytning									
Yrkesinntekt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kapitalinntekter	12 700	14 000	15 000	14 500	16 800	16 900	16 300	15 900	16 500
Overføringer	206 900	213 000	221 900	228 600	241 800	251 500	260 300	254 600	247 500
Av dette:									
Alderspensjon	0	1 600	3 600	3 200	3 300	99 600	204 800	201 400	192 900
Uførepensjon	148 600	153 200	137 300	121 700	112 300	55 600	0	0	0
Tjenestepensjon	24 700	35 500	37 100	39 900	50 800	52 300	52 200	50 300	51 800
Avtalefestet pensjon	0	0	27 300	49 800	62 100	35 100	0	0	0
Samlet inntekt	219 600	227 000	236 900	243 100	258 600	268 400	276 600	270 500	264 000
Inntekt etter skatt	191 200	195 000	202 800	206 600	216 400	224 000	231 300	227 200	222 200
Median samlet inntekt	214 400	218 500	227 500	234 900	245 900	254 100	257 300	251 200	238 800
Antall personer	10 359	12 934	16 577	21 047	24 687	25 783	25 220	23 193	23 049
Personer svak yrkestilknytning									
Yrkesinntekt	53 400	54 600	44 600	41 000	37 200	40 200	39 000	35 600	26 600
Kapitalinntekter	22 500	28 500	24 900	37 700	27 600	29 800	32 600	34 800	33 000
Overføringer	180 900	195 000	227 100	232 200	254 600	265 600	288 500	288 400	291 500
Av dette:									
Alderspensjon	0	9 900	13 400	13 500	15 700	112 300	222 400	223 000	219 400
Uførepensjon	100 200	99 700	75 200	80 400	74 200	36 500	0	0	0
Tjenestepensjon	27 500	41 100	46 100	51 800	66 100	65 400	63 700	63 300	70 400
Avtalefestet pensjon	0	9 000	70 100	66 100	82 100	40 900	0	0	0
Samlet inntekt	256 700	278 100	296 600	310 900	319 400	335 500	360 000	358 800	351 100
Inntekt etter skatt	206 900	224 200	240 100	250 300	255 100	267 200	286 600	286 200	279 300
Median samlet inntekt	248 000	261 400	279 100	278 800	296 000	308 000	328 100	322 900	313 300
Antall personer	6 569	8 376	12 467	12 768	13 200	13 063	12 569	8 928	4 773
Personer sterk yrkestilknytning									
Yrkesinntekt	499 300	473 800	471 600	465 400	449 700	436 800	428 400	383 400	325 500
Kapitalinntekter	38 200	36 900	47 200	42 600	48 800	53 700	112 500	83 700	130 400
Overføringer	20 400	53 900	75 500	81 600	112 200	188 800	310 800	325 800	361 100
Av dette:									
Alderspensjon	0	16 500	26 600	27 800	40 300	117 400	244 900	255 100	258 500
Uførepensjon	5 800	7 000	8 100	8 600	10 600	5 700	0	0	0
Tjenestepensjon	8 000	16 900	21 300	24 100	35 900	51 800	63 800	69 500	102 000
Avtalefestet pensjon	0	6 900	12 400	14 100	18 000	8 800	0	0	0
Samlet inntekt	557 900	564 600	594 300	589 600	610 700	679 400	851 600	792 900	817 100
Inntekt etter skatt	385 100	391 600	410 900	406 400	419 200	464 600	570 400	550 500	559 800
Median samlet inntekt	462 200	471 300	484 700	482 600	499 100	561 300	660 200	630 100	627 000
Antall personer	39 220	35 670	28 475	24 606	15 421	11 869	6 692	2 836	509

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

3. Inntektsutvikling for ulike aldersgrupper og kohorter

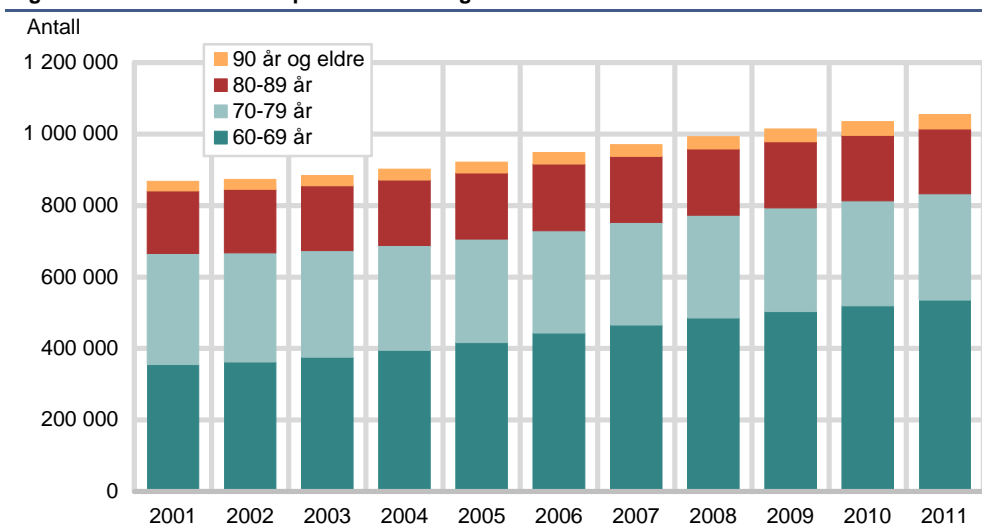
Dette kapitlet inneholder statistikk for bosatte personer 60 år og eldre, basert på to ulike tilnæringsmåter. I kapittel 3.1 sammenlignes personer i en gitt alder med personer på samme alder, men i et annet år. For eksempel 60-åringer i 2011 har 42 prosent høyere gjennomsnittlig samlet inntekt målt i faste kroner, enn 60-åringer hadde i 2001. I kapittel 3.2 følger vi personer basert på deres fødselsår. For eksempel personer født i 1941 (60 år i 2001), har en økning i gjennomsnittlig samlet inntekt målt i faste kroner, på 4 prosent fra 2001 til 2011 (da de ble 70 år gamle).

Tabeller og figurer i kapitlet gjelder for utvalgte aldersgrupper/fødselsår. Tall for andre grupper blir lagt i statistikkbanken på ssb.no.

3.1. Inntektsutvikling for utvalgte aldersgrupper

Kapitlet omhandler inntektsutvikling, inntektssammensetning og inntektsfordeling for ulike årsklasser av personer som er 60 år og eldre. Vi viser data for en gitt årsklasse i ulike år, for eksempel 63-åringer i 2001, sammenlignet med 63-åringer i 2011. Dette er helt forskjellige personer. Kjønnssfordeling, utdanning, antall personer, innvandrersandel og andre faktorer som varierer i årsklassene vil påvirke tallene. Noen av disse underliggende faktorene vil bli omtalt, men rapporten har ingen analyse av faktorenes påvirkning av resultatene. Siste del av kapitlet viser utviklingen for tre utvalgte årsklasser, 63, 68 og 75-åringene.

Figur 3.1. Antall bosatte personer 60 år og eldre. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I 2011 var det 1 054 000 personer bosatte i Norge som var 60 år og eldre. Dette er en økning på 187 000 personer sammenlignet med 2001. For personer i alderen 60-69 år og 90 år og eldre økte antallet med omkring 50 prosent, men antallet personer mellom 70 og 89 år er litt lavere i 2011 enn i 2001.

Tabell 3.1. Antall bosatte personer 60 år og eldre. 2001-2011

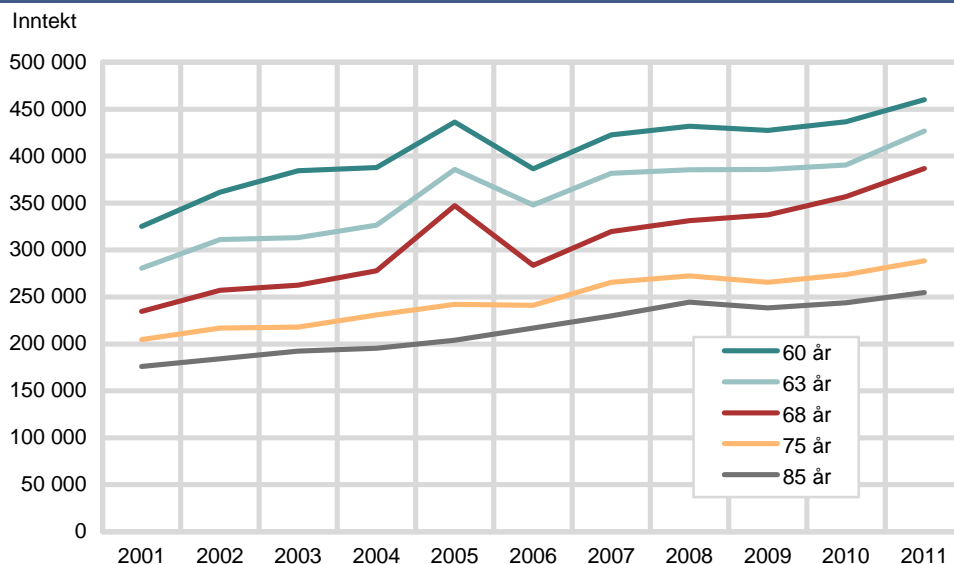
	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011	Endring i prosent 2001-2011
I alt	867 453	883 323	921 391	970 662	1 013 855	1 034 652	1 054 161	22
60-69 år	354 775	374 975	416 223	465 854	503 243	519 176	535 253	51
70-79 år	311 219	299 162	289 292	286 214	290 590	294 323	297 325	-4
80-89 år	174 629	180 640	185 084	185 322	184 367	182 902	181 642	4
90 år og eldre ...	26 830	28 546	30 792	33 272	35 655	38 251	39 941	49

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsnivå

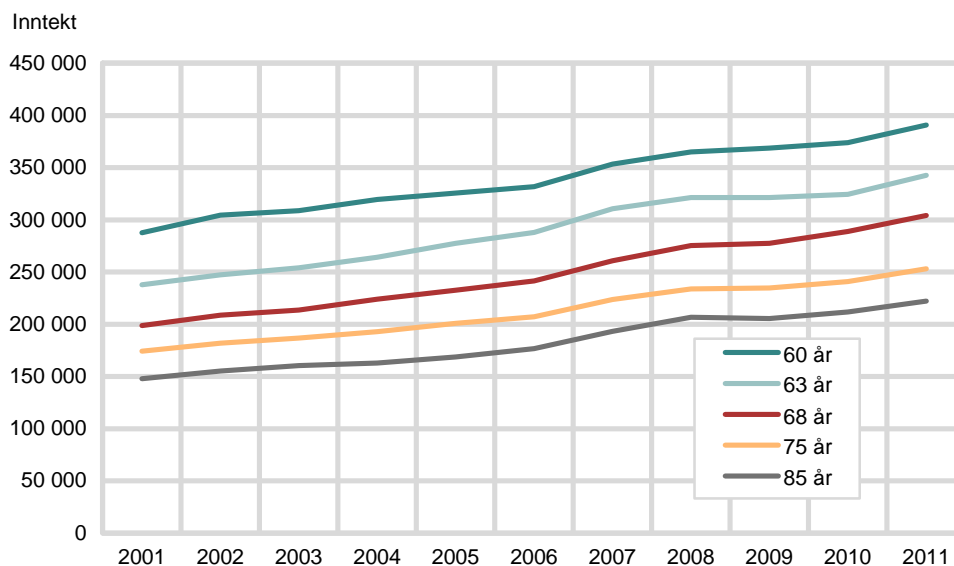
For de ulike alderskohortene har gjennomsnittlig samlet inntekt økt i perioden 2001 til 2011. Dette gjelder for de fleste kalenderår og årsklasser, bortsett fra 2005 til 2006 for de som er yngst i gruppen. Denne nedgangen skyldes endringer i skattereglene. Fra og med 2006 ble det innført skatt på aksjeutbytte, noe som førte til at det ble tatt ut store aksjeutbytter året før. Vi ser også en liten nedgang/utflating fra 2008 til 2009 i forbindelse med finanskrisen.

Figur 3.2. Samlet inntekt etter alder. Gjennomsnitt i 2011-kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.3. Samlet inntekt etter alder. Median i 2011-kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ved å bruke gjennomsnittet for å måle inntektsnivået for en gruppe, vil målet være følsomt for ekstreme verdier. Det er noe av årsaken til svingningene omkring 2005 i figur 3.2. Da var det et begrenset antall personer med høye inntekter som ble påvirket av nye skatteregler. For de aller fleste var det ingen svingninger i inntekten som følge av endringer av skattereglene for aksjeutbytte. Ved å bruke medianinntekt i stedet for gjennomsnittsinntekt, får man et mål som av mange anses å gi et bedre bilde av inntekt og inntektsutvikling for en gruppe. Figur 3.3 viser median samlet inntekt for de samme personene som er med i figur 3.2. Figuren viser at alle de utvalgte årsklassene hadde jevn økning i årene omkring

2005. For tiden rundt finanskrisen viser også denne figuren en nedgang/utflating av inntekten.

Inntektsfordelingen i en gruppe er ofte slik at man har noen få personer med veldig høye inntekter som drar opp gjennomsnittet. Dette fører til at gjennomsnittsinntekten som regel er høyere enn medianinntekten. Hvordan dette er for personene i figur 3.2 og 3.3 er vist i tabell 3.2.

Tabell 3.2. Samlet inntekt. Gjennomsnitt og median, 2011-kroner. 2001-2011

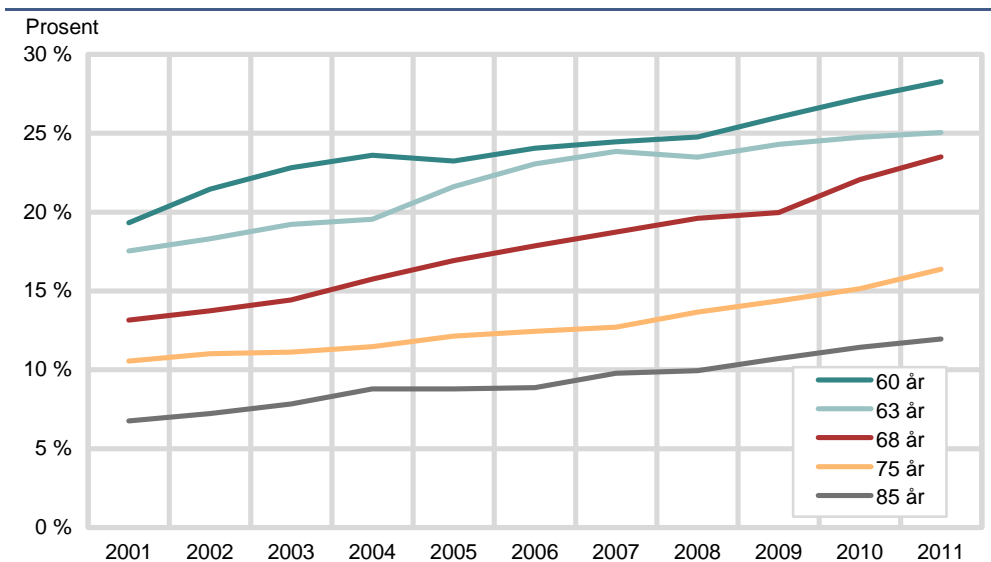
Samlet inntekt	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011	Endring i prosent 2010-2011
60 år								
Gjennomsnitt	325 000	384 400	436 400	422 400	427 200	436 600	460 200	5
Median	287 700	308 700	325 500	353 300	368 500	373 900	390 700	4
63 år								
Gjennomsnitt	280 800	313 200	385 700	381 500	385 600	390 400	426 800	9
Median	237 900	254 200	277 500	310 600	321 300	324 300	342 600	6
68 år								
Gjennomsnitt	234 500	262 600	347 100	319 500	337 300	356 700	386 700	8
Median	198 600	213 800	232 600	260 800	277 700	288 900	304 100	5
75 år								
Gjennomsnitt	204 700	218 000	242 100	265 600	265 800	273 700	288 600	5
Median	174 200	186 800	200 800	223 700	234 700	240 900	253 100	5
85 år								
Gjennomsnitt	175 900	192 400	203 800	229 900	238 400	243 900	254 900	5
Median	147 800	160 400	168 600	193 200	205 500	211 900	222 400	5

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Utdanningens betydning

Det er mange faktorer som påvirker inntekten. Utdanning er en av dem. Vi skal ikke gå videre inn på sammenhengen mellom utdanning og inntekt, men bare ta med en figur som viser at andelen med høyere utdanning er høyere i 2011 enn 10 år tidligere for gitte årsklasser.

Figur 3.4. Andel av aldersklassen som har fullført universitets-/høyskoleutdanning. 2001-2011

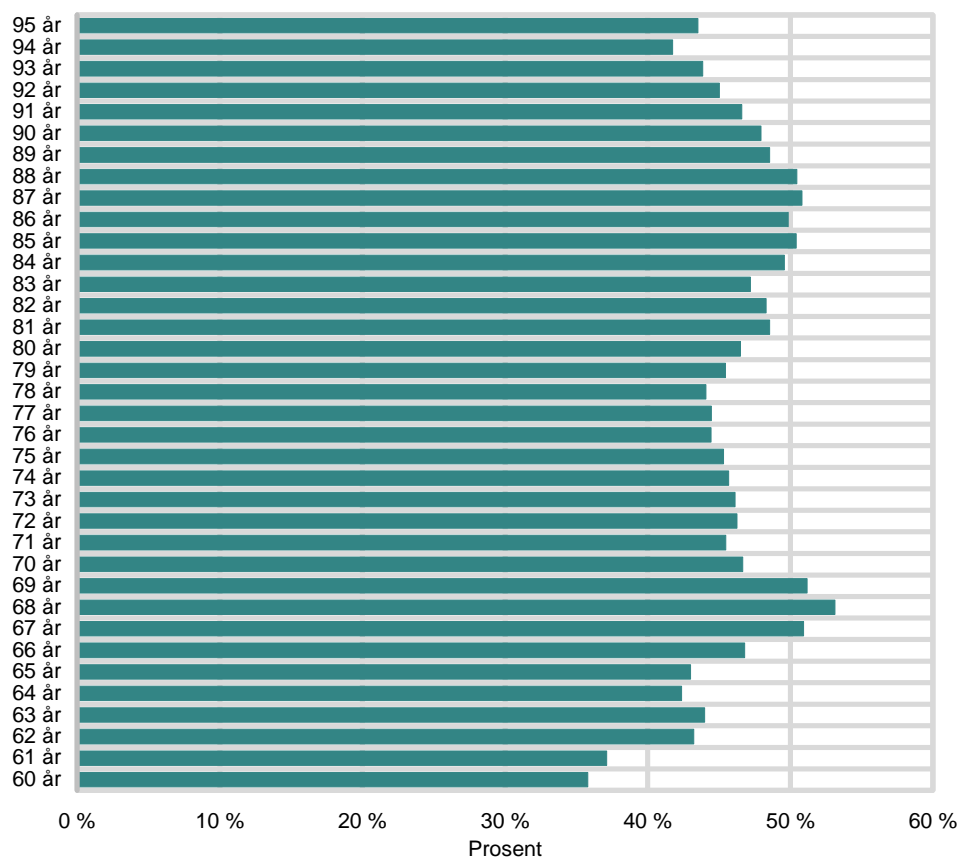

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Utdanningsstatistikk.

Endringen i inntektsnivå

Alle aldersgrupper fra 60 til 95 år har hatt en vekst i median samlet inntekt i tiårsperioden fram mot 2011. Endringen har vært størst for personer rundt 67 til 69 år og 85 til 90 år, men ingen av årsklassene har hatt lavere endring enn 36 prosent.

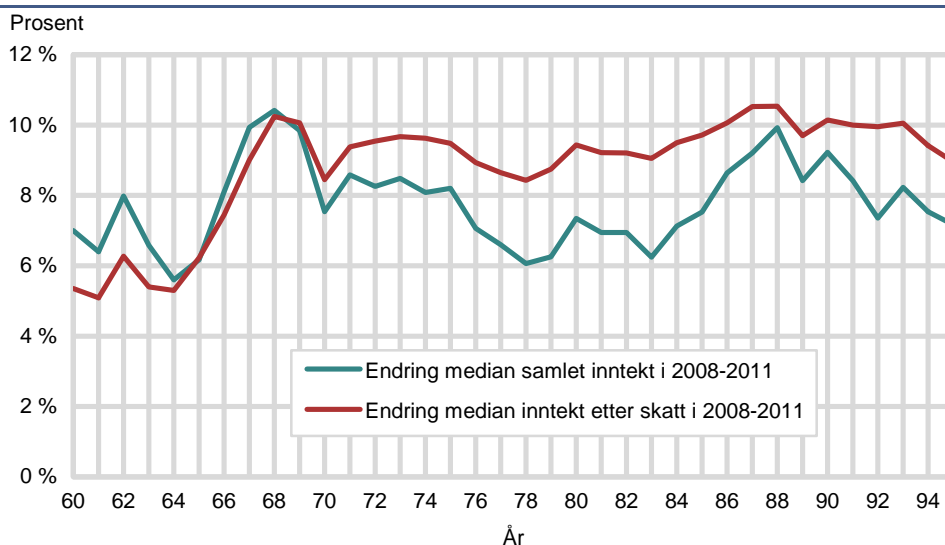
Figur 3.5. Median samlet inntekt for 2011 sammenlignet med median samlet inntekt for personer med samme alder ti år tidligere. Målt i faste priser. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Ved å sammenligne endringen i median samlet inntekt målt i 2011-kroner, før og etter skatt, ser vi at inntekt etter skatt har høyere vekst enn inntekt før skatt. Når vi ser på utviklingen over et kort tidsrom, de siste tre årene (2008-2011) har årsklassene 76 til 85 år en vekst på median samlet inntekt som utgjør 7 prosent målt i 2011-kroner. Tilsvarende endring i median inntekt etter skatt, i samme periode er på omkring 9 prosent. Hvorvidt endringen er større målt etter skatt enn før skatt varierer fra årsklasse til årsklasse, og etter lengden på perioden som endringen måles over.

Figur 3.6. Realvekst i median samlet inntekt og median inntekt etter skatt, etter ettårig alder. 2008-2011

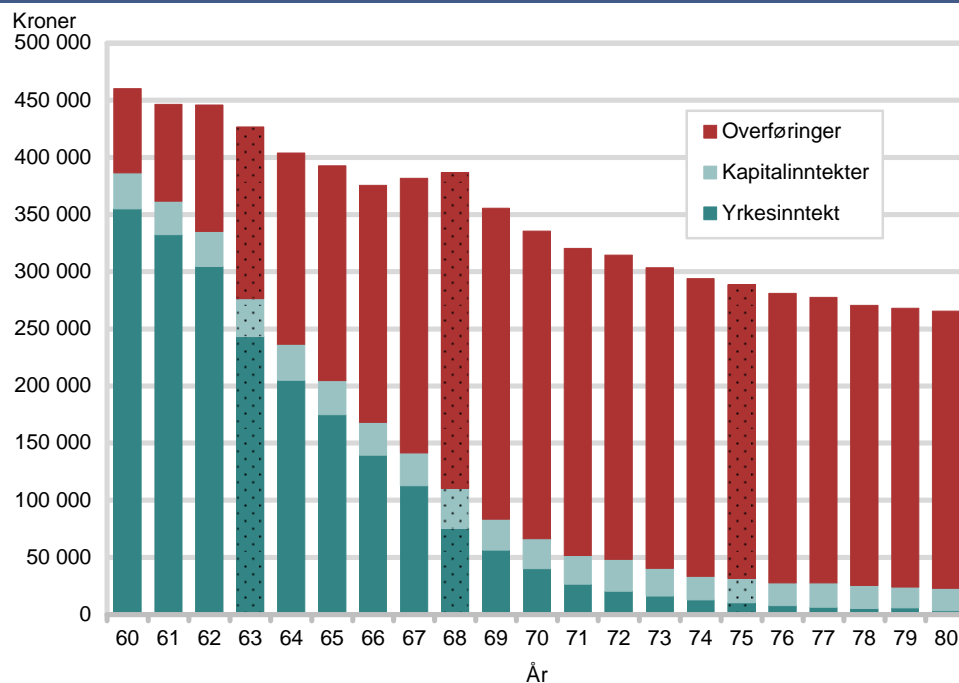

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Aldersgruppen 60 til 62 år henter i hovedsak sine inntekter fra yrkesaktivitet. I 2011 utgjør yrkesinntekten mellom 68 og 78 prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt for denne gruppen. For personer i alderen 63 til 66 år, utgjør yrkesinntekten mellom 37 til 57 prosent i 2011. For aldersgruppene 68 til 80 år utgjør samlede overføringer fra 71 prosent til 91 prosent av samlet inntekt.

Figur 3.7. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer 60-80 år. Kroner. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For å belyse inntektssammensetningen for de over 60 år, vil vi se på de som er 63 år, 68 år og 75 år, som representanter for de med henholdsvis mulighet for AFP eller kombinasjonen jobb/alderspensjon, de som er unge alderspensjonister og de som har vært alderspensjonister en tid. Tall for andre eldre er tilgjengelige i statistikkbanken på ssb.no.

63-åringene

Antall 63-åringene har variert veldig mye i perioden 2001 til 2011, fra 37 350 personer i 2001 (født 1938) til 61 233 i 2009 (født 1946). Dette skyldes blant annet de varierende fødselstallene knyttet til tiden før, under og etter andre verdenskrig, og arbeidsinnvandringen noen tiår senere.

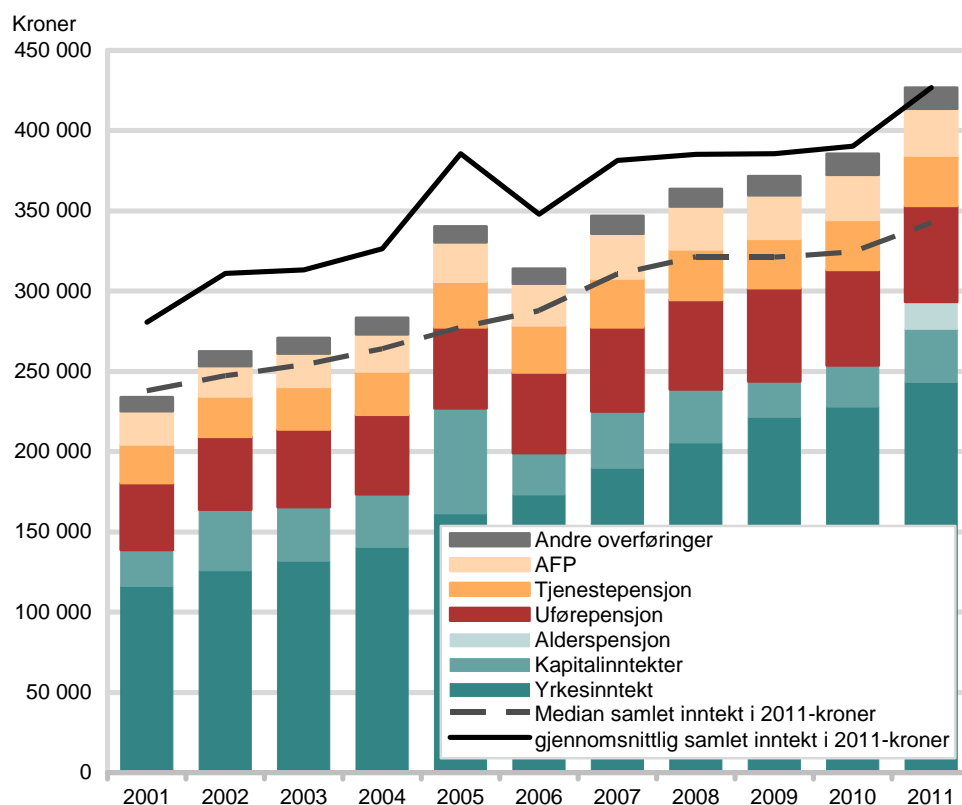
Gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringene i 2011 var nesten 11 prosent eller 41 000 kroner høyere i forhold til 63-åringene året før. Endringen målt i 2011-kroner var litt over 9 prosent. Økningen ligger i hovedsak på postene yrkesinntekt og alderspensjon. Muligheten for å ta ut alderspensjon i tillegg til jobb, er en ny mulighet som gjelder fra 2011 for personer som er 62 til 66 år. 63-åringene har stort sett hatt uendret gjennomsnittlig samlet inntekt, målt i faste kroner, i årene 2007, 2008, 2009 og 2010. Realinntekten for 63-åringene var kun 2,3 prosent høyere i 2010 enn i 2007.

Tabell 3.3. Registrerte inntekter for 63-åringe. Gjennomsnitt. 2001-2011

	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011	2011, menn	2011, kvinner
Yrkesinntekter	116 000	131 700	161 300	189 700	221 300	227 700	243 100	311 700	172 800
Kapitalinntekter	22 700	33 700	65 800	35 300	22 500	26 100	33 100	48 400	17 400
Overføringer	95 400	105 500	113 400	122 100	127 900	131 800	150 500	173 300	127 200
Av dette:									
Alderspensjon	0	0	0	0	0	0	17 100	29 700	4 200
Uførepensjon	41 900	48 300	50 400	52 500	58 000	59 400	59 900	57 800	62 000
Tjenestepensjon	23 900	26 600	28 300	30 400	30 800	31 200	31 200	39 300	22 900
Avtalefestet pensjon	20 800	20 700	24 500	27 900	27 100	28 300	29 200	34 000	24 300
Andre overføringer	8 800	9 900	10 100	11 300	12 000	13 000	13 200	12 500	13 800
Samlet inntekt	234 100	271 000	340 400	347 000	371 700	385 600	426 800	533 400	317 400
Samlet inntekt etter skatt	172 500	203 900	261 700	256 100	273 200	284 400	313 900	380 100	246 000
Samlet inntekt i 2011-kroner	280 800	313 200	385 700	381 500	385 600	390 400	426 800	533 400	317 400
Median samlet inntekt i 2011-kroner .	237 900	254 200	277 500	310 600	321 300	324 300	342 600	419 000	284 900
Antall personer	37 350	39 730	43 527	52 927	61 233	58 866	57 519	29 129	28 390

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

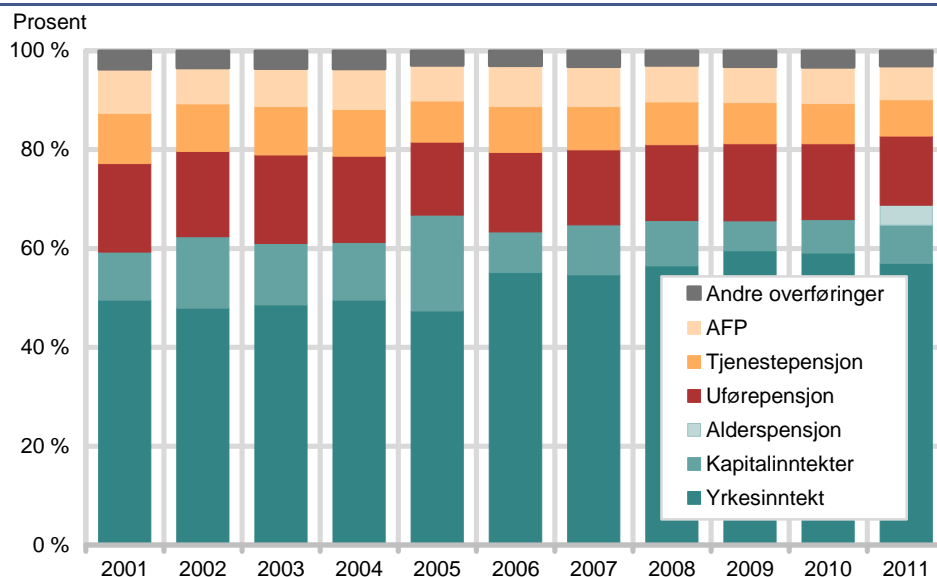
Figur 3.8. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringe. Kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For 63-åringene finner vi at den gjennomsnittlige yrkesinntekten, målt nominelt, er nesten 110 prosent høyere i 2011 enn for 63-åringene i 2001. Samtidig er overføringene til 63-åringene nesten 60 prosent høyere i 2011 enn 2001. Dette påvirker fordelingen mellom inntektskomponentene. I 2001 utgjorde yrkesinntekten 50 prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt. For 63-åringene i 2011 utgjorde yrkesinntekten 57 prosent. Overføringer gikk ned fra 41 prosent i 2001, til 35 prosent i 2011.

Figur 3.9. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringer. Prosent. 2001-2011

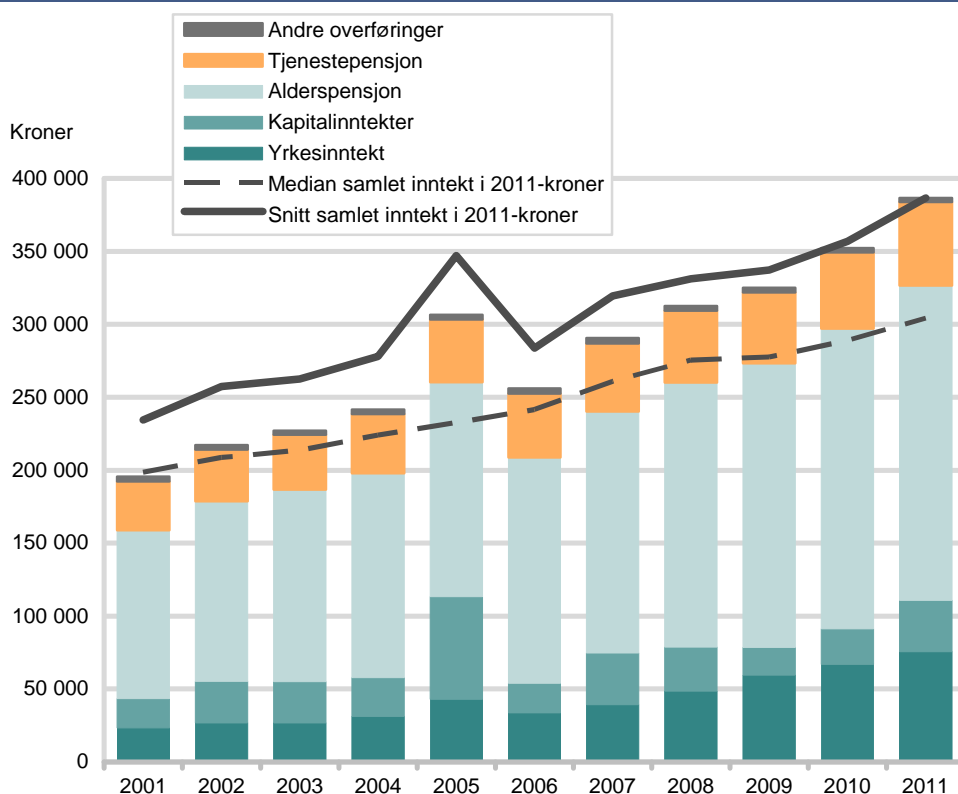
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

68-åringer

Antall 68-åringer har variert en del i perioden 2001 til 2011, fra 31 310 personer i 2003 (født 1935) til 44 481 personer i 2011 (født 1943). Det er nesten like mange menn og kvinner blant 68-åringene i 2011 (50,6 prosent kvinner). Kvinneandelen var høyest i 2003 med 53,1 prosent.

Gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åringene var 386 700 i 2011, noe som er det dobbelte av hva 68-åringene hadde 10 år tidligere, målt i nominelle kroner. Yrkesinntekten utgjør 75 500 kroner i 2011, og den har mer enn tredoblet seg i samme periode.

Figur 3.10. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åringer. Kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

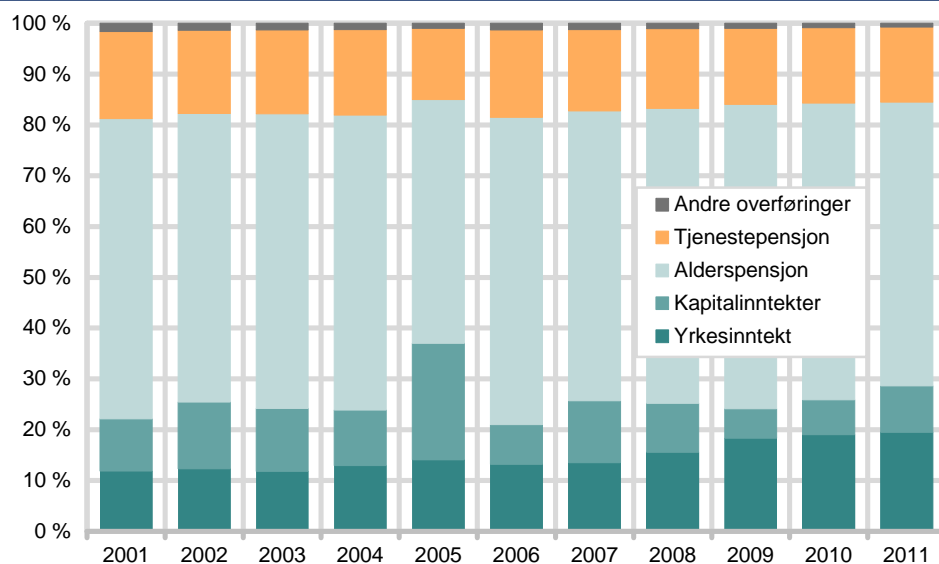
Tabell 3.4. Registrerte inntekter for 68-åringene. Gjennomsnitt. 2001-2011

	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011	2011, menn	2011, kvinner
Yrkesinntekter	23 200	26 800	43 000	39 300	59 500	66 900	75 500	107 100	44 600
Kapitalinntekter	20 100	28 200	70 400	35 300	19 000	24 400	35 400	53 400	17 800
Overføringer	152 200	172 100	193 000	215 900	246 600	261 000	275 900	324 400	228 500
Av dette:									
Alderspensjon	115 600	131 700	147 000	165 700	194 700	205 700	215 800	253 300	179 200
Tjenestepensjon	33 500	37 500	43 000	46 600	48 700	52 400	57 200	68 200	46 500
Andre overføringer	3 200	2 900	3 100	3 600	3 200	3 000	2 900	2 900	2 800
Samlet inntekt	195 500	227 100	306 400	290 600	325 100	352 400	386 700	484 900	290 900
Samlet inntekt etter skatt	154 100	181 900	252 300	228 500	253 000	272 100	297 900	357 500	239 800
Samlet inntekt i 2011-kroner	234 500	262 600	347 100	319 500	337 300	356 700	386 700	484 900	290 900
Median samlet inntekt i 2011-kroner .	198 600	213 800	232 600	260 800	277 700	288 900	304 100	360 100	247 600
Antall personer	31 667	31 310	33 542	36 356	36 003	41 064	44 481	21 968	22 513

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Alderspensjon og tjenestepensjon er den største inntektskilden for 68-åringene. Disse utgjorde 71 prosent av samlet inntekt i 2011. Andelen yrkesinntekter har økt, og utgjorde 20 prosent av den samlede inntekten i 2011, en økning fra 12 prosent i 2001.

Figur 3.11. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åringene. Prosent. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

75-åringene

Antall 75-åringene har endret seg lite i perioden 2001 til 2011, varierende fra 27 092 personer i 2009 (født 1934) til 31 447 personer i 2001 (født 1926). Det er en god del flere kvinner enn menn blant 75-åringene. I 2011 var 54 prosent av 75-åringene kvinner. Gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åringene var 288 600 kroner i 2011, kvinner lå omtrent 50 000 kroner under denne inntekten, menn lå rundt 60 000 kroner over.

Samlede overføringer var 75 prosent høyere i 2011 enn i 2001, målt i nominelle kroner. Tjenestepensjonen hadde den høyeste prosentvise endringen, med 86 prosent, mens alderspensjonen hadde en endring på 74 prosent i denne perioden.

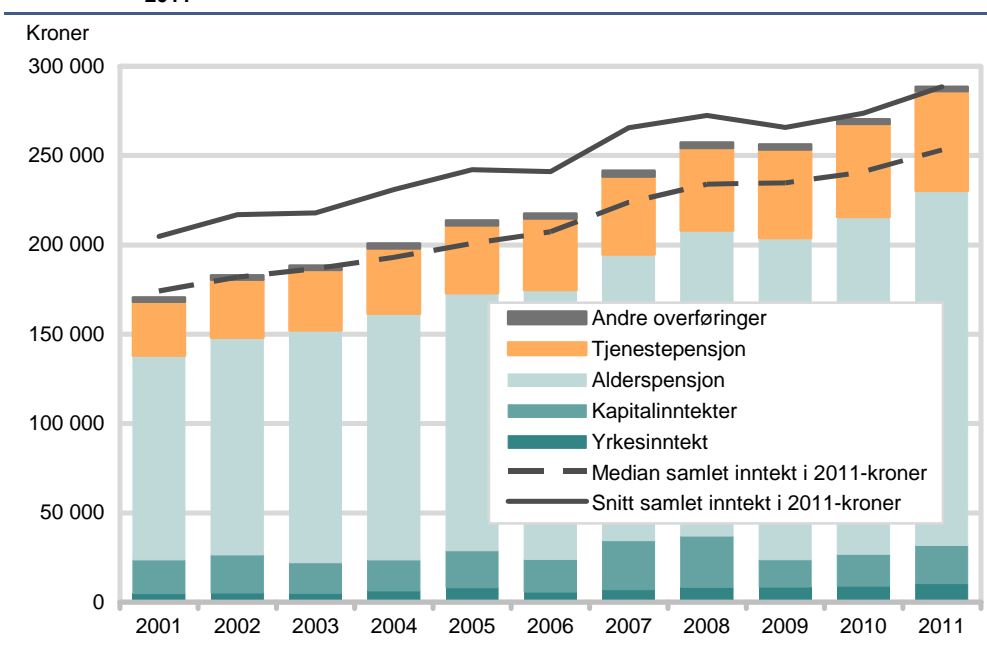

Tabell 3.5. Registrerte inntekter for 75-åringer. Gjennomsnitt. 2001-2011

	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011	2011, menn	2011, kvinner
Yrkesinntekter	4 700	5 000	8 100	7 000	8 500	9 000	10 300	16 300	5 300
Kapitalinntekter	19 000	17 100	20 700	27 400	15 300	18 000	21 300	28 200	15 500
Overføringer	146 900	166 400	185 000	207 200	232 300	243 500	256 900	304 500	216 600
Av dette:									
Alderspensjon	114 300	130 000	144 200	160 300	179 900	188 700	198 600	235 700	167 100
Tjenestepensjon	30 100	33 800	38 000	43 600	49 600	52 200	55 800	66 900	46 500
Andre overføringer	2 600	2 600	2 800	3 300	2 800	2 600	2 500	2 000	2 900
Samlet inntekt	170 700	188 600	213 700	241 600	256 200	270 400	288 600	349 000	237 300
Samlet inntekt etter skatt	138 000	154 200	175 000	196 100	209 300	220 900	237 900	276 500	205 200
Samlet inntekt i 2011-kroner	204 700	218 000	242 100	265 600	265 800	273 700	288 600	349 000	237 300
Median samlet inntekt i 2011-kroner .	174 200	186 800	200 800	223 700	234 700	240 900	253 100	302 200	206 400
Antall personer	31 447	29 945	29 838	29 069	27 092	27 119	28 331	13 000	15 331

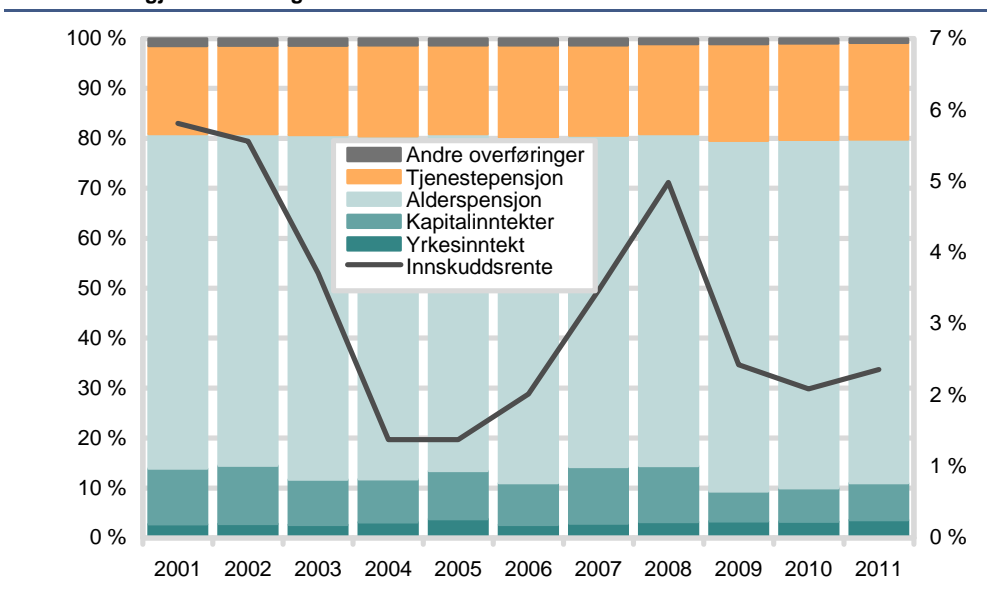
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 3.12. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åringer. Kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 3.13. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åringer, og bankenes gjennomsnittlige innskuddsrente. Prosent. 2001-2011

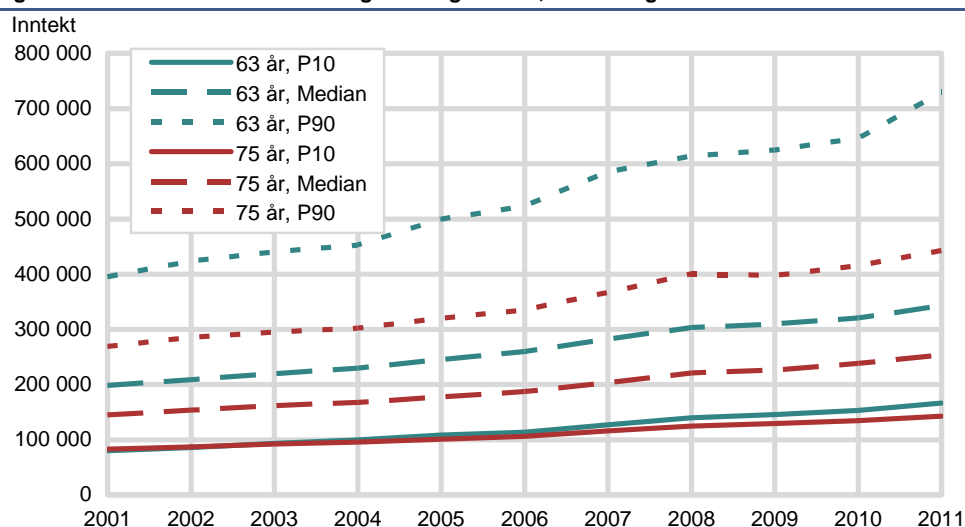
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk og bank og finansmarkedsstatistikk.

Denne aldersgruppen har vært alderspensjonister noen år, og yrkesdeltakelsen er minimal. Overføringer sto for 89 prosent av 75-åringens samlede inntekt i 2011. Denne andelen varierer fra år til år, i hovedsak grunnet variasjoner i kapital- og yrkesinntekter. Kapitalinntektene utgjorde over 10 prosent av samlet inntekt i 2001, 2002, 2007 og 2008. I disse årene var også innskuddsrenten relativt høy, se figur 3.13.

Inntektsfordeling

Figur 3.14 viser samlet inntekt som markerer inntektsgrensen til de ti prosentene som har høyest (P90) og lavest (P10) samlet inntekt. Det vil si at 10 prosent av 63-åringene har en inntekt som ligger over den øverste kurven, 10 prosent ligger under den nederste og 80 prosent av 63-åringene har en samlet inntekt mellom de to kurvene. Ved å sammenligne kurvene for 63-åringene med kurven for 75-åringene ser vi at nederste (P10-kurven) ligger ganske likt, mens den P90-kurven ligger mye høyere for 63-åringene enn for 75-åringene. Det betyr at inntekten for de fleste 75-åringene ligger innenfor et smalere intervall enn for 63-åringene. Dette indikerer at inntektsforskjellene er lavere blant 75-åringene enn 63-åringene.

Figur 3.14. Samlet inntekt for 63 og 75-åringene. P10¹, median og P90¹. 2001-2011

¹ P10 er inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2. P90 er inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

En litt mer systematisk måte å måle inntektsfordelingen i forskjellige grupper er ved hjelp av forholdstallet P90/P10. Det er inntekten til den personen som befinner seg mellom niende og tiende desil (P90) delt på inntekten til den personen som befinner seg mellom første og andre desil (P10). Dette gir en målbar verdi på inntektsforskjeller i en gruppe.

Tabell 3.6. Fordeling av samlet inntekt for utvalgte aldersgrupper. P90/P10¹. 2001-2011

	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011
60 år	4,8	4,8	4,7	4,6	4,2	4,2	4,1
63 år	4,9	4,7	4,6	4,6	4,3	4,2	4,4
68 år	3,7	3,7	3,8	3,8	3,9	3,9	4,0
75 år	3,3	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1	3,1
85 år	2,5	2,5	2,5	2,7	2,5	2,5	2,5

¹P90/P10: Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For de utvalgte aldersgruppene i tabellen ser vi at inntektsforskjellene er mindre dess eldre gruppen er. Det har også vært en nedgang i forskjellene over tid blant de yngste aldersgruppene som er med i tabellen. De siste årene har det vært en økning i forskjellene for noen aldersgrupper.

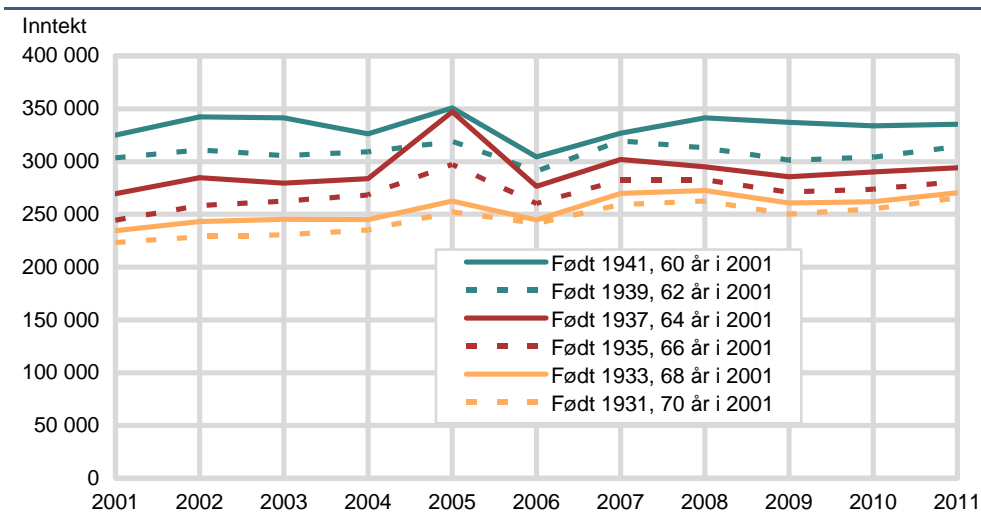
3.2. Inntektsutvikling for utvalgte fødselsår

Vi skal nå se på personer som er født i et gitt år og hvordan deres inntekter utvikler seg over tid. Det vil si at de blir eldre, noe som skulle gi redusert inntekt. Samtidig beveger vi oss fram i tid, noe som skulle bety økt inntekt. Samlet effekt på inntekten og andre egenskaper ved kohortenes inntekt er altså temaet. Avgrensningen er gjort ut fra fødselsår, og det er ikke lagt betingelse på at en person skal være i datamaterialet alle årene. På den måten vil antall personer for et gitt fødselsår variere fra år til år, avhengig av inn-/utflyttinger og dødsfall.

Inntektsnivå

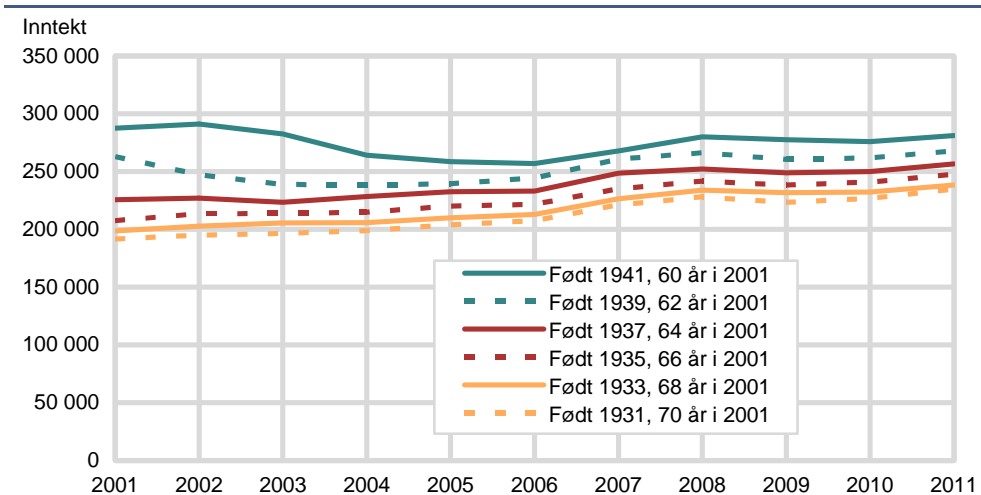
I perioden 2001 til 2011 har det skjedd flere ting som påvirker tallene våre. Dette er hendelser som avspeiler seg i tabeller og figurer, og gir utslag i gjennomsnittsinntektene for kohortene. Det ble innført skatt på utbytte i 2000 og 2001. Denne ble fjernet fra 2002, for så å bli innført igjen fra og med 2006. Det var finanskrisen som nådde oss i 2008/2009, og innskuddsrenten har variert mye i perioden fra 1,4 prosent i 2004 og 2005 til 5,8 prosent i 2001. Renteendringer har nok en viss påvirkning på inntekten for store deler av denne aldersgruppen, som har lite gjeld, men en del penger i banken. Virkningene av finanskrisen, for eksempel knyttet til arbeidsmarkedet, har mindre å si for personer som er i en alder uten sterk tilknytning til arbeidslivet.

Figur 3.15. Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2011-kroner etter kohortens fødselsår. Kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 3.16. Median samlet inntekt i 2011-kroner etter kohortens fødselsår. Kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 3.16 viser median samlet inntekt målt i faste kroner i samme tidsrom og for de samme personene som er med i figur 3.15. Ved å bruke median vises ikke

tilsvarende svingninger omkring årene med endring i utbytteskatten. Både gjennomsnittlig og median samlet inntekt viser en nedgang fra 2008 til 2009, og oppgang i de to neste årene. Noe som tyder på at finanskrisen påvirket så mange at det er mulig å se effekten i begge figurene.

60 år i 2001

Inntekten som pensjonist er i stor grad et resultat av det man gjorde i årene før pensjonsalderen. Ved å gruppere 60-åringene i 2001, og følge disse 10 år fram i tid, fram til de er 70 år, kan vi få et inntrykk av dette. Det var i alt 39 278 personer som var 60 år og bosatte i Norge i 2001. Disse er i tabell 3.7 gruppert etter kjennetegn de hadde i 2001. Samme person kan være i flere grupper. For eksempel er det mulig å være uførepensjonist og samtidig være yrkestilknyttet og/eller næringsdrivende. Personer som var 60 år og uførepensjonister i 2001 hadde en økning i samlet inntekt målt i faste kroner, på 22 prosent i perioden 2001 til 2011. 60-åringene med yrkesinntekt i 2001 hadde 2 prosent lavere inntekt som 70-åringene i 2011, også det målt i faste kroner.

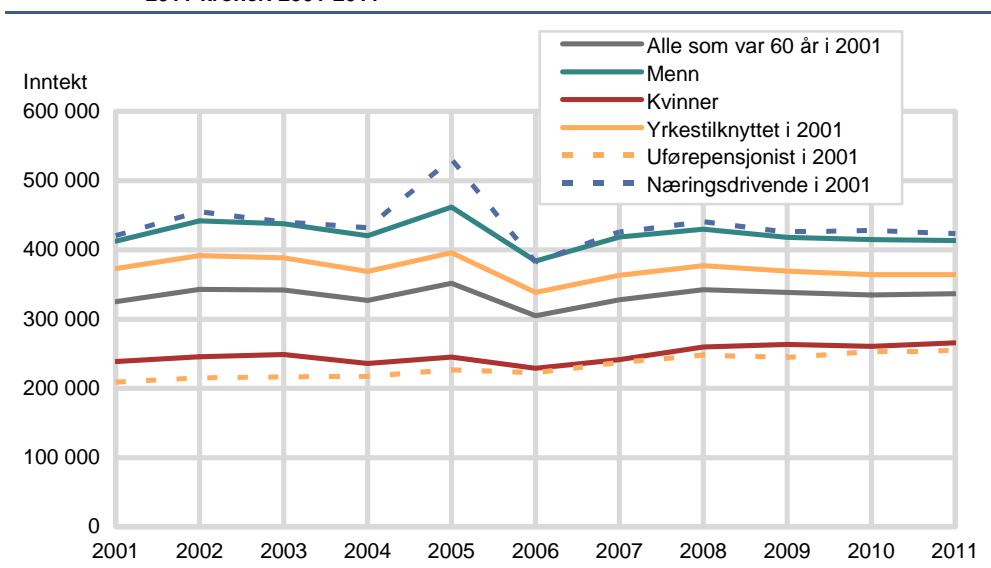
Tabell 3.7. Utviklingen i antall personer og gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 60 år i 2001. 2011-kroner. 2001 og 2011

	2001, 60 år		2011, 70 år		2001-2011	
	Antall personer	Samlet inntekt i 2011-kroner	Antall personer	Samlet inntekt	Endring i antall i prosent	Endring i gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent
Alle som var 60 år i 2001	39 278	325 000	34 642	336 400	-12	4
Menn	19 528	412 400	16 626	413 200	-15	0
Kvinner	19 750	238 500	18 016	265 600	-9	11
Yrkestilknyttet i 2001	30 632	373 000	27 711	364 100	-10	-2
Uførepensjonist i 2001	11 332	208 700	9 201	254 900	-19	22
Næringsdrivende i 2001 ...	5 414	420 300	4 901	423 200	-9	1

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For flere av gruppene er det ikke store endringer i samlet inntekt målt i faste kroner i disse ti årene. For alle sett under ett er det en økning på 4 prosent i løpet av tiårsperioden. Fordelt på kjønn ser vi at samlet inntekt er uendret for menn, mens kvinner hadde en oppgang på 11 prosent. Effekten av dette er at kvinnelige 60-åringers gjennomsnittlige samlede inntekt endres fra å utgjøre 58 prosent av mennenes inntekt i 2001, til 64 prosent i 2011, når de er ti år eldre og har passert pensjonsalderen.

Figur 3.17. Utvikling i gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 60 år i 2001. 2011-kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For personer som er næringsdrivende, det vil si personer som har netto næringsinntekt ulik null, er det store svingninger i perioden, med et stort fall i samlet inntekt fra 2005 til 2006. Sannsynligvis skjer dette som følge av endrede regler for beskatning av utbytte. Sett under ett, har de som var næringsdrivende i 2001 omtrent samme gjennomsnittlige samlede inntekt i 2011 som de hadde i 2001 (målt i faste kroner).

Skattesystemet inneholder mange regler og ordninger som gjelder spesielt for pensjonister. Effekten av disse kommer ikke fram når vi ser på gjennomsnittlig samlet inntekt. Tabell 3.8 viser inntekt etter skatt i faste kroner, fra 2001 til 2011. Økningen i denne inntekten er på 16 prosent i perioden, det vil si 12 prosentpoeng høyere enn endringen målt på samlet gjennomsnittlig inntekt. Samlet inntekt viste en realøkning på 4 prosent i samme periode.

Tabell 3.8. Utviklingen i gjennomsnittlig inntekt etter skatt for ulike grupper som var 60 år i 2001. 2011-kroner. 2001-2011

	2001, 60 år		2011, 70 år		2001-2011	
	Antall personer	Inntekt etter skatt i 2011-kroner	Antall personer	Inntekt etter skatt	Endring i antall i prosent	Endring i inntekt etter skatt i prosent
Alle som var 60 i 2001	39 278	232 200	34 642	269 200	-12	16
Menn	19 528	287 200	16 626	317 200	-15	10
Kvinner	19 750	177 800	18 016	225 000	-9	27
Yrkestilknyttet i 2001	30 632	260 400	27 711	286 800	-10	10
Uførepensjonist i 2001	11 332	173 000	9 201	221 000	-19	28
Næringsdrivende i 2001 ..	5 414	287 300	4 901	322 800	-9	12

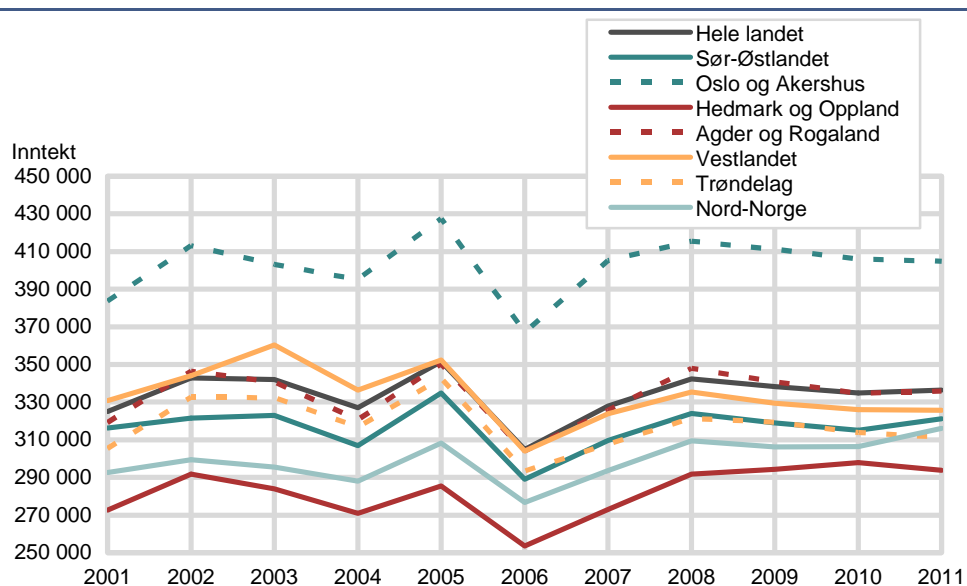
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For 70-åringene i 2011 er altså inntekt etter skatt i gjennomsnitt betydelig høyere enn da de var 60 år. Tilsvarende har næringsdrivende 60-åringene i 2001, omtrent uendret samlet inntekt i 2011 sammenlignet med 2001, mens inntekt etter skatt viser en økning på 12 prosent.

Geografiske forskjeller

Det er tydelige geografiske forskjeller i gjennomsnittlig samlet inntekt. For de som var 60 år i 2001, og bosatte i Oslo og Akershus, lå gjennomsnittlig samlet inntekt 18 til 24 prosent over landsgjennomsnittet i de påfølgende ti årene. For andre landsdeler lå gjennomsnittlig samlet inntekt fra 5 prosent over, til 19 prosent under landsgjennomsnittet. Laveste gjennomsnittlig samlet inntekt for 60-åringene i 2001, var i Hedmark og Oppland. Disse fylkene lå også nederst alle de ti påfølgende årene.

Figur 3.18. Personer 60 år i 2001. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt etter landsdel i 2001. 2011-kroner. 2001-2011

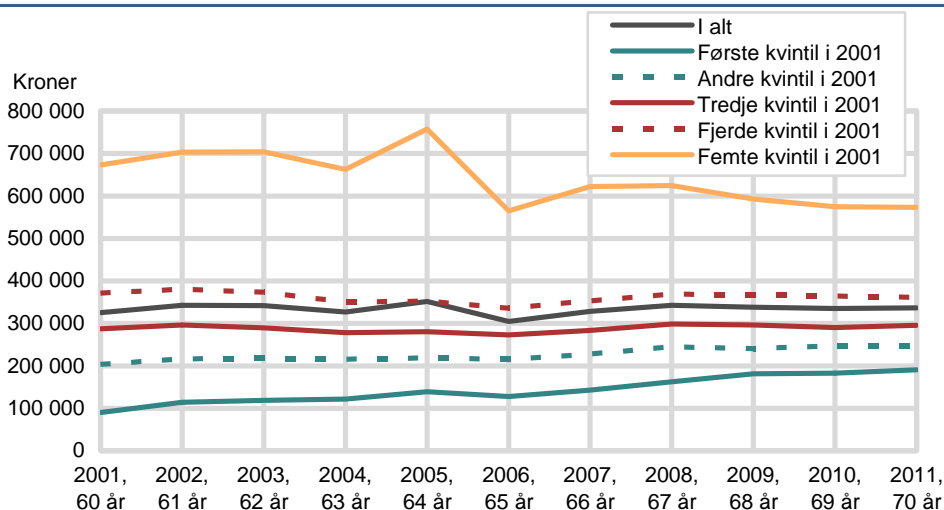

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsfordeling

For å danne oss et bilde av spredningen av inntekt for denne gruppen, skal vi kvintilfordele (dele i fem grupper etter stigende samlet inntekt) de som var 60 år i 2001. Denne gruppen, som omfatter litt over 39 000 personer, hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 325 000 kroner i 2001. For de som fremdeles var bosatt i 2011 var gjennomsnittlig samlet inntekt 336 400 kroner. Det vil si at de hadde en realvekst i underkant av 4 prosent. Endringen varierer i de ulike kvintilene. 60-åringene som var i første kvintil i 2001 hadde mer enn dobbelt så høy realinntekt da de ble 70-åringer i 2011. For andre kvintil var det en økning på litt over 20 prosent. Tredje og fjerde kvintil var omtrent uendret. Den femtedelen av 60-åringene med høyest samlet inntekt i 2001, hadde en nedgang i realinntekt på 15 prosent da de ble 70-åringer ti år senere.

Figur 3.19. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som er 60 år i 2001, kvintilfordelt. 2011-kroner. 2001-2011

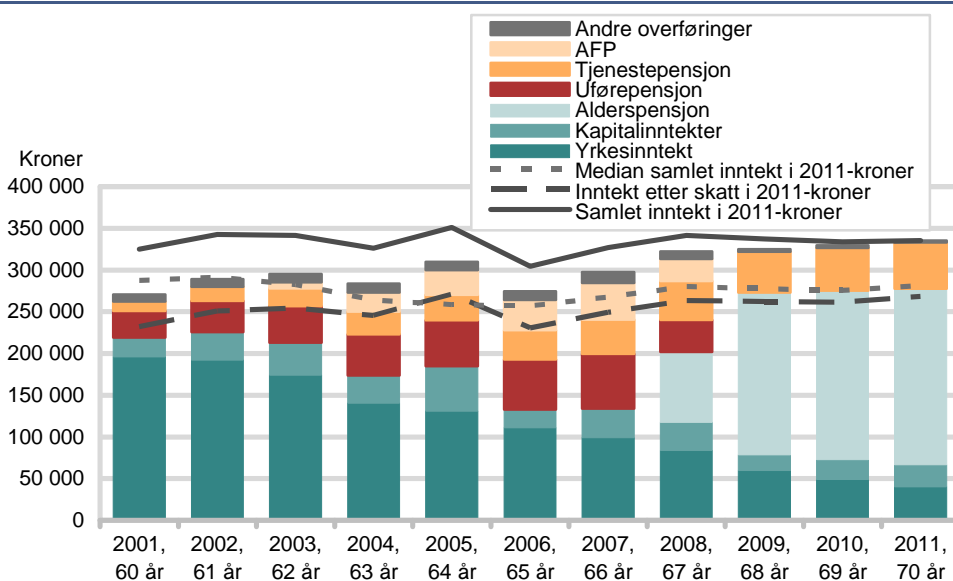

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Ser vi på personene som er født i 1941, og følger dem fra de siste årene av arbeidslivet til de første årene som pensjonist, ser vi en gradvis reduksjon i yrkesinntekten. Fram til personene er i begynnelsen av 60-årene er det lønn som er den dominerende inntektskilden. Fra 62 til 67 år utgjør uførepensjon, tjenstepensjon og AFP stadig mer av samlet inntekt. For personer over 67 år er det alderspensjon og tjenstepensjon som utgjør hoveddelen av samlet inntekt.

Figur 3.20. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer født i 1941. Kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

65 år i 2001

Personer som ble født i 1936 fylte 65 år i 2001. Disse personene hadde da to år igjen til pensjonsalder, og vi skal følge disse 10 år fram i tid, til de er 75 år gamle. Gruppen omfatter nesten 34 000 personer i 2001, med en kvinneandel på 51,5 prosent.

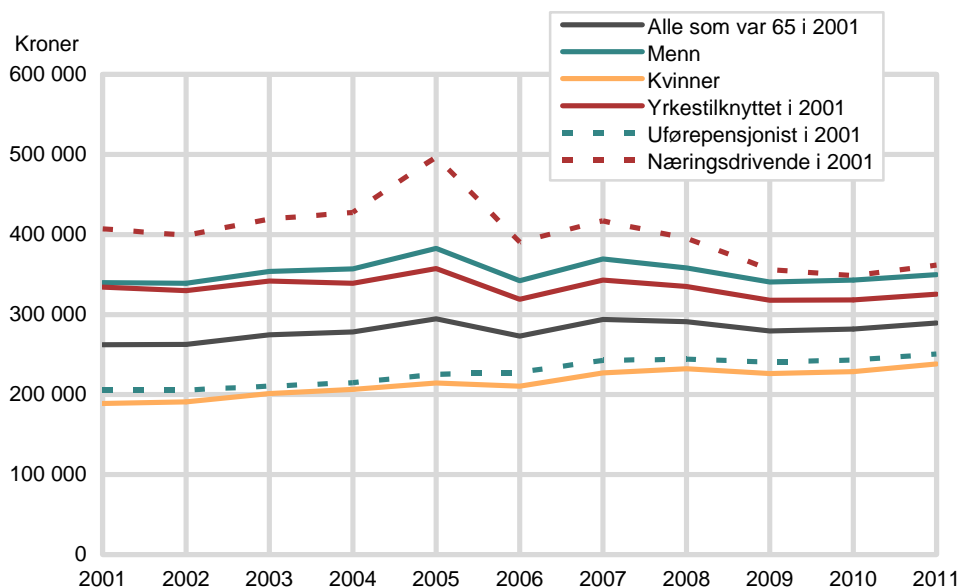
Tabell 3.9. Utvikling i antall personer og gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 65 år i 2001. 2011-kroner. 2001-2011

	2001, 65 år		2011, 75 år		2001-2011	
	Antall personer	Samlet inntekt i 2011-kroner	Antall personer	Samlet inntekt	Endring i antall personer i prosent	Endring i gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent
Alle som var 65 i 2001 ...	33 912	262 100	28 130	289 300	-17	10
Menn	16 443	339 900	12 914	349 800	-21	3
Kvinner	17 469	188 900	15 216	238 000	-13	26
Yrkestilknyttet i 2001	18 293	334 300	15 928	325 200	-13	-3
Uførepensjonist i 2001 ...	13 954	205 600	10 678	250 500	-23	22
Næringsdrivende i 2001 ..	3 744	407 100	3 207	361 900	-14	-11

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Dersom vi fordeler 65-åringene inn i grupper etter kjønn, inntekt og om de har lønn/næringsinntekt, får vi figur 3.21. Figuren viser at kvinner har litt over halvparten (56 prosent) så høy gjennomsnittlig samlet inntekt som menn i 2001. Ti år etter har kvinners gjennomsnittlige samlede inntekt økt til 68 prosent av mennenes gjennomsnittlige nivå. Menn har hatt en økning i gjennomsnittlig samlet inntekt på 3 prosent i tiårsperioden, mens kvinner har hatt en økning på 26 prosent, alt målt i 2011-kroner.

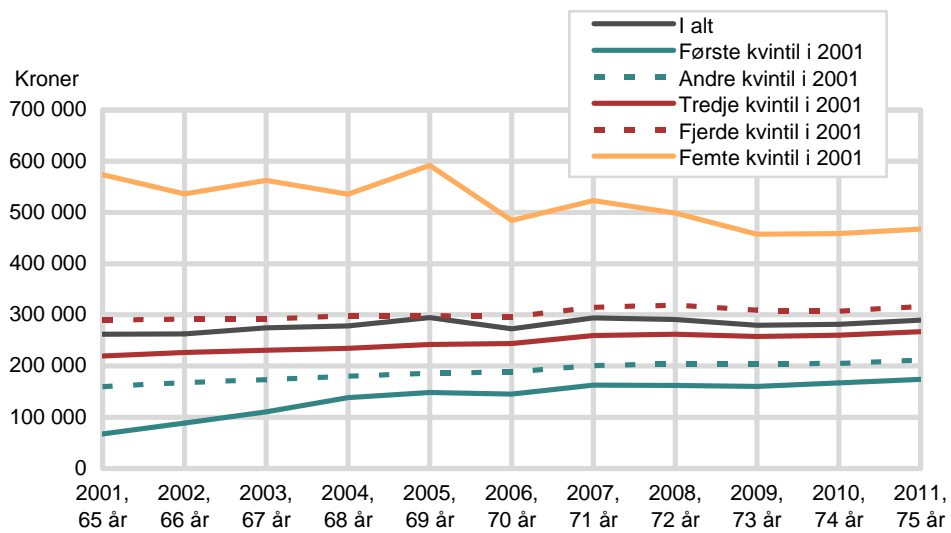
Figur 3.21. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 65 år i 2001. 2011-kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Kvintilfordeling av personer som er 65 år i 2001 (figur 3.22) viser at de som er i øverste kvintil i 2001 har 19 prosent lavere gjennomsnittlig samlet inntekt, målt i 2011-kroner, når de er 70 år. For de fire andre kvintilene er det en økning på 9 til 157 prosent, med den største endringer for den laveste kvintilen.

Figur 3.22. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som var 65 år i 2001, kvintilfordelt. 2011-kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

4. Inntektssammensetning og nivå

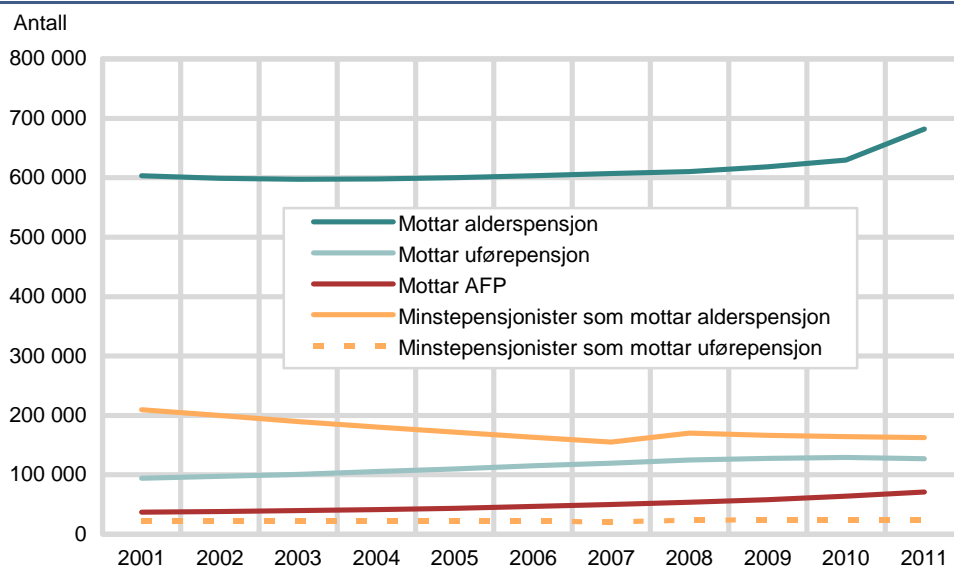
4.1. Utvikling i antall pensjonister

Alle pensjonistgrupper vil bli omtalt nærmere senere i rapporten. Dette kapitlet gir en oversikt over hvor mange som mottar alders- og uførepensjon samt avtalefestet pensjon (AFP). Hvor mange av disse som har yrkesinntekt og hvor mange som er minstepensjonister.

Den største gruppen er de som mottar alderspensjon fra folketrygden, 682 000 bosatte personer i 2011. Av disse var det 162 500 personer med minstepensjonsnivå. Dette antallet har gått kraftig ned fra 2001 til 2011.

De som mottar uførepensjon utgjorde den nest største gruppen, i alt 316 300 personer i 2011. Av disse var 127 300 i aldersgruppen 60-66 år. Blant de som mottok uførepensjon i 2011, var 60 200 minstepensjonister. I aldersgruppen 60-66 år var det 24 000 minstepensjonister.

Figur 4.1. Antall personer som mottar pensjon. 2001-2011

Personer som mottar alderspensjon

Tabell 4.1 viser antall bosatte personer som mottar alderspensjon fra 2001 til 2011. Fra 2001 til 2003 har antallet gått ned fra 603 300 til 597 300 personer. Antallet har imidlertid gått opp fra 2003, og i 2011 var det nær 682 000 personer som mottok alderspensjon fra folketrygden. Dette var mer enn 50 000 flere enn året før. Nye regler om uttak av alderspensjon fra 62 år forklarer mesteparten av denne økningen. Personer som mottok alderspensjon i alderen 62 til 66 år utgjorde 35 300 personer i 2011. Andelen kvinner blant alderspensjonistene har gått ned fra 59 prosent i 2001 til 55 prosent i 2011.

I 2011 hadde 24 prosent av alle som mottok alderspensjon en yrkesinntekt. Dette er en sterk økning fra 2001, da andelen var 14 prosent. Det er en større andel mannlige alderspensjonister enn kvinnelige alderspensjonister som mottar yrkesinntekt, henholdsvis 34 og 15 prosent i 2011.

Tabell 4.1. Antall alderspensjonister 2001-2011

	Antall som mottar alderspensjon	Andel kvinner	Antall som mottar alderspensjon med yrkesinntekt	Andel med yrkesinntekt	Andel menn med yrkesinntekt	Andel kvinner med yrkesinntekt
2001	603 331	59	85 220	14	21	9
2002	599 103	59	86 047	14	21	10
2003	597 280	59	86 926	15	21	10
2004	597 832	59	88 101	15	21	10
2005	600 026	59	90 583	15	22	10
2006	603 491	58	93 691	16	22	11
2007	607 111	58	99 005	16	23	11
2008	610 286	58	104 598	17	24	12
2009	618 623	58	111 781	18	25	13
2010	629 687	57	118 839	19	26	13
2011	681 940	55	162 138	24	34	15

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Alderspensjonister med minste pensjonsnivå

Det har blitt gradvis færre alderspensjonister som mottar minstepensjon i perioden 2001 til 2011. I 2001 gjaldt dette 209 400 personer. I 2011 var det 162 500 personer. Fra 2007 til 2008 skjedde det imidlertid en økning i antallet, som en følge av økning i særtillegget i trygdeoppgjøret dette året. Dette medførte at særtillegget for mange pensjonister ble høyere enn den opptjente tilleggspensjonen, og disse ble da regnet som minstepensjonister (NAV, Arbeid og Velferd nr 4-2008). Fra 2008 til 2011 har antallet igjen gått ned.

Kvinner er overrepresentert i gruppen alderspensjonister med minstepensjonsnivå. I 2011 var vel 9 av 10 minstepensjonister kvinner.

Tabell 4.2. Antall personer som mottar alderspensjon med minstepensjonsnivå. 2001-2011

	Antall alderspensjonister med minste pensjonsnivå	Andel med minste pensjonsnivå av alle som mottar alderspensjon	Antall kvinner	Andel kvinner
2001	209 425	35	185 569	89
2002	200 014	33	178 556	89
2003	189 448	32	170 063	90
2004	180 391	30	162 594	90
2005	171 851	29	155 572	91
2006	163 453	27	148 478	91
2007	155 155	26	141 437	91
2008	170 183	28	154 070	91
2009	166 637	27	150 868	91
2010	164 402	26	148 919	91
2011	162 484	24	147 231	91

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Personer som mottar uførepensjon

I alt var det 316 300 personer som mottok uførepensjon i 2011. Dette er 26 000 flere personer enn i 2001. Når vi avgrensner denne gruppen til personer i alderen 60-66 år, finner vi at det var 127 300 uførepensjonister i 2011. Dette er en liten nedgang fra 2010. Likevel ser vi at antallet har økt jevnlig i hele perioden fra 2001 til 2010. I 2001 utgjorde uførepensjonister i alderen 60 til 66 år 33 prosent av alle uførepensjonister, mens andelen var 40 prosent i 2011.

Kvinner utgjør den største andelen av dem som mottar uførepensjon. I underkant av 6 av 10 uførepensjonister er kvinner. Denne andelen har vært nokså stabil fra 2001 til 2011.

36 prosent av uførepensjonistene i alderen 60 til 66 år hadde yrkesinntekt i 2011. Om lag 40 prosent av mennene hadde yrkesinntekt, mens 34 prosent av de kvinnelige uførepensjonistene hadde yrkesinntekt. Andelen uførepensjonister med yrkesinntekt har vært nokså stabil fra 2001 til 2011, men vi ser at den har gått noe ned blant de mannlige uførepensjonistene, og litt opp for kvinnene i løpet av denne perioden.

Tabell 4.3. Antall personer som mottar uførepensjon. 2001-2011

	Antall personer som mottar uførepensjon	Personer som mottar uførepensjon 60-66 år						
		Antall	Andel 60-66 år	Andel kvinner	Antall med yrkesinntekt	Andel med yrkesinntekt	Andel menn med yrkesinntekt	Andel kvinner med yrkesinntekt
2001	290 087	94 332	33	57	34 574	37	41	33
2002	298 129	97 311	33	57	36 322	37	42	34
2003	304 267	100 690	33	57	37 015	37	41	34
2004	306 753	105 499	34	57	38 322	36	40	33
2005	306 392	110 127	36	57	39 483	36	39	33
2006	303 930	115 551	38	58	41 440	36	39	33
2007	301 476	119 800	40	58	44 271	37	40	35
2008	301 507	124 799	41	58	46 932	38	41	35
2009	303 317	127 510	42	58	47 735	37	41	35
2010	308 754	129 486	42	58	47 946	37	40	35
2011	316 283	127 322	40	58	46 218	36	39	34

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

I tabell 4.4 ser vi at antallet uførepensjonister med minstepensjon har gått ned hvert år i perioden 2001 til 2007, fra 22 800 til 21 200 personer, for så å øke fram til 2010. I 2011 gikk antallet litt ned igjen, fra 24 500 i 2010 til 24 000 personer i 2011. 19 prosent av uførepensjonistene i alderen 60-66 år hadde minstepensjon i 2011. I 2001 var denne andelen 24 prosent.

Kvinnene utgjør den største delen av gruppen, og utgjorde 86 prosent i 2011. Andelen kvinner har imidlertid gått noe ned, med nær 5 prosentpoeng, fra 2005 til 2011.

Tabell 4.4. Antall personer som mottar uførepensjon med minstepensjon. 2001-2011

	Antall som mottar uførepensjon 60-66 år	Antall med minstepensjon	Andel med minstepensjon	Antall kvinner med minstepensjon	Andel kvinner med minstepensjon
2001	94 332	22 757	24	20 420	90
2002	97 311	22 610	23	20 413	90
2003	100 690	22 148	22	20 027	90
2004	105 499	21 961	21	19 870	90
2005	110 127	21 475	20	19 458	91
2006	115 551	21 394	19	19 330	90
2007	119 800	21 164	18	19 118	90
2008	124 799	23 763	19	21 119	89
2009	127 510	24 126	19	21 351	88
2010	129 486	24 491	19	21 402	87
2011	127 322	24 026	19	20 772	86

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

4.2. Alderspensjonister

Definisjoner og omfang

Fra 1. januar 2011 ble det innført nye regler for alderspensjon fra folketrygden. Det ble da mulig å ta ut alderspensjon fra fylte 62 år for personer som har tilstrekkelig opptjening. Tilstrekkelig opptjening vil si at man har opptjent en pensjon som minst tilsvarer minstepensjonsnivå ved fylte 67 år. Fra fylte 67 år kan alderspensjon fra folketrygden tas ut uavhengig av tidligere inntekt. De nye reglene innebærer at det er mulig å velge full eller gradert alderspensjon fra fylte 62 år samtidig med full eller delvis jobb. Reglene for avkorting av pensjon mot arbeidsinntekt ble avvirket for 67-åringene fra 1/1-2008, for 68-åringene fra 1/1-2009 og for 69-åringene fra 1/1-2010.

Alderspensjonister i denne rapporten omfatter personer bosatte i Norge, som har mottatt alderspensjon fra folketrygden i løpet av året. Alderspensjonister vil da omfatte personer som tar full alderspensjon, og personer som tar ut gradert alderspensjon. Personer som tar ut alderspensjon en måned, for så å avslutte uttak av alderspensjon, vil også bli regnet som alderspensjonist.

Enkelte yrkesgrupper har en særaldersgrense som gir lavere pensjonsalder, for eksempel innen forsvaret, politiet og for flyvere. De får tjenestepensjon fram til de

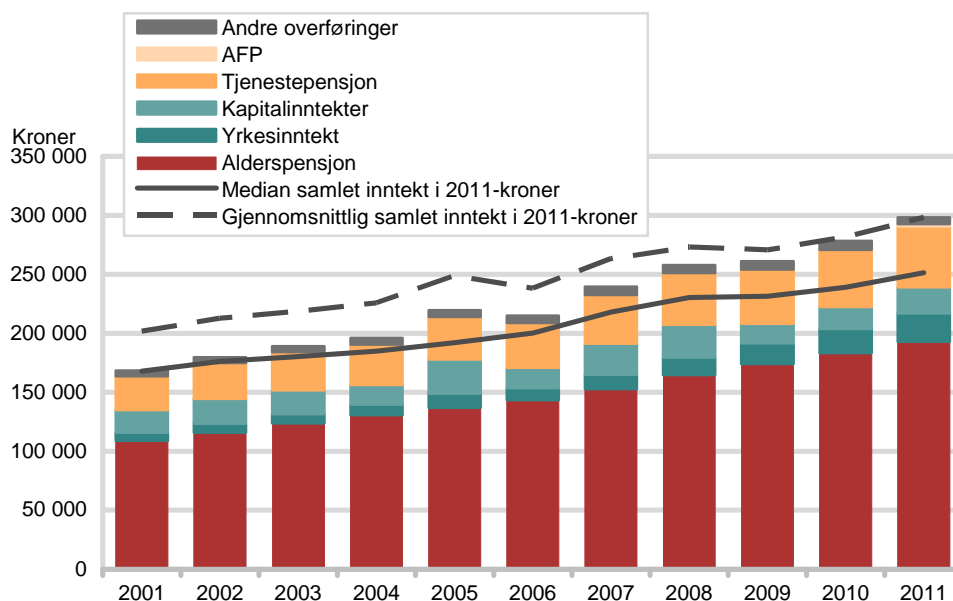
blir 67 år og alderspensjon etter dette. Våre datakilder gir ikke mulighet for å skille denne typen tidligpensjon fra andre typer tjenstepensjon.

Første del av kapitlet omhandler i hovedsak alderspensjonister 67 år og eldre. Personer i alderen 62 til 66 år som tar ut alderspensjon er beskrevet bakerst i kapitlet.

Personer 67 år og eldre som mottar alderspensjon

Det var 646 600 bosatte alderspensjonister som var 67 år eller eldre i 2011. Disse hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 298 400 kroner. Ti år tidligere (2001) var det 603 300 personer som var alderspensjonister, med en gjennomsnittlig samlet inntekt på 201 900 kroner, målt i 2011-kroner. Det tilsvarer en realøkning på 48 prosent.

Figur 4.2. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for alderspensjonister som er 67 år og eldre. Kroner. 2001- 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 4.5. Registrerte inntekter for alderspensjonister 67 år og eldre. Kroner og endring i prosent. 2001, 2010 og 2011

	2001	2010	2011	Endring 2001 - 2011	Endring 2010 - 2011
Yrkesinntekt	6 900	20 600	23 900	198,6	16,0
Kapitalinntekter	19 100	18 500	22 300	-3,1	20,5
Overføringer	142 300	239 100	252 200	68,0	5,5
Av dette:					
Alderspensjon	108 900	183 200	192 900	68,2	5,3
Tjenestepensjon	28 600	48 600	51 600	69,9	6,2
AFP			2 000		
Andre overføringer	4 800	7 300	5 700	52,1	-21,9
Samlet inntekt	168 300	278 300	298 400	65,4	7,2
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2011-kroner ...	201 900	281 700	298 400	39,5	5,9
Median Samlet inntekt, 2011 kroner	167 900	238 900	251 500	42,3	5,3
Median inntekt etter skatt, 2011 kroner	144 300	205 300	217 500	42,3	5,9
Antall personer	603 291	629 686	646 622	4,4	2,7

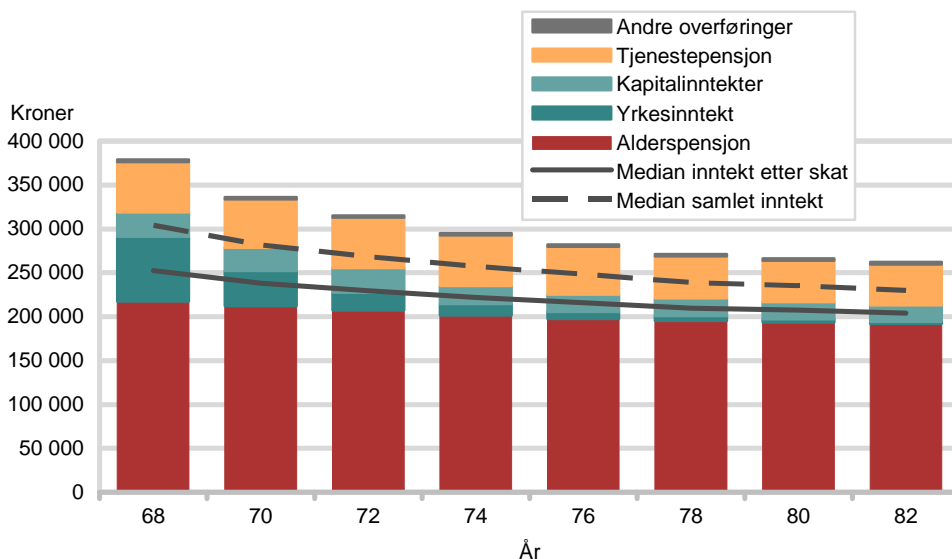
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Alderspensjon fra folketrygden utgjorde i gjennomsnitt 65 prosent av samlet inntekt i 2011. Denne andelen har ligget mellom 64 og 67 prosent i tiårsperioden, med unntak av 2005 hvor alderspensjon fra folketrygden utgjorde 62 prosent av samlet inntekt. Yrkesinntektens betydning for denne gruppen har økt i perioden 2001 til 2011. Mens yrkesinntekten utgjorde 4 prosent av samlet inntekt i 2001, var denne andelen økt til 8 prosent i 2011.

Inntektsnivå

Det er store variasjoner i inntektsnivået til alderspensjonister. Et hovedtrekk er at samlet inntekt er lavere desto eldre personen er. Noe av dette kan sees i sammenheng med at yrkesinntekten går ned med økende alder. For 68-åringene utgjorde gjennomsnittlig yrkesinntekt i 2011 nesten 74 000 kroner, mens for 80-åringene utgjorde det kun litt over 3 000 kroner i gjennomsnitt. Et annet trekk er at pensjonen er fallende med stigende alder.

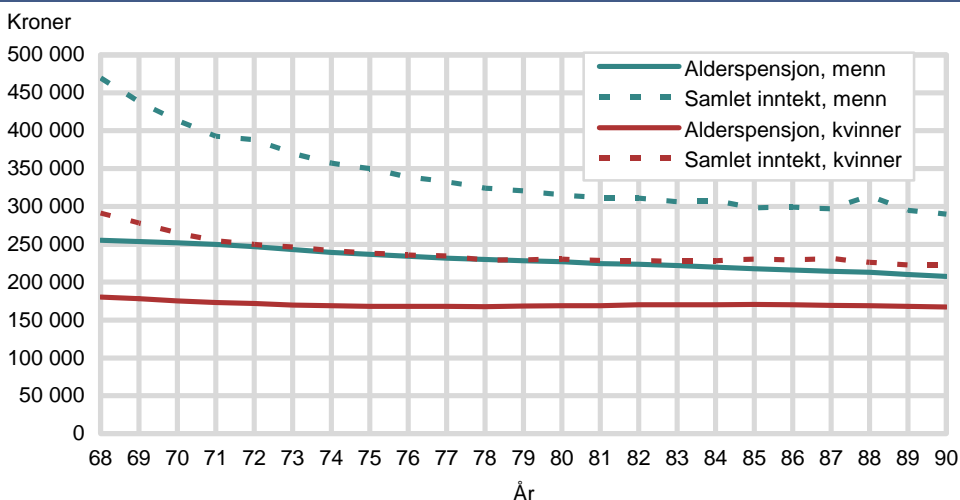
Figur 4.3. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for utvalgte årsklasser av alderspensjonister. Kroner. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For alle alderstrinn har menn høyere samlet inntekt og høyere utbetalt alderspensjon enn kvinner. Figur 4.4 viser at for kvinner 68 år og eldre ligger alderspensjon på omkring 170 000 kroner i 2011. For menn er gjennomsnittlig alderspensjon for 68-åringene litt over 255 000 kroner i 2011, fallende til 207 000 for 90-åringene.

Figur 4.4. Gjennomsnittlig samlet inntekt og gjennomsnittlig alderspensjon, etter kjønn. Kroner. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

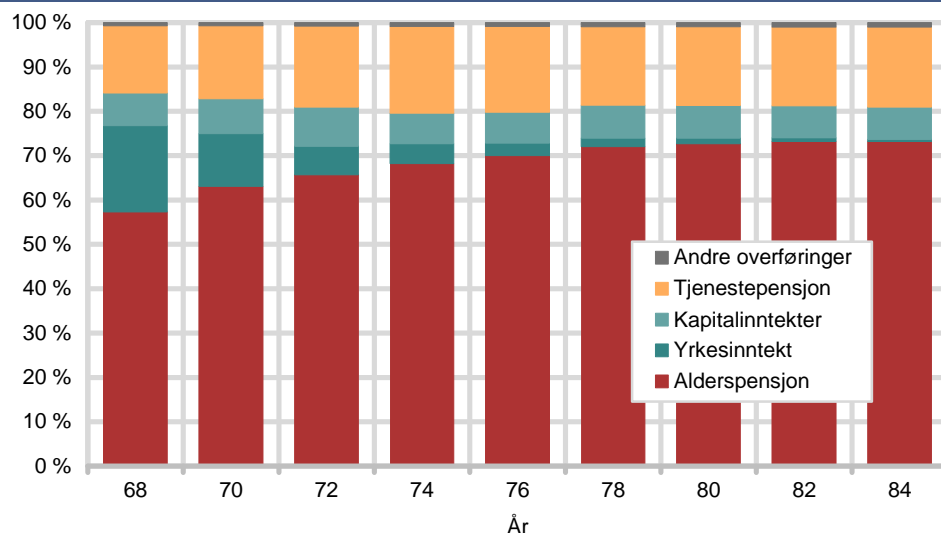
Inntektssammensetning

Pensjoner fra folketrygden er naturlig nok den største inntektskilden for alderspensjonistene som er 67 år og eldre. Pensjonenes andel av samlet inntekt øker litt med økende alder. For 68 åringen som tar ut alderspensjon utgjør tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden om lag 72 prosent av samlet inntekt, mens tilsvarende andel for 80 åringen er på 90 prosent.

Tabell 4.6. Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2011-kroner dekomponert i underposter, for alderspensjonister 67 år og eldre. Andel av gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent, etter kjønn. 2001-2011

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
I alt											
Yrkesinntekt	4	4	4	5	5	5	5	6	7	7	8
Kapitalinntekter	11	12	11	9	13	8	11	11	6	7	7
Alderspensjon	65	64	65	67	62	67	64	64	67	66	65
Tjenestepensjon	17	17	17	17	16	18	17	17	18	17	17
Andre overføringer	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Samlet inntekt, 2011 kroner ..	202 000	213 000	219 000	226 000	249 000	238 000	263 000	273 000	271 000	282 000	298 000
Kvinner											
Yrkesinntekt	3	3	3	3	3	3	3	4	4	5	5
Kapitalinntekter	10	10	8	6	8	6	9	10	5	6	6
Alderspensjon	69	69	70	71	69	70	68	67	69	69	68
Tjenestepensjon	15	16	16	17	16	17	17	17	18	18	18
Andre overføringer	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Samlet inntekt, 2011 kroner ..	167 000	175 000	179 000	184 000	195 000	196 000	215 000	226 000	225 000	232 000	244 000
Menn											
Yrkesinntekt	6	6	5	6	7	6	6	8	9	10	10
Kapitalinntekter	12	13	13	11	18	9	13	12	7	8	8
Alderspensjon	61	61	61	62	57	64	61	61	64	63	62
Tjenestepensjon	19	18	18	18	16	18	17	17	18	17	17
Andre overføringer	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Samlet inntekt, 2011 kroner ..	253 000	267 000	275 000	285 000	325 000	297 000	330 000	338 000	333 000	348 000	369 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 4.5. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for personer som tar ut alderspensjon, etter alder. Andeler i prosent. 2011

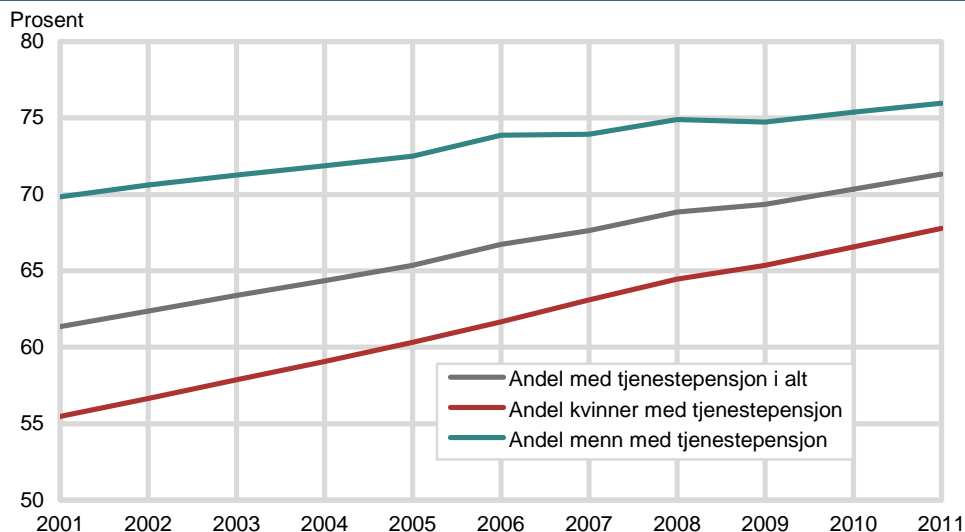
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tjenestepensjon blant alderspensjonister 67 år og eldre

Andelen som fikk tjenestepensjon blant alderspensjonister 67 år og eldre i 2011 er 71 prosent. Tilsvarende andel ti år tidligere var 61 prosent. Omfanget av tjenestepensjon varierer med alder og kjønn. Det er blant kvinnelige alderspensjonister at andelen med tjenestepensjon har økt mest. I 2011 hadde 68 prosent av de kvinnelige alderspensjonister tjenestepensjon, mot 55 prosent ti år tidligere. For menn var tilsvarende tall 76 og 70 prosent.

Andel alderspensjonister med tjenestepensjon er lavere desto eldre pensjonistene er. Blant 67-åringer i 2011 er andelen 81 prosent, men for personer som er 75 år i 2011 er det 74 prosent som har tjenestepensjon. Blant kvinnelige 67-åringer var det 77 prosent som mottok tjenestepensjon i 2011, mens blant kvinnelige 75-åringer var det 71 prosent som mottok tjenestepensjon.

Figur 4.6. Antall alderspensjonister 67 år og eldre med tjenstepensjon, andeler i prosent. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Tabell 4.7. Alderspensjonister 67 år og eldre som har tjenstepensjon, etter alder og kjønn. Andeler i prosent. 2011

	67 år	68 år	69 år	70 år	75 år	80 år	85 år	90 år
Andel med tjenstepensjon	81	78	77	77	74	66	65	62
Andel kvinner med tjenstepensjon ..	77	76	74	75	71	63	63	59
Andel menn med tjenstepensjon ...	84	81	80	80	78	71	68	68

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Gjennomsnittlig samlet inntekt for alle alderspensjonister 67 år og eldre var 298 400 kroner i 2011. For alderspensjonister med tjenstepensjon var gjennomsnittlig samlet inntekt 336 100 kroner, der tjenstepensjonen utgjorde 72 300 kroner. Tjenstepensjon var på om lag 63 000 kroner for kvinner og nær 83 000 for menn. For alderspensjonister uten tjenstepensjon er gjennomsnittlig samlet inntekt 204 800 kroner i 2011.

Tabell 4.8. Alderspensjonister med og uten tjenstepensjon. Antall, gjennomsnittlig samlet inntekt og gjennomsnittlig tjenstepensjon. Kroner. 2010 og 2011

	Med tjenstepensjon		Uten tjenstepensjon	
	2010	2011	2010	2011
I alt				
Tjenstepensjon	69 100	72 300		
Samlet inntekt	315 000	336 100	191 200	204 800
Antall personer	442 918	461 190	186 768	185 432
Kvinner				
Tjenstepensjon	60 700	63 300		
Samlet inntekt	261 400	277 600	164 900	174 700
Antall personer	239 502	248 486	120 317	118 168
Menn				
Tjenstepensjon	79 000	82 900		
Samlet inntekt	378 100	404 400	238 900	257 700
Antall personer	203 416	212 704	66 451	67 264

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Inntektsfordeling

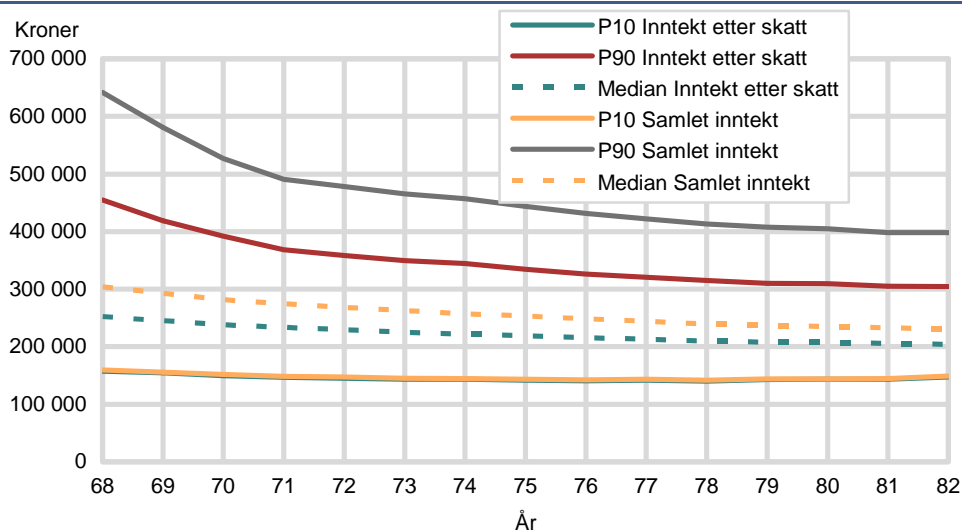
Gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonistene var 298 400 kroner i 2011, og medianen var 251 500 kroner. For å si noe om spredningen innenfor gruppen, ser vi på grenseverdien for første og niende desil.

Gjennomsnittlig samlet inntekt for 70-åringene i 2011 var 336 300 kroner, men samlet inntekt fordeler seg ulikt. Ut fra figur 4.7 ser vi at 10 prosent av 70-åringene har en samlet inntekt under 152 000 kroner, 40 prosent har en samlet inntekt mellom 152 000 kroner og 281 700 kroner, 40 prosent har en samlet inntekt

mellom 281 700 og 526 800 kroner, og de ti prosentene med høyest samlet inntekt har samlet inntekt over 526 800 kroner.

Figuren viser også at utlignet skatt har en utjevne effekt. Samlet inntekt og inntekt etter skatt er omtrent lik for personene med lavest inntekt.

Figur 4.7. Alderspensionister 67 år og eldre, samlet inntekt og inntekt etter skatt, median, første og niende desil. Utvalgte årsklasser. Kroner. 2011

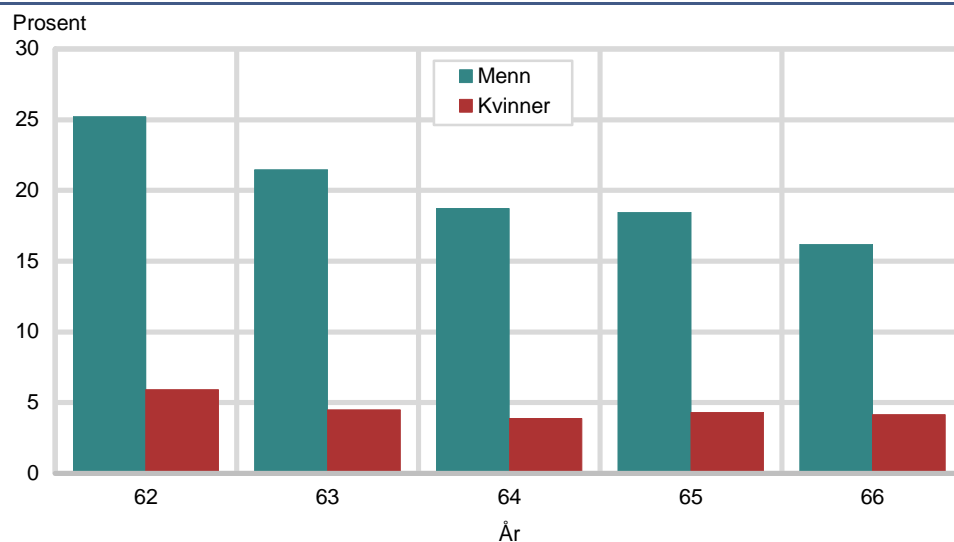

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Alderspensionister 62 – 66 år.

Fra 1. januar 2011 ble det mulig å ta ut alderspensjon fra fylte 62 år. I alt 35 300 personer i alderen 62 til 66 år tok ut alderspensjon i 2011.

Figur 4.8. Andel kvinner og menn som tar ut alderspensjon fordelt på ettårige aldersgrupper. 2011

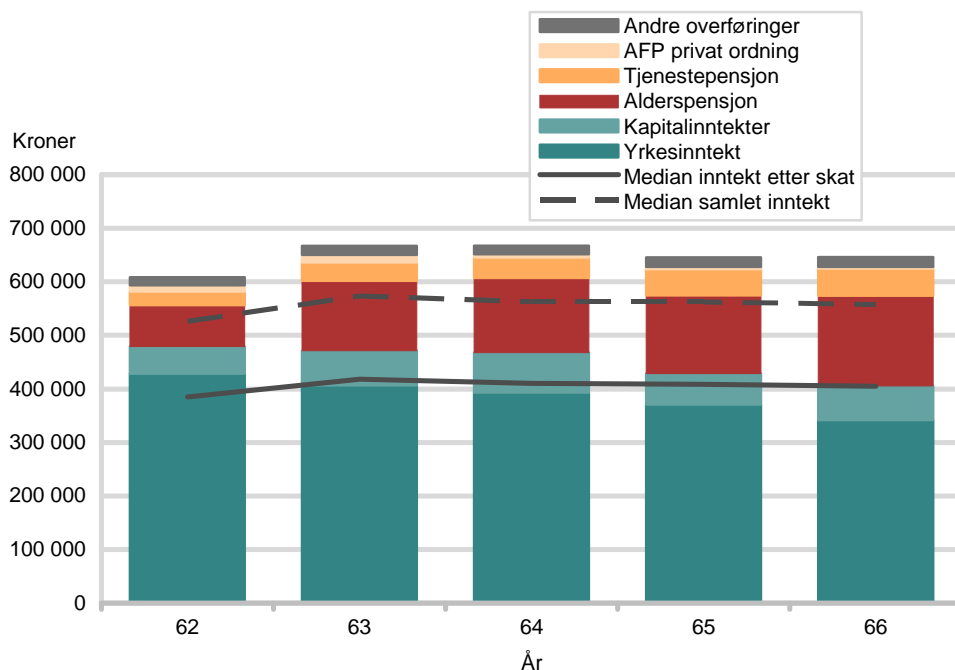

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Det var langt flere menn enn kvinner som tok ut alderspensjon før fylte 67 år. Blant de 35 300 personer i alderen 62 til 66 år tok ut alderspensjon i 2011, var det 28 800 menn og 6 500 kvinner. Det vil si at 4,5 prosent av kvinner i denne aldersgruppen tok ut alderspensjon, mens tilsvarende andel for menn var på 20 prosent. Som tidligere nevnt må man ha opptjent en pensjon som minst tilsvarer minstepensjonsnivå ved fylte 67 år for å kunne ta ut alderspensjon før fylte 67 år.

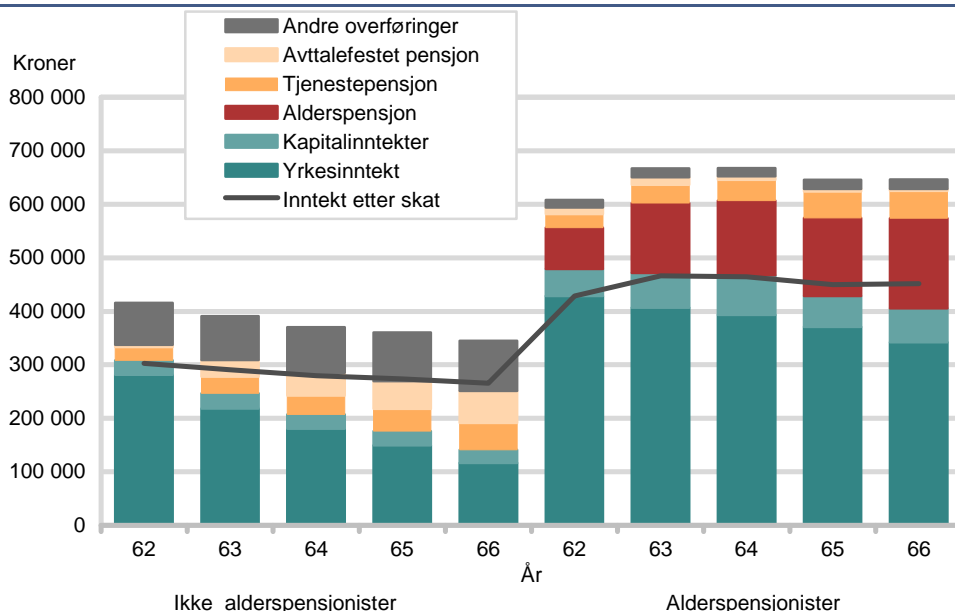
Figur 4.9. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for personer som tar ut alderspensjon 62 – 66 år. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

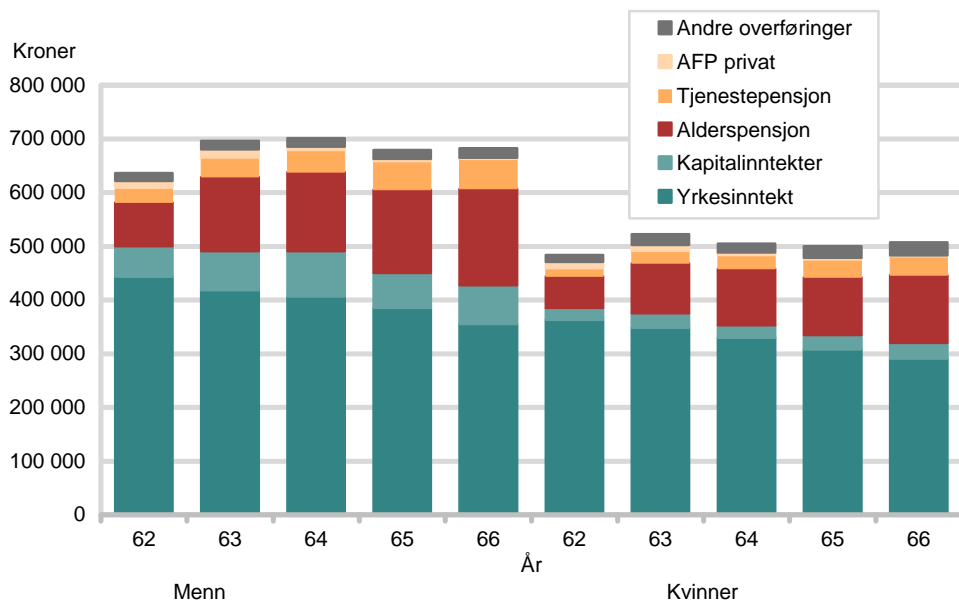
62-åringer som mottok alderspensjon hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 608 200 kroner i 2011. Av dette utgjorde alderspensjonen 77 400 kroner. Tilsvarende var gjennomsnittlig samlet inntekt blant 66-åringer som mottok alderspensjon 646 300 kroner, hvor alderspensjonen utgjorde 168 200 kroner.

Figur 4.10. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, fordelt på personer som tar ut alderspensjon, og personer som ikke tar ut alderspensjon. 62 – 66 år. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Det er stor forskjell på inntektsnivået og sammensetningen til personer som tar ut alderspensjon og de som ikke gjør det. Gjennomsnittlig samlet inntekt blant 66-åringer som ikke tar ut alderspensjon var på 345 000 kroner. Dette er 300 000 lavere enn gjennomsnittet for 66-åringer som tar ut alderspensjon.

Figur 4.11. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for personer som tar ut alderspensjon 62 – 66 år etter kjønn. Kroner. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Tabell 4.9. Registrerte inntekter for personer 62 – 66 år som tar ut alderspensjon etter kjønn. Kroner. 2011

	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
I alt					
Yrkesinntekt	428 500	406 600	393 400	370 700	342 100
Kapitalinntekter	50 500	64 800	74 000	57 900	63 600
Alderspensjon	77 400	130 600	139 800	146 200	168 200
Tjenestepensjon	25 200	34 100	38 600	49 300	51 400
AFP privat	12 100	14 100	6 000	3 900	2 600
Samlet inntekt	608 200	666 800	667 700	645 600	646 300
Median samlet inntekt	526 300	573 800	563 000	562 500	557 300
Inntekt etter skatt	428 400	466 300	464 300	450 000	451 800
Antall personer	8 937	7 523	6 602	6 851	5 405
Kvinner					
Yrkesinntekt	363 100	348 400	329 500	308 000	290 800
Kapitalinntekter	22 400	27 200	23 600	27 100	29 400
Alderspensjon	58 700	93 200	104 700	107 300	126 300
Tjenestepensjon	15 000	22 400	26 200	33 300	35 000
AFP privat	11 600	11 700	4 500	3 100	1 800
Andre overføringer	13 100	19 800	16 400	21 200	23 800
Samlet inntekt	484 000	522 700	504 900	500 000	507 100
Median samlet inntekt	459 500	491 700	485 100	477 500	480 600
Inntekt etter skatt	353 100	382 000	368 300	363 500	370 400
Antall personer	1 661	1 271	1 133	1 291	1 114
Menn					
Yrkesinntekt	443 400	418 400	406 600	385 300	355 400
Kapitalinntekter	56 900	72 500	84 500	65 000	72 500
Alderspensjon	81 700	138 300	147 000	155 200	179 100
Tjenestepensjon	27 500	36 500	41 200	53 000	55 600
AFP privat	12 100	14 600	6 300	4 000	2 800
Andre overføringer	14 800	15 800	15 800	16 800	17 100
Samlet inntekt	636 500	696 100	701 400	679 400	682 500
Median samlet inntekt	545 100	597 400	587 000	590 200	587 000
Inntekt etter skatt	445 600	483 400	484 200	470 100	472 900
Antall personer	7 276	6 252	5 469	5 560	4 291

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Tabell 4.10. Uttaksgrad av alderspensjon for personer 62 - 66 år. Prosent. 2011

Opp til 20 prosent alderspensjon	4
Fra 20 til og med 40 prosent alderspensjon	2
Fra 40 til og med 60 prosent alderspensjon	7
Fra 60 til og med 80 prosent alderspensjon	4
Fra 80 opp til 100 prosent alderspensjon	1
100 % alderspensjon	82

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Yrkesinntekten utgjør i gjennomsnitt rundt 60 prosent av samlet inntekt for 63 og 64 åringer som tar ut alderspensjon, mens alderspensjon utgjør 20 prosent. For 66 åringer som tar ut alderspensjon utgjør yrkesinntekten 53 prosent av samlet inntekt, mens alderspensjon utgjør 26 prosent. Med de nye reglene for alderspensjon er det mulig å ta ut gradert alderspensjon. Det er for eksempel mulig å velge 40 prosent alderspensjon og full jobb, eller 100 prosent alderspensjon og 100 prosent jobb. Tabell 4.10 viser at de fleste som tar ut alderspensjon før fylte 67 år tar ut 100 prosent alderspensjon.

Alderspensjonister med minste pensjonsnivå

Definisjoner og omfang

Minste pensjonsnivå er en garantert minste alderspensjonsytelse fra folketrygden. Minste pensjonsnivå erstattet fra og med 1. januar 2011 begrepet minstepensjon for alderspensjonister. Vilkåret for å ta ut alderspensjon før 67 år er at du må ha tjent opp en pensjon som minst tilsvarer minste pensjonsnivå fremskrevet til det året man fyller 67 år. De fleste vil derfor først ha rett til minste pensjonsnivå fra fylte 67 år.

Minste pensjonsnivå for den enkelte varierer avhengig av trygdetid og sivilstatus. Minste pensjonsnivå fastsettes i forbindelse med den årlige regulering av alderspensjoner. Satsene gjelder for personer med 40 års trygdetid og som tilhører det årskullet som fyller 67 år i løpet av året. Minste pensjonsnivå i 2011 gjelder for eksempel minste pensjonsnivå for personer født i 1944. En enslig person som mottar alderspensjon vil få beregnet minste pensjonsnivå etter det som kalles høy sats. Høy sats var per 1. mai 2011 satt til 157 639 kroner i året.

Antall alderspensjonister med minste pensjonsnivå

Antall alderspensjonister med minste pensjonsnivå har falt fra 209 000 personer i 2001 til 162 000 personer ti år senere. Andelen med minste pensjonsnivå målt mot totalt antall alderspensjonister har sunket fra 35 prosent i 2001 til 24 prosent i 2011. Andelen alderspensjonister med minste pensjonsnivå øker med stigende alder, fra 16 prosent blant 67-69 åringene til 31 prosent blant de 75 år og eldre.

Tabell 4.11. Personer med alderspensjon og alderspensjon med minstepensjonsnivå, etter alder og kjønn. Antall og andel. 2011

	62-66 år	67-69 år	71-74 år	75 år og eldre
Alle mottakere av alderspensjon	35 318	130 097	166 432	350 093
Personer med minstepensjonsnivå	189	20 597	34 388	107 310
Andel	1	16	21	31
Antall kvinner med minstepensjonsnivå	80	18 295	30 838	98 018
Andel kvinner av personer med minstepensjonsnivå	42	89	90	91

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 4.12. Samlet inntekt og inntekt etter skatt for mottakere av alderspensjon, med minste pensjonsnivå. Kvinner og menn. 2011

	62-66 år	67-69 år	71-74 år	75 år og eldre
Menn, mottakere av alderspensjon				
Samlet inntekt	676 800	461 500	385 600	316 400
Inntekt etter skatt	469 900	343 300	299 700	253 900
Antall personer	28 848	64 137	78 801	137 030
Herav mottakere av minste pensjonsnivå				
Samlet inntekt	492 800	225 100	202 000	183 400
Inntekt etter skatt	363 800	200 800	187 300	171 500
Antall personer	109	2 302	3 550	9 292
Kvinner, mottakere av alderspensjon				
Samlet inntekt	502 400	285 800	251 800	228 600
Inntekt etter skatt	366 500	235 700	215 500	200 000
Antall personer	6 470	65 960	87 631	213 063
Herav mottakere av minste pensjonsnivå				
Samlet inntekt	380 400	174 500	168 600	173 100
Inntekt etter skatt	288 500	162 100	160 500	164 900
Antall personer	80	18 295	30 838	98 018

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

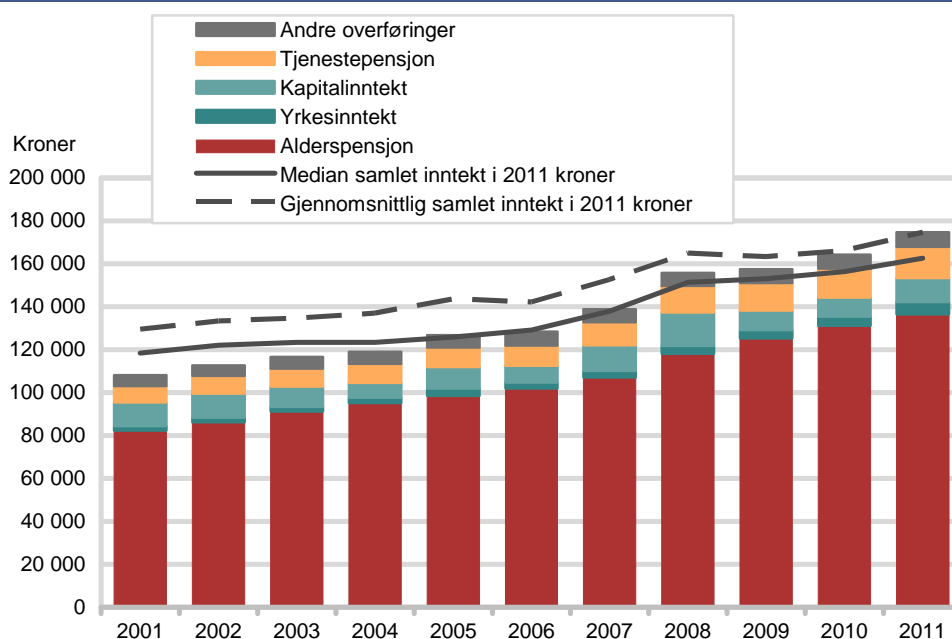
Inntektsnivå

Gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonister med minste pensjonsnivå var 174 700 kroner i 2011, hvor alderspensjon utgjorde 136 500 kroner. Gjennomsnittlig samlet inntekt for gruppen har økt med 35 prosent målt i 2011-kroner, fra 2001 til 2011. Menn med minste pensjonsnivå i alderen 71-74 år hadde i gjennomsnitt 20 prosent høyere samlet inntekt enn kvinner med minste pensjonsnivå. Målt ved inntekt etter skatt er forskjellen på 17 prosent i denne aldersgruppen.

Inntektssammensetning for alderspensjonister med minste pensjonsnivå

Alderspensjon står for størstedelen av samlet inntekt. Den varierer fra 76 til 80 prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt i perioden 2001 til 2011. Bidraget fra kapitalinntektene varierer fra 6 til 10 prosent.

Figur 4.12. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonister med minstepensjonsnivå. Kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

4.3. Uførepensjonister**Definisjoner og omfang**

Uførepensjonister i denne rapporten omfatter personer i alderen 60 til 66 år som mottar uførepensjon fra folketrygden i løpet av året.

Uførepensjon skal sikre inntekter til livsopphold til personer i alderen 18 til 67 år som har fått inntektsevnen langvarig nedsatt på grunn av sykdom eller funksjonshemming. I aldersgruppen 60 til 66 år er det 32 prosent som mottar uførepensjon i 2011.

Tabell 4.13. Antall personer 60 til 66 år i alt, og antall med uførepensjon. Fordelt på kjønn, Utvalgte år i tidsrommet 2001-2011

	2001	2004	2006	2007	2010	2011
60 til 66 år, alle personer	257 800	297 400	337 900	356 900	397 600	399 600
60 til 66 år, mottar uførepensjon	94 300	105 500	115 600	119 800	129 500	127 300
Andel av alle 60 til 66 år	37	35	34	34	33	32
Antall kvinner	53 300	60 200	66 500	69 300	75 200	74 200
Kvinneandel i prosent	57	57	58	58	58	58

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

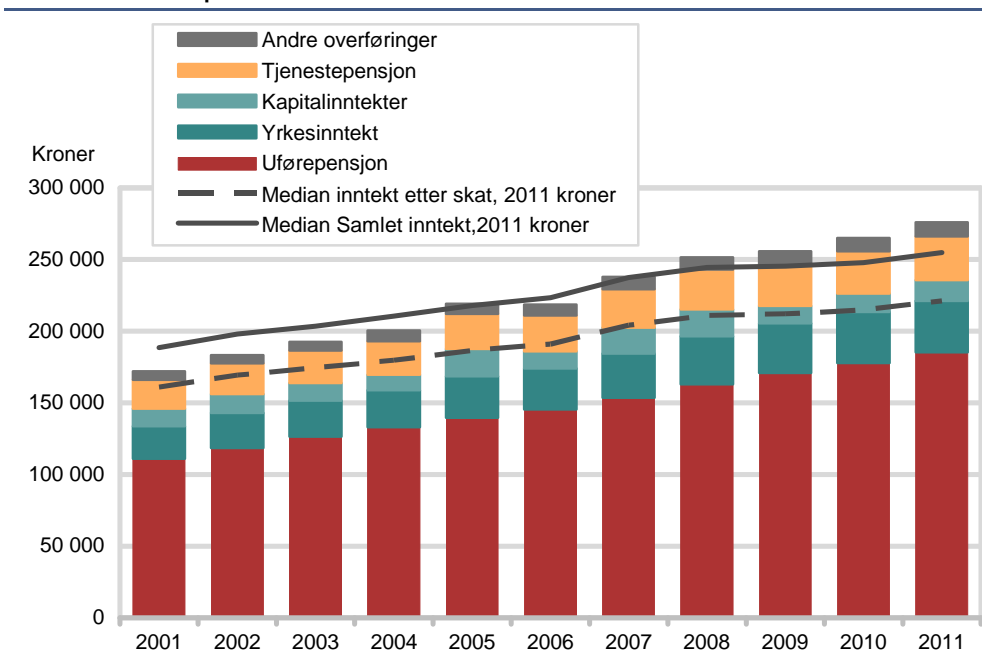
Antall uførepensjonister i alderen 60 til 66 år økte med 33 000 personer, eller 35 prosent, i perioden 2001 til 2011. Andelen uførepensjonister i denne aldersgruppen

viste derimot en nedgang fra 37 prosent i 2001 til 32 prosent i 2011. Kvinneandelen blant uførepensjonistene hadde en liten økning i den samme perioden.

Inntektsnivå

Gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister i alderen 60 til 66 år var 276 600 kroner i 2011. Tilsvarende beløp i 2001 var 206 300 kroner målt i 2011-kroner. Dette er en realøkning på 34 prosent i tiårsperioden.

Figur 4.13. Gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister 60 til 66 år, dekomponert i underposter. Kroner. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Fra 2001 til 2011 har antall uførepensjonister økt med 35 prosent, og gjennomsnittlig samlet inntekt har økt med 34 prosent, målt i faste kroner. Til tross for dette har sammensetningen av inntekten endret seg lite. Variasjonene skyldes i hovedsak svingende kapitalinntekter. De årene andelen kapitalinntekter er høye, er andelen uføreytelser litt lavere.

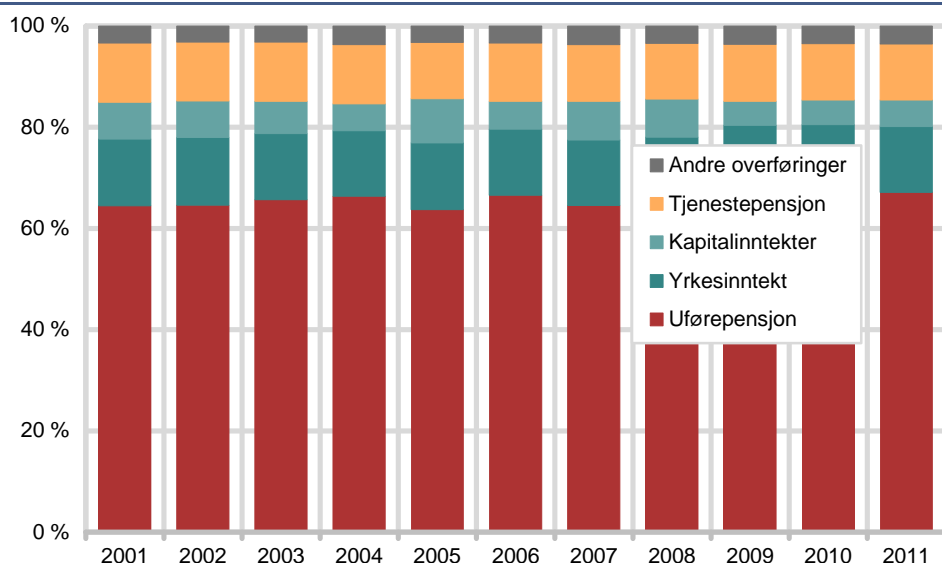
Tabell 4.14. Personer 60 til 66 år, i alt og personer som mottar uførepensjon, gjennomsnittlig samlet inntekt dekomponert og andeler av gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent. 2011

	Alle bosatte 60-66 år	Uførepensjonister 60 - 66 år	Uførepensjonister 60 år	Uførepensjonister 61 år	Uførepensjonister 62 år	Uførepensjonister 63 år	Uførepensjonister 64 år	Uførepensjonister 65 år	Uførepensjonister 66 år
Yrkesinntekt	250 700	35 900	47 900	45 700	44 200	37 700	31 800	28 000	24 100
Kapitalinntekter	30 600	14 500	10 800	14 600	14 000	14 500	14 400	14 800	17 000
Overføringer i alt	140 400	226 300	215 700	216 900	220 200	224 600	227 600	233 400	238 200
Av dette:									
Uførepensjon	59 000	185 300	175 600	177 700	180 200	185 100	187 300	190 500	194 700
Tjenestepensjon	31 200	30 500	25 300	26 500	28 100	29 200	31 200	33 700	36 100
Andre overføringer	50 100	10 500	14 900	12 700	12 000	10 300	9 200	9 200	7 400
Samlet inntekt	421 700	276 600	274 400	277 200	278 500	276 800	273 900	276 200	279 300
Median Samlet inntekt	345 400	254 900	253 300	253 800	255 800	254 900	253 200	255 900	256 800
Median inntekt etter skat ...	268 900	221 100	221 300	221 300	222 200	221 300	219 900	220 800	221 500
Andel av samlet inntekt									
Yrkesinntekt	59	13	17	16	16	14	12	10	9
Kapitalinntekter	7	5	4	5	5	5	5	5	6
Uførepensjon	14	67	64	64	65	67	68	69	70
Tjenestepensjon	7	11	9	10	10	11	11	12	13
Andre overføringer	12	4	5	5	4	4	3	3	3
Antall personer	399 600	127 322	13 818	15 544	17 020	18 608	20 280	21 948	20 104

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Blant 60-årige uførepensjonister utgjør uførepensjon 64 prosent av samlet inntekt. For 66-åringer er denne andelen 70 prosent. Tjenestepensjonen øker også med alderen, mens yrkesinntektens andel går ned.

Figur 4.14. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for uførepensjonister. Andeler i prosent. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Uførepensjonister med minstepensjon

Uførepensjonister finnes i alderen 18 til 67 år. Populasjonen vi skal se på er uførepensjonister med minstepensjon i alderen 60 til 66 år. Denne gruppen består av 24 000 personer i 2011, noe som utgjør 19 prosent av uførepensjonistene i samme aldersgruppe. Andelen kvinner blant uførepensjonistene med minstepensjon er på 86 prosent. Minstepensjonen for enslige personer med full trygdetid var 156 040 kroner for 2011.

Tabell 4.15. Uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år, etter kjønn og alder. Kroner. 2011

	Alle 60-66 år		60 år		62 år		64 år		66 år	
	Antall personer	Gjennomsnittlig inntekt etter skatt	Antall personer	Gjennomsnittlig inntekt etter skatt	Antall personer	Gjennomsnittlig inntekt etter skatt	Antall personer	Gjennomsnittlig inntekt etter skatt	Antall personer	Gjennomsnittlig inntekt etter skatt
Alle 60-66 år	399 560	309 200	56 148	328 500	56 980	322 400	58 421	300 300	53 308	284 600
Menn	201 306	371 200	28 603	389 100	28 844	386 600	29 211	363 400	26 501	342 600
Kvinner	198 254	246 300	27 545	265 600	28 136	256 500	29 210	237 200	26 807	227 300
Andel kvinner	50		49		49		50		50	
Mottar uførepensjon	127 322	233 000	13 818	232 700	17 020	234 500	20 280	230 900	20 104	234 100
Menn	53 145	260 200	5 637	254 300	7 039	262 100	8 430	257 500	8 617	264 300
Kvinner	74 177	213 600	8 181	217 900	9 981	215 000	11 850	212 100	11 487	211 400
Andel kvinner	58		59		59		58		57	
Mottar uførepensjon, minstepensjon	24 026	166 000	2 749	170 000	3 162	166 300	3 869	164 100	3 565	161 400
Menn	3 254	184 700	435	176 500	428	176 900	495	184 500	427	177 300
Kvinner	20 772	163 100	2 314	168 800	2 734	164 600	3 374	161 100	3 138	159 200
Andel kvinner	86		84		86		87		88	

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsnivå for uførepensjonister med minstepensjon

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt for uførepensjonister i alderen 60-66 år med minstepensjon var 166 000 kroner i 2011, mens samlet inntekt utgjorde 174 800 kroner. Uførepensjon utgjorde i gjennomsnitt 124 300 kroner. Fra 2001 til 2011 økte gjennomsnittlig samlet inntekt med 43 prosent målt i 2011-kroner. Kvinnelige uførepensjonister med minstepensjon har omtrent 12 prosent lavere gjennomsnittlig samlet inntekt enn menn i 2011, og 7 prosent lavere uførepensjon.

Tabell 4.16 Gjennomsnittlig samlet inntekt og uførepensjon for uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år, etter kjønn. 2011-kroner. 2001, 2009 og 2011

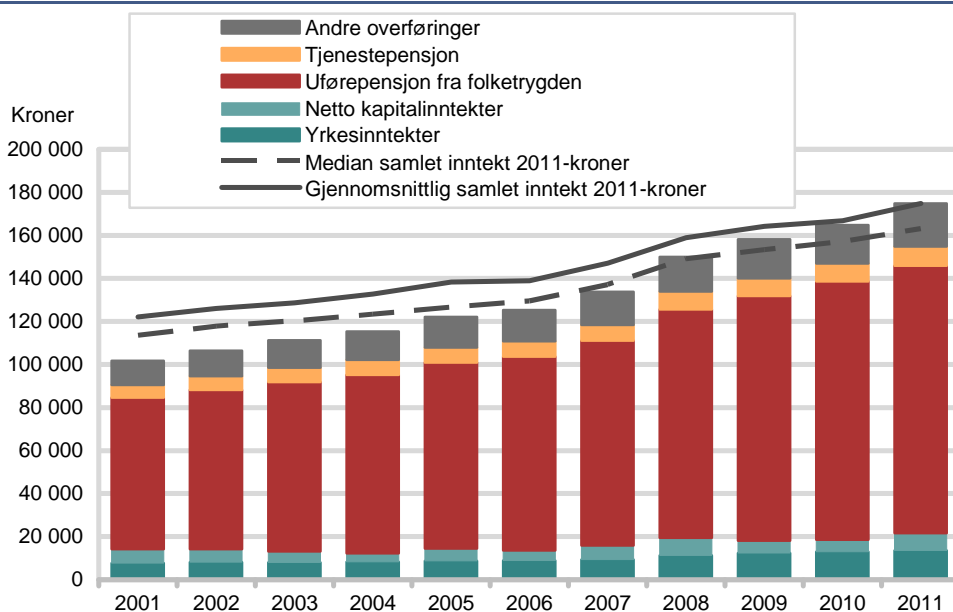
	2001	2009	2011	endring 2001-2011 i prosent	endring 2009-2011 i prosent
Antall mottakere av uførepensjon med minstepensjon	22 757	24 126	24 026	5,6	-0,4
Menn	2 337	2 775	3 254	39,2	17,3
Kvinner	20 420	21 351	20 772	1,7	-2,7
Prosentandel kvinner	90	88	86		
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2011-kroner	122 300	164 600	175 800	43,7	6,8
Menn	142 100	180 100	195 500	37,6	8,6
Kvinner	120 100	162 500	172 700	43,8	6,3
Kvinneres samlede inntekt som prosentandel av mennenes	85	90	88		
Gjennomsnittlig uførepensjon i 2011-kroner	89 900	125 000	132 500	47,4	6,0
Menn	103 300	135 300	141 000	36,5	4,2
Kvinner	88 400	123 600	131 100	48,3	6,1
Kvinneres uførepensjon som prosentandel av mennenes	86	91	93		

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning for uførepensjonister med minstepensjon

Uførepensjon utgjør om lag 70 prosent av samlet inntekt. Det gjelder for alle årene fra 2001 til 2011. Yrkesinntekten utgjør rundt 8 prosent i hele perioden.

Figur 4.15. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister med minstepensjon i alderen 60 til 66 år. 2001-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

4.4. AFP-pensjonister

Definisjoner og omfang

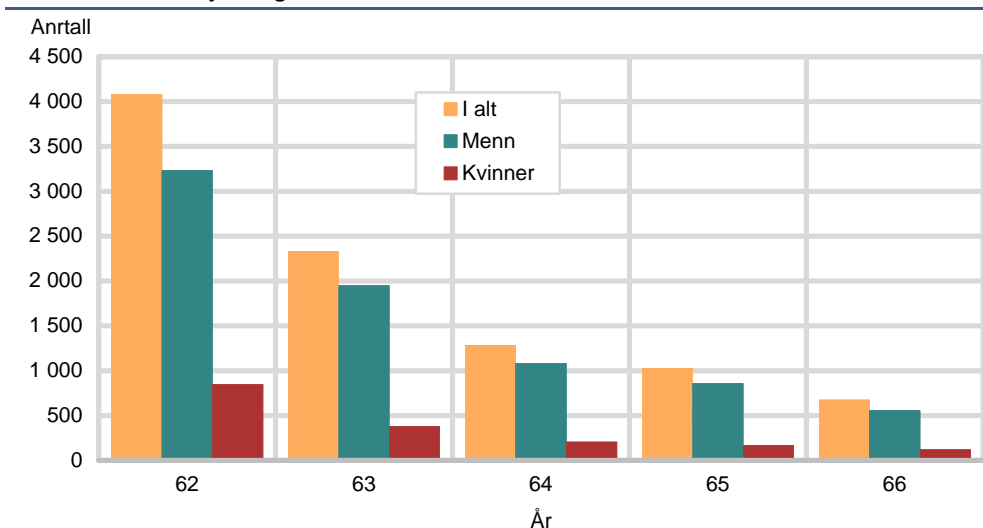
I dette kapitlet ser vi på personer i aldersgruppen 62 til 66 år som får utbetalt avtalefestet pensjon (AFP). Avtalefestet pensjon ble innført i 1989, og omfattet arbeidstakere i private bedrifter, som er bundet av tariffavtaler der AFP inngår, og offentlig sektor. Fra 1. januar 2011 er det nye regler for uttak av AFP i privat sektor. AFP i privat sektor omfatter arbeidstakere i privat sektor som har tariffavtale der AFP inngår, i tillegg er det blant annet krav i forhold til ansettelsesforhold og yrkesaktivitet. AFP i privat sektor er fra 2011 en livsvarig ytelse som ikke avkortes mot arbeidsinntekt. AFP privat sektor må tas ut sammen med alderspensjon fra folketrygden. Det vil si at personer som ikke oppfyller kravet til å ta ut alderspensjon før fylte 67 år heller ikke kan ta ut AFP. AFP i offentlig sektor videreføres som

tidligere år. AFP i offentlig sektor kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden, og AFP-utbetalingen avkortes mot arbeidsinntekt. AFP i privat sektor hvor utbetaling ble påbegynt før 1. januar 2011 følger gamle regler.

Avtalefestet pensjon i privat sektor, ny ordning

Første del av kapitlet omhandler utbetaling fra ny AFP i privat sektor, mens andre del ser på utbetaling fra offentlig AFP og utbetaling fra privat AFP etter gammel ordning.

Figur 4.16. Antall personer med utbetaling fra avtalefestet pensjon privat sektor ny ordning, etter kjønn og alder. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 4.17. Personer med utbetaling fra avtalefestet pensjon privat sektor, ny ordning. Etter kjønn og alder. Antall og prosent. 2011

	62 år		63 år		64 år		65 år		66 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Antall personer i alt	28 844	28 136	29 129	28 390	29 211	29 210	30 120	29 985	26 501	26 807
Antall personer med utbetaling fra privat AFP ordning	3 236	850	1 948	381	1 082	206	858	167	556	119
Andel (prosent)	11	3	7	1	4	1	3	1	2	0

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

I tabellen er andelen med AFP i privat sektor sett i forhold til alle personer i samme aldersgruppe. Som tidligere nevnt er det arbeidstakere i private bedrifter som er bundet av tariffavtaler der AFP inngår som har mulighet til å velge AFP. Vi har ikke kjennemerke på hvem som har mulighet til å velge AFP og kan dermed ikke se på andelen med AFP i forhold til de som har mulighet til å velge dette.

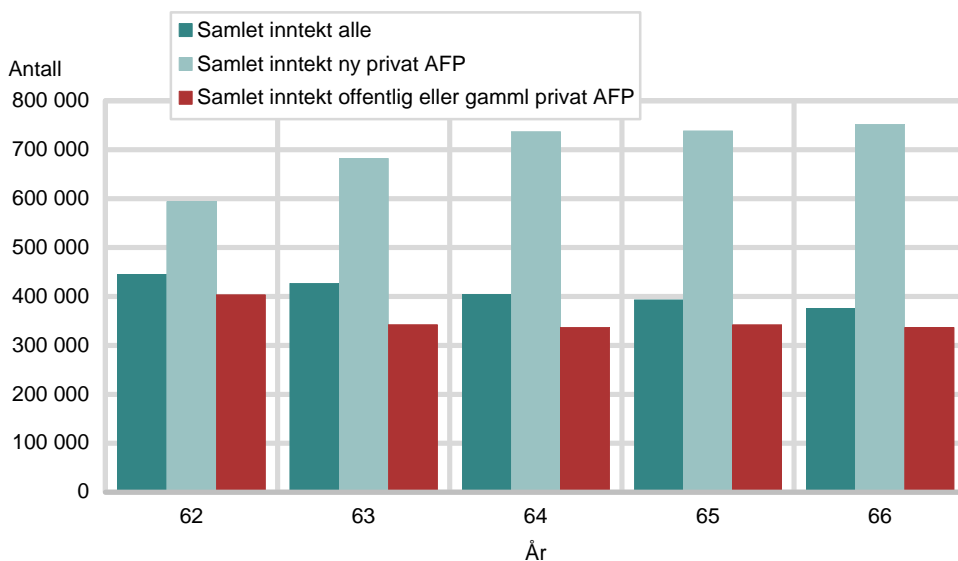
Inntektsnivå

Mottakere av ny AFP i privat sektor har høy samlet inntekt sammenlignet med andre på samme alder. Figur 4.17 viser at 63-åringene som mottar ny AFP fra privat sektor i gjennomsnitt har en samlet inntekt på nær 682 000 kroner. Dette er nær 60 prosent mer enn gjennomsnittet for alle 63-åringene.

Samlet inntekt blant kvinner som mottar utbetaling fra ny AFP-ordning utgjør i gjennomsnitt omlag 75 prosent av mennenes samlede inntekt. Utbetalingen fra ny privat AFP for 63-åringene i 2011 var i gjennomsnitt 46 900 kroner for menn, og 39 000 kroner for kvinner.

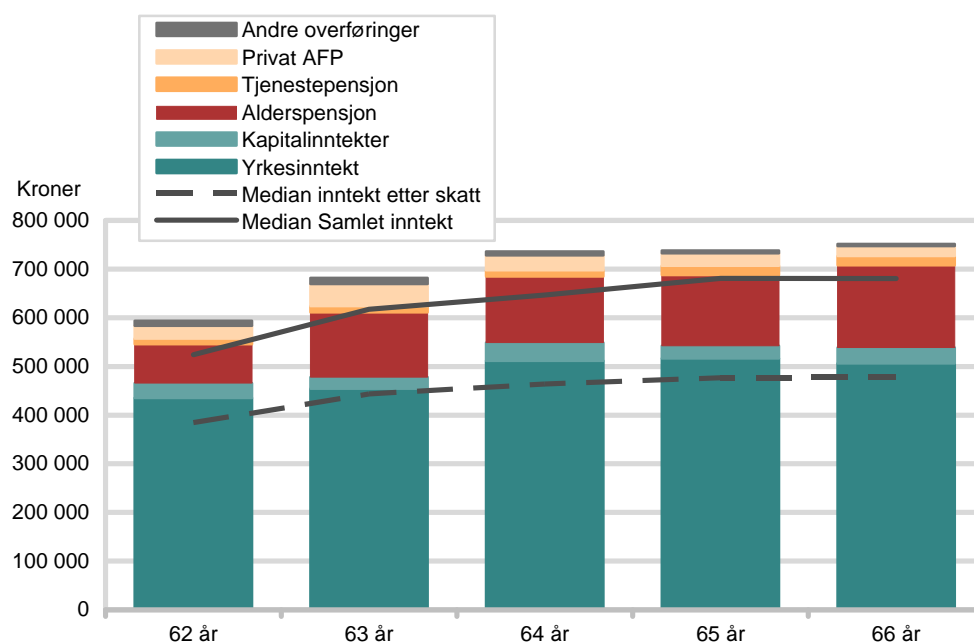

Figur 4.17. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med ny privat AFP, offentlig eller gammel privat AFP og alle, etter alder. Kroner. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 4.18. Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra ny privat AFP ordning, etter alder. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 4.18. Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra ny privat AFP ordning, etter kjønn og alder. 2011

	62 år		63 år		64 år		65 år		66 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Yrkesinntekt	457 200	350 500	472 300	362 100	532 500	400 100	537 500	408 800	526 100	414 500
Kapitalinntekter	33 800	20 500	24 900	19 400	42 600	13 300	28 200	14 200	36 400	13 400
Overføringer i alt	134 600	100 900	212 700	158 400	197 100	135 800	202 700	159 900	224 400	162 500
Av dette :										
Alderspensjon	85 000	60 000	139 700	97 400	142 800	97 500	151 700	113 500	178 700	124 400
Tjenestepensjon	12 200	9 000	13 900	8 900	14 100	6 900	19 500	16 000	20 100	14 600
Privat AFP	27 300	22 700	46 900	39 000	31 800	24 600	26 200	24 100	21 500	17 200
Samlet inntekt	625 600	471 900	709 900	539 900	772 200	549 200	768 400	582 900	786 900	590 300
Median Samlet inntekt	547 900	437 000	638 300	506 900	684 900	520 400	705 400	540 600	714 200	538 700
Median inntekt etter skatt ...	399 900	329 600	457 900	377 100	485 600	388 100	490 900	397 700	495 700	397 300
Antall personer	3 236	850	1 948	381	1 082	206	858	167	556	119

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Både for kvinner og menn med er det yrkesinntekt og alderspensjon som utgjør de største andelene av gjennomsnittlig samlet inntekt. AFP-utbetalingen for 63-åringene utgjør 7 prosent av samlet inntekt både for menn og kvinner.

Tabell 4.19. Inntektssammensetning for personer med utbetaling fra privat AFP ordning, etter kjønn og alder. 2011

	62 år		63 år		64 år		65 år		66 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Yrkesinntekt	73	74	67	67	69	73	70	70	67	70
Kapitalinntekter	5	4	4	4	6	2	4	2	5	2
Alderspensjon	14	13	20	18	18	18	20	19	23	21
Tjenestepensjon ..	2	2	2	2	2	1	3	3	3	2
Privat AFP	4	5	7	7	4	4	3	4	3	3
Samlet inntekt	100	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Antall personer	3 236	850	1 948	381	1 082	206	858	167	556	119

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Yrkesinntekten som andel av samlet inntekt blant de som tar ut ny privat AFP varierer fra 74 prosent for 62 årige menn, til 67 prosent for 66 årige menn i 2011.

Avtalefestet pensjon offentlig sektor og utbetaling fra privat AFP etter gammel ordning

AFP i offentlig sektor videreføres som tidligere år. AFP i offentlig sektor kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden, og AFP utbetalingen avkortes mot arbeidsinntekt. AFP i privat sektor hvor utbetaling ble påbegynt før 1. januar 2011 følger gamle regler.

I tabellen er andelen med AFP i offentlig, eller med gammel privat ordning sett i forhold til alle personer i samme aldersgruppe. Som tidligere nevnt er det arbeidstakere i private bedrifter som er bundet av tariffavtaler der AFP inngår, og ansatte i offentlig sektor som har mulighet til å velge AFP. Vi har ikke tall for hvor mange som har mulighet til å velge AFP og kan dermed ikke se på andelen med AFP i forhold til de som har mulighet til å velge dette.

Tabell 4.20. Personer med offentlig AFP eller gammel privat AFP ordning etter alder og kjønn. Antall og prosent. 2011

	62		63 år		64 år		65 år		66 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Antall personer i alt	28 844	28 136	29 129	28 390	29 211	29 210	30 120	29 985	26 501	26 807
Antall personer med offentlig eller gammel AFP ordning	863	1 668	4 215	4 365	5 895	5 425	7 154	6 528	6 747	6 058
Andel (prosent)	3	6	14	15	20	19	24	22	25	23

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Blant 62-åringene er 3 prosent av mennene og 6 prosent av kvinnene AFP-pensjonister, mens blant 66-åringene er 25 prosent av mennene og 23 prosent av kvinnene AFP-pensjonister. Personer i privat sektor som begynte å ta ut AFP i 2011 er ikke med i denne tabellen, slik at det er vanskelig å tolke andelstallene etter alder. 62-åringene i denne tabellen vil for eksempel bare omfatte offentlig sektor, da 62-åringene i privat sektor måtte velge ny AFP ordning.

Inntektsnivå

Figur 4.17 viser gjennomsnittlig samlet inntekt for henholdsvis alle personer i aldersgruppen 62-66 år, personer med utbetaling fra privat AFP etter ny ordning, og personer med utbetaling fra offentlig sektor, eller etter gammel privat ordning. Sammenlignet med andre personer på samme alder har personer som mottar AFP i offentlig, eller med gammel privat ordning lav gjennomsnittlig samlet inntekt. 63-åringene har en gjennomsnittlig samlet inntekt på 342 000 kroner. Dette er 20

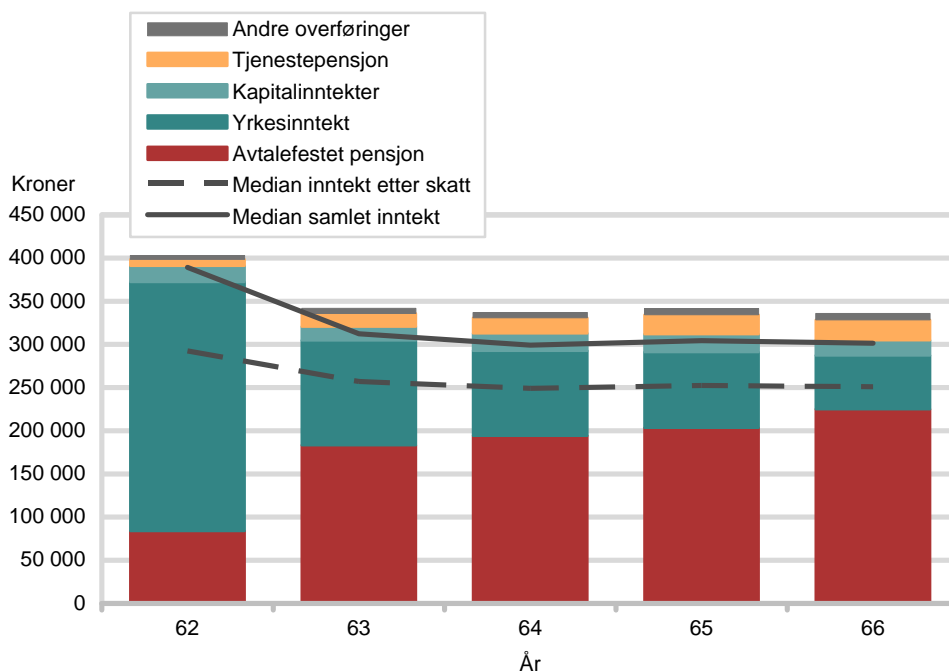
prosent lavere enn alle 63-åringe, og halvparten av gjennomsnittlig samlet inntekt blant 63-åringe som har utbetaling fra ny privat AFP.

Tabell 4.21. Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra offentlig eller gammel privat-AFP ordning, etter alder og kjønn. 2011

	62 år		63 år		64 år		65 år		66 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Yrkesinntekt	345 700	258 900	124 000	118 700	102 000	94 500	92 700	82 300	70 000	53 700
Kapitalinntekter	27 000	14 400	16 800	15 100	21 000	19 200	24 200	16 700	19 600	15 400
Overføringer i alt	110 500	88 600	241 500	169 400	255 100	179 200	269 100	195 000	294 400	214 300
Av dette :										
Tjenestepensjon	7 900	7 200	20 800	10 000	24 300	10 900	27 300	17 000	29 700	16 600
AFP offentlig eller gammel privat ordning ...	98 400	76 300	213 100	154 700	222 300	163 900	232 400	171 900	255 300	191 200
Samlet inntekt	483 200	361 800	382 200	303 200	378 200	293 000	386 000	294 000	384 000	283 400
Median Samlet inntekt ...	454 700	350 400	340 500	277 500	325 800	264 000	331 500	267 600	329 900	258 300
Median inntekt etter skatt	333 400	267 200	277 900	232 400	269 800	224 600	271 700	226 100	271 300	222 200
Antall personer	863	1 668	4 215	4 365	5 895	5 425	7 154	6 528	6 747	6 058

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 4.19. Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra offentlig eller gammel privat AFP ordning etter alder. 2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Både for kvinner og menn er det yrkesinntekt og AFP-ytelsen som utgjør de største andelene av gjennomsnittlig samlet inntekt. AFP-pensjon for 63-åringe utgjorde 213 100 kroner for menn, og 154 700 kroner for kvinner i 2011.

Det er mulig å velge full AFP-pensjon, eller kombinere arbeid og AFP. I prinsippet skal AFP i offentlig sektor, og gammel privat AFP-ordning avkortet mot arbeidsinntekt fra første krone. Av administrative grunner er det lagt inn et avviksbeløp på 15 000 kroner. Overskrides beløpet skal pensjon omregnes.

Blant 62-åringe utgjorde yrkesinntekten 72 prosent av samlet inntekt i 2011, og AFP-utbetalingene utgjorde 20 prosent. Blant 66 åringene utgjorde yrkesinntekten 18 prosent for menn, og 19 prosent for kvinner. Tilsvarende hadde AFP-utbetalingene økt slik at de utgjorde henholdsvis 66 og 67 prosent av samlet inntekt.

Tabell 4.22. Inntektssammensetning for personer med utbetaling fra offentlig eller gammel privat AFP ordning. 2011

	62 år		63 år		64 år		65 år		66 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Yrkesinntekt	72	72	32	39	27	32	24	28	18	19
Kapitalinntekter	6	4	4	5	6	7	6	6	5	5
Tjenestepensjon	2	2	5	3	6	4	7	6	8	6
AFP offentlig eller gammel privat ordning	20	21	56	51	59	56	60	58	66	67
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall personer	863	1 668	4 215	4 365	5 895	5 425	7 154	6 528	6 747	6 058

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

5. Husholdninger

En husholdning består av alle personer som bor sammen, og som antas å ha felles økonomi. Pensjonister, slik vi tidligere har definert disse, bor enten alene eller sammen med andre i et økonomisk fellesskap. Vi baserer oss på Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk for husholdninger for å belyse pensjonister og de eldres levekår. Ved å beskrive de økonomiske levekårene ut fra husholdningsinntekt, tar vi hensyn til at personer som bor sammen, inngår i et økonomisk fellesskap og kan dele på inntekter og utgifter.

I dette kapitlet vil vi se nærmere på husholdningsøkonomien til den eldre befolkningen og blant alders- og uførepensjonister. Vi vil også se hvordan inntektsutviklingen har vært for dem som har vært pensjonister i perioden 2004 til 2011. Dessuten vil vi belyse hvordan overgangen til pensjonstilværelsen har vært for husholdningene som møtte overgangen i 2011, ved å se på inntektene og formuen til disse husholdningene.

I tillegg til å avgrense populasjonen til bosatte, blir populasjonen i dette kapitlet ytterligere avgrenset ved at institusjonsbeboere ikke er inkludert. Det vil si at for par der den ene partneren er på sykehjem, regnes den hjemmeboende som enslig. I hovedsak omtales enslige og parhusholdninger, ettersom andre husholdningstyper utgjør en liten andel i denne aldersgruppen.

5.1. Antall husholdninger etter hovedinntektstakers alder

I 2011 hadde 427 000 husholdninger en hovedinntektstaker som var 67 år eller eldre. Dette er åtte prosent flere enn i 2004. Bare i løpet av de to siste årene har andelen økt med fem prosent. Totalt utgjør denne aldersgruppen 19 prosent av alle husholdninger, en andel som har vært nokså stabil siden 2004.

I aldersgruppen 60-66 år var det 242 000 husholdninger i 2011, mot 177 000 i 2004. Husholdninger med en hovedinntektstaker i denne aldersgruppen har økt med 65 000 husholdninger fra 2004 til 2011, som tilsvarer 37 prosent. Denne gruppen omfatter de store etterkrigskullene født mellom 1945-1951. Av hele befolkningen utgjorde disse husholdningene 11 prosent i 2011, mot 9 prosent i 2004.

Tabell 5.1. Antall husholdninger¹ etter hovedinntektstakers alder, 2004-2011

Hovedinntektstakers alder	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	Antall							
Under 60 år	1 424 233	1 430 901	1 449 182	1 477 851	1 499 166	1 510 581	1 517 075	1 536 506
60-61 år	63 025	68 048	72 925	75 067	72 694	71 607	70 829	70 288
62-66 år	114 409	121 236	130 523	139 930	153 767	162 691	168 387	172 039
67-69 år	57 757	60 086	62 425	65 111	66 089	69 446	74 268	83 319
70-75 år	115 329	113 555	112 018	111 935	112 414	115 069	118 844	121 913
76 år eller eldre	221 881	223 509	224 400	223 589	223 235	222 637	222 660	222 103
Alle	1 996 634	2 017 335	2 051 473	2 093 483	2 127 365	2 152 031	2 172 063	2 206 168
	Prosent							
Under 60 år	71,3	70,9	70,6	70,6	70,5	70,2	69,8	69,6
60-61 år	3,2	3,4	3,6	3,6	3,4	3,3	3,3	3,2
62-66 år	5,7	6,0	6,4	6,7	7,2	7,6	7,8	7,8
67-69 år	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	3,2	3,4	3,8
70-75 år	5,8	5,6	5,5	5,3	5,3	5,3	5,5	5,5
76 år eller eldre	11,1	11,1	10,9	10,7	10,5	10,3	10,3	10,1
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

5.2. Pensjonisthusholdninger

Alderspensjonister

Alderspensjonisthusholdninger blir her definert ut fra hvorvidt hovedinntektstakeren i husholdningen mottar alderspensjon fra folketrygden. I 2011 gjaldt dette nær 452 000 husholdninger. Året før var det vel 411 000 husholdninger hvor

hovedinntektstaker mottok alderspensjon. Det har dermed vært en økning på vel 40 000 husholdninger, eller 10 prosent, fra 2010 til 2011. Mye av denne store økningen i antall pensjonisthusholdninger skyldes nye regler om alderspensjon fra 2011, som tillater 62-åringer å motta alderspensjon. Pensjonen kan kombineres med yrkesinntekter. I 2011 mottok 29 000 hovedinntektstakere i alderen 62-66 år alderspensjon fra folketrygden.

Alderspensjonshusholdninger utgjorde 20 prosent av alle husholdninger i landet i 2011. Dette er en andel som er én prosent høyere enn året før.

Aleneboende som mottar alderspensjon med minstepensjonsnivå

I 2011 var det om lag 61 000 aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå. Fra 2004 til 2011 har antallet minstepensjonister variert, avhengig av det fastsatte nivået på minstepensjon. I 2004 var det over 62 000 aleneboende minstepensjonister, mens det i 2007 var under 50 000. Ser vi på hvor stor andel denne gruppen utgjør av alle husholdninger, er den på tre prosent alle år bortsett fra i 2007, da to prosent av alle husholdninger var av typen aleneboende alderspensjonister med minstepensjon.

Uførepensjonister

Antall husholdninger der hovedinntektstaker mottar uførepensjon var 169 000 i 2011. Antallet har økt med om lag 7 000 husholdninger fra 2004 til 2011. Som andel av alle husholdninger har det imidlertid vært stabilt, på åtte prosent alle år fra 2004 til 2011.

Tabell 5.2. Husholdninger etter hovedinntektstakers pensjonsstatus. Antall og andeler. 2004-2011

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	Antall							
Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar alderspensjon	391 184	393 218	394 918	396 337	397 794	403 183	411 303	451 722
Herav: Aleneboende med minstepensjon	62 284	58 032	53 755	49 610	61 323	60 474	60 822	61 035
Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar uførepensjon	162 279	163 312	162 472	161 185	161 189	162 405	165 240	169 268
Herav: Aleneboende med minstepensjon	14 325	14 039	13 880	13 728	15 993	16 698	17 517	18 531
Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar AFP-pensjon (offentlig og privat)	24 393	25 408	27 152	28 691	30 351	32 765	36 319	41 354
Herav:								
AFP-pensjon i offentlig sektor								32 419
AFP-pensjon i privat sektor								8 939
Alle husholdninger	1 996 605	2 017 307	2 051 441	2 093 456	2 127 286	2 152 016	2 171 735	2 206 168
	Prosent							
Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar alderspensjon	20	19	19	19	19	19	19	20
Herav: Aleneboende med minstepensjon	3	3	3	2	3	3	3	3
Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar uførepensjon	8	8	8	8	8	8	8	8
Herav: Aleneboende med minstepensjon	1	1	1	1	1	1	1	1
Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar AFP-pensjon (offentlig og privat)	1	1	1	1	1	2	2	2
Herav:								
AFP-pensjon i offentlig sektor								1
AFP-pensjon i privat sektor								0
Alle husholdninger	100	100	100	100	100	100	100	100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Aleneboende minstepensjonister med uførepensjon

I 2011 var det 18 500 aleneboende uførepensjonister som mottok minstepensjon. Dette er om lag 4 000 flere enn i 2004, og gruppen utgjør én prosent av alle husholdninger i landet.

AFP-pensjonister

Vel 41 000 husholdninger hadde en hovedinntektstaker som var AFP-pensjonist i 2011. Fra 2004 til 2011 har det vært en jevn økning i denne type husholdninger. Det er stadig flere husholdninger i aldersgruppen 62-67 år, og stadig flere av dem har benyttet seg av AFP-ordninger. For 2011 kan vi skille på dem som mottok AFP-pensjon fra offentlig og privat sektor. Nesten åtte av ti AFP-husholdninger er knyttet til offentlig sektor eller gammel privat ordning.

Tabell 5.3. Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar alderspensjon, etter alder. 2010 og 2011

Alder	2010		2011	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Alle	411 302	100	451 722	100
62-66 år	.	.	29 260	6
67-70 år	93 405	23	101 248	22
71-75 år	96 166	23	100 066	22
76-80 år	85 811	21	84 295	19
81-85 år	72 611	18	72 383	16
86 år og eldre	63 309	15	64 470	14

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

5.3. De eldre husholdningenes inntekter

Tabell 5.4 gir et bilde av inntektsnivået og inntektssammensetningen til husholdninger i ulike aldersgrupper (hovedinntektstakers alder) for årgangen 2011.

Høyest inntekt finner vi blant husholdninger hvor hovedinntektstaker var 60 til 61 år. Disse hadde en gjennomsnittlig samlet husholdningsinntekt på 769 400 kroner, som er 14 prosent høyere enn gjennomsnittlig samlet inntekt for alle husholdninger i landet. I denne aldersgruppen er mange fremdeles yrkestilknyttet, og yrkesinntekt er dermed en forholdsvis viktig inntektskilde (72 prosent av samlet inntekt). Overføringer utgjorde 21 prosent av den samlede inntekten. Av dette var uførepensjon en forholdsvis betydelig inntekt, og utgjorde ni prosent av samlet inntekt.

Tabell 5.4. Registrerte inntekter for husholdninger, etter hovedinntektstakers alder. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011

	Alle	Under					76 år eller eldre
		60 år	60-61 år	62-66 år	67-69 år	70-75 år	
Yrkesinntekter	70	81	72	53	27	10	2
Lønnsinntekter	65	76	66	48	23	8	2
Netto næringsinntekter	5	5	6	5	4	2	1
Kapitalinntekter	5	4	7	7	8	8	7
Brutto renteinntekter	1	1	2	2	3	4	5
Aksjeutbytte	2	2	3	3	3	2	1
Realisasjonsgevinster	1	1	2	2	2	2	1
Realisasjonstap	1	1	1	1	1	1	1
Andre kapitalinntekter	1	1	1	1	1	1	1
Overføringer	25	15	21	39	65	82	90
Skattepliktige overføringer	23	12	21	39	65	82	89
Ytelser fra folketrygden	15	6	12	21	46	62	71
Alderspensjon	8	1	1	6	39	60	70
Uføreytelser	4	3	9	13	6	2	1
Tjenestepensjoner	3	1	4	8	14	18	18
Avtalefestet pensjon	1	0	1	6	4	1	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	1	0	0	0	0
Sykepenger	2	3	3	2	1	0	0
Andre skattepliktige overføringer	1	2	0	0	0	0	0
Skattefrie overføringer	2	3	1	1	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	672 200	730 700	769 400	695 100	611 700	483 600	345 400
Inntekt etter skatt	499 300	536 000	553 400	512 900	467 700	390 000	290 300
Median samlet inntekt	550 100	635 300	666 700	576 200	505 100	414 800	291 500
Median inntekt etter skatt	431 100	486 400	506 100	455 600	419 700	357 900	241 000
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	323 200	328 400	382 000	365 600	344 000	296 200	242 400
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala) ...	288 000	288 000	346 300	333 600	316 400	274 900	231 400
Antall personer i husholdningen	2,2	2,4	1,8	1,7	1,7	1,6	1,3
Antall husholdninger	2 206 168	1 536 506	70 288	172 039	83 319	121 913	222 103

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Aldersgruppen 62-66 år hadde en samlet husholdningsinntekt på 695 100 kroner i 2011, som er litt over gjennomsnittet for hele befolkningen. Yrkesinntekter utgjorde 53 prosent, mens overføringer utgjorde 39 prosent av den samlede inntekten. Alderspensjon var en viktigere inntektskilde for denne aldersgruppen i 2011. Av samlet inntekt utgjorde alderspensjon seks prosent. Året før, da grensen for alderspensjon var ved 67 år, utgjorde alderspensjon to prosent av samlet inntekten for denne aldersgruppen.

Husholdningenes inntektsnivå blir lavere med økende alder. For husholdninger der hovedinntektstaker var 67-69 år utgjorde gjennomsnittlig samlet inntekt 91 prosent av samlet inntekt for hele befolkningen. For husholdninger der hovedinntektstaker var 76 år og eldre tilsvarte samlet inntekt bare litt over halvparten av det gjennomsnittlige inntektsnivået for alle husholdninger i landet.

Jo eldre husholdningene blir, desto mindre viktig er yrkesinntektene, og overføringer blir naturlig nok en stadig større del av den samlede inntekten. I gruppen 67-69 år utgjorde yrkesinntektene 27 prosent av samlet inntekt, mens overføringenes andel var 65 prosent. Alders- og tjenestepensjon utgjorde henholdsvis 39 prosent og 14 prosent. I gruppen 70-75 år var andelen yrkesinntekt 10 prosent, mens overføringer utgjorde 82 prosent. Alderspensjon er den viktigste inntekten, tilsvarende 60 prosent av samlet husholdningsinntekt. Blant de som var 76 år eller eldre utgjorde overføringer 90 prosent. Alderspensjon utgjorde 70 prosent av samlet inntekt, mens tjenestepensjon var 18 prosent. Yrkesinntekt ble redusert til 2 prosent av samlet inntekt for den eldste aldersgruppen.

5.4. Inntektsutvikling

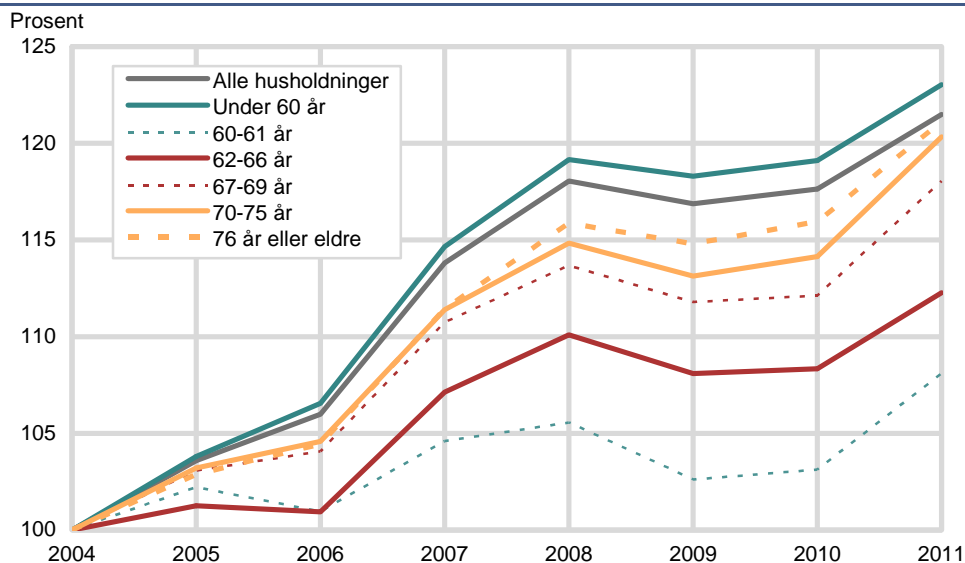
Inntektsutviklingen har vært god de siste årene. De nye pensjonistkullene har bedre økonomiske forutsetninger for å møte pensjonisttilværelsen, sett i forhold til tidligere pensjonistkull. Dette kan delvis forklares ved at flere har vært i jobb, og at nye pensjonistkull dermed har et bedre inntektsgrunnlag før de inntreer pensjonisttilværelsen. Samtidig har det vært gode trygdeoppgjør de siste årene (SA 2010/120).

Når vi ser på personer i husholdninger, etter hovedinntektstakers alder i 2004, finner vi at median inntekt etter skatt per forbruksenhet har økt med 21 prosent fra 2004 til 2011 (målt i faste kroner) for alle husholdninger. Personer i husholdninger der hovedinntektstakeren var i aldersgruppen 67-69 år i 2004 (og som da allerede var over pensjonsalder) opplevde en vekst på 18 prosent i denne perioden. Gruppen 70-75-åringene økte inntektene med 20 prosent, mens de eldste (76 år eller eldre) hadde en inntektsøkning på 21 prosent fra 2004 til 2011.

Den svakeste veksten finner vi blant husholdninger som har en hovedinntektstaker som var 60-61 år i 2004. Da det er flere yrkestilknyttede i denne aldersgruppen, finner vi at disse har vært mer utsatt for konjunktorene i samfunnet enn andre grupper. Blant annet ser det ut til at følgene av finanskrisen i 2008/2009 har hatt større konsekvenser både for denne gruppen og for 62-66-åringene. Videre har disse aldersgruppene gått over til å bli pensjonister i løpet av denne perioden, som også har bidratt til reduserte husholdningsinntekter. Det går imidlertid ikke lang tid før inntektsveksten på nytt stiger. De som var 60/61 år i 2004, var 67/68 i 2010. Ved overgangen til pensjonisttilværelsen gikk inntekten ned, men allerede året etter var inntektene på vei opp igjen. De som allerede var pensjonister i 2004, har altså hatt en sterkere inntektsvekst enn de som møtte overgangen til pensjonisttilværelsen i løpet av årene fra 2004 til 2011. Vi finner imidlertid at det flater litt ut mot slutten av perioden for gruppen med de eldste. Dette kan til dels forklares med at husholdningene etter hvert blir mindre, for eksempel ved at de som tilhører parhusholdninger i starten av perioden etter hvert blir aleneboende.

Figur 5.1. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet, etter hovedinntektstakers alder i 2004. KPI-justert. 2011-kroner. Bosatte alle år, 2004-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

5.5. Alderspensjonister

I alt var det nesten 452 000 husholdninger der hovedinntektstakeren mottok alderspensjon i 2011. Om lag 246 000 av disse bestod av aleneboende, mens 184 700 var par uten barn.

Det var 29 300 husholdninger hvor hovedinntektstakeren var alderspensjonist og i alderen 62 til 66 år i 2011, mens 422 500 pensjonisthusholdninger hadde en hovedinntektstaker som var 67 år eller eldre.

Inntekt etter skatt per forbruksenhet viser at parhusholdningene har høyere økonomisk levestandard enn de aleneboende. Ved å bruke EUs mål på ekvivalentinntekt, ser vi at inntekt etter skatt per forbruksenhet var 327 800 kroner for pensjonistparene der hovedinntektstakeren var 67 år eller eldre, mens de aleneboende i samme aldersgruppe hadde 239 300 kroner i inntekt etter skatt. Blant de yngre pensjonistparene, der hovedinntektstaker var 62 til 66 år, var ekvivalentinntekten 493 800 kroner. Aleneboende pensjonister i alderen 62 til 66 år hadde en gjennomsnittlig inntekt etter skatt på 410 200 kroner.

Overføringer utgjorde størstedelen av husholdningenes samlede inntekt i alle husholdninger hvor hovedinntektstaker var 67 år eller eldre og mottok alderspensjon. For de aleneboende bestod 88 prosent av samlet inntekt av overføringer og 80 prosent for parene der hovedinntektstakeren mottok alderspensjon. Alderspensjon utgjorde henholdsvis 67 prosent og 57 prosent for disse to gruppene. Tjenestepensjon utgjorde henholdsvis 18 og 17 prosent. Aleneboende alderspensjonister som var 67 år eller eldre mottok fem prosent av samlet inntekt i form av yrkesinntekt, mens parene mottok 12 prosent av sin inntekt fra arbeid.

Blant de yngre pensjonisthusholdningene utgjorde overføringer en mindre andel av samlet husholdningsinntekt, i alt 31 prosent. Aleneboende mottok 36 prosent som overføringer, mens parene fikk 32 prosent i form av overføringer. Yrkesinntektene var fremdeles den viktigste inntektskilden for disse husholdningene, med henholdsvis 57 prosent og 58 prosent.

Mange alderspensjonisthusholdninger har tilknytning til arbeidslivet, enten ved at hovedinntektstakeren selv kombinerer arbeid og pensjon, eller ved at andre husholdningsmedlemmer mottar yrkesinntekt. Vi vil se nærmere på graden av yrkestilknytning for husholdninger som mottar alderspensjon senere i kapitlet.

Tabell 5.5. Registrerte inntekter for husholdninger der hovedinntektstaker mottar alderspensjon, etter alder på hovedinntektstaker. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011

	Hovedinntektstaker er 62-66 år				Hovedinntektstaker er 67 år eller eldre			
	Alle	Alene-boende	Par uten barn	Andre	Alle	Alene-boende	Par uten barn	Andre
Yrkesinntekter	60	57	58	67	11	5	12	29
Lønnsinntekter	54	50	53	60	9	4	10	25
Netto næringsinntekter	6	7	6	7	2	1	2	4
Kapitalinntekter	9	7	10	6	8	7	8	8
Brutto renteinntekter	2	2	2	2	4	4	4	3
Aksjeutbytte	4	3	4	3	2	1	2	2
Realisasjonsgevinster	3	2	3	1	2	2	2	3
Realisasjonstap	1	1	1	1	1	1	1	1
Andre kapitalinntekter	1	1	1	1	1	1	1	1
Overføringer	31	36	32	27	82	88	80	63
Skattepliktige overføringer	31	36	31	26	81	87	79	61
Ytelser fra folketrygden	20	24	20	17	62	68	60	46
Alderspensjon	15	22	15	12	59	67	57	36
Uføreytelser	4	1	4	3	2	1	3	6
Arbeidsavklaringspenger	1	1	1	2	0	0	0	3
Tjenestepensjoner	6	6	6	4	17	18	17	12
Avtalefestet pensjon	2	1	2	1	1	0	2	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	1	1	0	0	0	1
Sykepenger	2	3	2	3	0	0	0	1
Andre skattepliktige overføringer	0	0	0	0	0	0	0	0
Skattefrie overføringer	0	1	0	1	1	1	0	2
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	964 800	575 600	1 039 800	1 219 700	435 300	289 600	612 500	758 100
Inntekt etter skatt	689 900	410 200	740 700	887 900	352 700	239 300	491 700	595 100
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	468 000	410 200	493 800	438 200	277 200	239 300	327 800	318 000
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala)	420 200	410 200	435 700	363 700	260 100	239 300	289 200	269 100
Median samlet inntekt	863 500	513 300	919 700	1 137 300	356 600	247 200	523 500	625 500
Median inntekt etter skatt	638 000	380 000	672 700	847 400	301 600	214 700	442 700	520 700
Antall personer i husholdningen	1,9	1,0	2,0	3,2	1,5	1,0	2,0	2,7
Antall husholdninger	29 260	6 308	18 880	4 072	422 462	239 562	165 795	17 105

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

5.6. Inntektsutvikling for alderspensjonister

Figur 5.2 viser inntektsutviklingen til de husholdningene som hadde en hovedinntektstaker som mottok alderspensjon i 2004. Fra 2004 til 2011 økte ekvivalentinntekten med 19 prosent for alle pensjonisthusholdningene. De som var aleneboende i 2004 hadde en vekst på 21 prosent, mens pensjonistparene hadde en vekst på 20 prosent. Endringer i husholdningssammensetningen og høy dødelighet er faktorer som påvirker inntektsutviklingen. Blant dem som var aleneboende i 2004 er det svært få som har byttet husholdningstype til parhusholdning. Blant de som var par i 2004 ble derimot om lag en fjerdedel aleneboende i løpet av perioden fra 2004 til 2011.

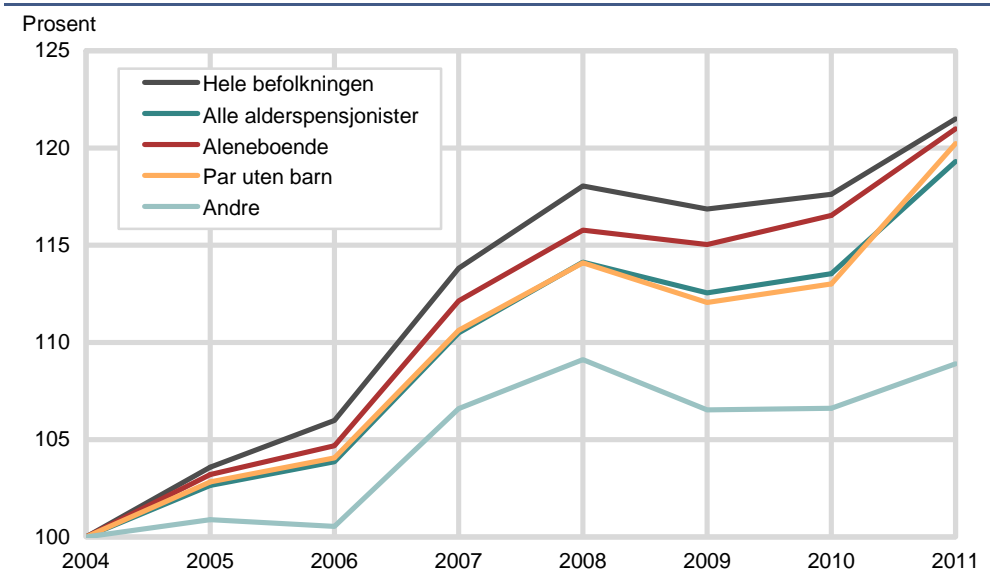
Inntektsveksten har vært størst i husholdningene med de laveste inntektene. Figur 5.3 viser inntektsutviklingen blant husholdningene som lå i laveste og høyeste kvartil i 2004.

Vi ser her at inntektsveksten blant de aleneboende i den laveste kvartilen har vært på 27 prosent fra 2004 til 2011, mens veksten i parhusholdninger, der hovedinntektstaker mottok alderspensjon i 2004, var på 30 prosent.

Blant fjerdedelen som hadde høyest inntekt i 2004, finner vi at inntektsveksten har vært svakere, i alt 9 prosent. De aleneboende og parhusholdningene hadde en inntektsvekst på henholdsvis seks og ti prosent i perioden 2004-2011.

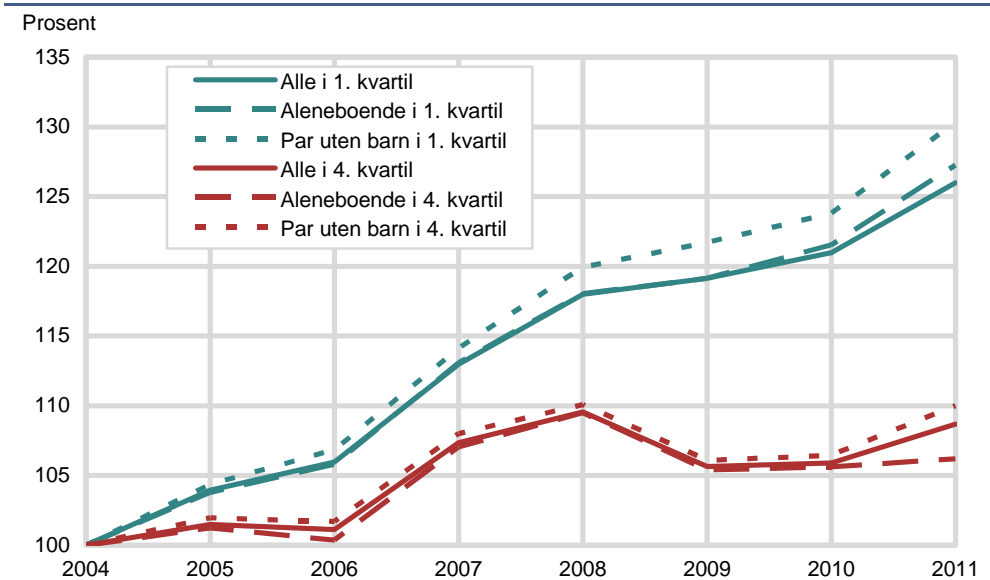
Vi ser likevel at inntektsnivået blant de som befant seg i laveste kvartil er langt lavere enn for de som var i øverste kvartil, selv om forskjellene blir mindre. I 2004 var inntektsnivået i laveste kvartil under halvparten av inntektsnivået til pensjonistene i øverste kvartil. I 2011 tilsvarte laveste kvartils inntektsnivå 55 prosent av inntektsnivået til den høyeste kvartilen.

Figur 5.2. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker mottok alderspensjon i 2004. Indeks i faste priser (2011-kroner). 2004=100. 2004-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Figur 5.3. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker mottok alderspensjon i 2004. Laveste og høyeste kvartil. Indeks i faste priser (2011-kroner). 2004=100. 2004-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

5.7. Aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå

Én av fire aleneboende som mottok alderspensjon i 2011 hadde minstepensjonsnivå. Nesten 90 prosent av disse var kvinner. Den økonomiske levestandarden, målt ut fra inntekt etter skatt per forbruksenhet, var betydelig lavere sammenlignet med hele befolkningen. Bruker vi EUs definisjon på ekvivalentinntekt, finner vi at de aleneboendes inntekt etter skatt kun utgjorde 56 prosent av hele befolkningens ekvivalensinntekt i 2011.

Overføringer utgjorde 92 prosent av samlet inntekt for alle minstepensjonistene. Menn fikk i noe større grad inntekter fra yrkesaktivitet (seks prosent av samlet inntekt) enn kvinner (to prosent). Menn hadde i større grad underskudd i næring, mens kvinner fikk mer i overføringer (92 prosent) enn menn (87 prosent). Dette bidro til at kvinner havnet på et litt høyere inntektsnivå enn menn. Inntekt etter skatt for kvinnelige minstepensjonister var 182 900 kroner, mens mannlige minstepensjonister hadde 178 800 kroner i gjennomsnittlig inntekt etter skatt.

Tabell 5.6. Registrerte inntekter for aleneboende som mottar alderspensjon med minstepensjonsnivå. Menn og kvinner. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011

	Aleneboende minstepensjonister			
	Alle husholdninger	Alle	Menn	Kvinner
Yrkesinntekter	70	2	6	2
Lønnsinntekter	65	2	3	2
Netto næringsinntekter	5	1	3	0
Kapitalinntekter	5	6	7	6
Brutto renteinntekter	1	4	6	4
Aksjeutbytte	2	1	1	1
Realisasjonsgevinster	1	1	1	1
Realisasjonstap	1	0	1	0
Andre kapitalinntekter	1	1	1	1
Overføringer	25	92	87	92
Skattepliktige overføringer	23	87	83	88
Ytelser fra folketrygden	15	78	75	78
Alderspensjon	8	77	74	77
Uføreytelser	4	1	1	1
Tjenestepensjoner	3	9	7	9
Skattefrie overføringer	2	4	4	4
Bostøtte	0	3	3	3
Grunn- og hjelpestønad	0	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt	672 200	194 400	193 500	194 500
Inntekt etter skatt	499 300	182 500	178 800	182 900
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	323 200	182 500	178 800	182 900
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala)	288 000	182 500	178 800	182 900
Median samlet inntekt	550 100	181 000	175 100	181 700
Median inntekt etter skatt	431 100	175 600	169 100	176 300
Antall personer i husholdningen	2,2	1,0	1,0	1,0
Antall husholdninger	2 206 168	61 035	6 394	54 641

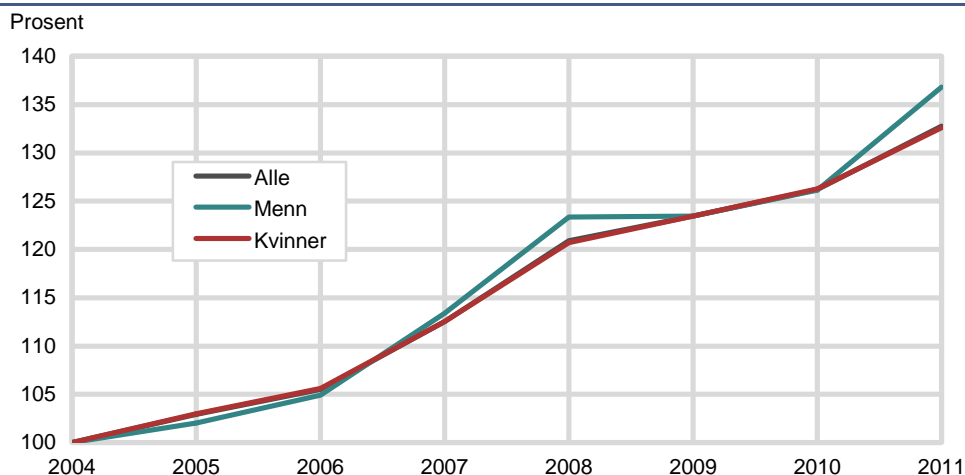
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Inntektsutvikling for aleneboende som mottar alderspensjon med minstepensjonsnivå

Aleneboende minstepensjonister som mottok alderspensjon i 2004 har hatt en vekst i median inntekt etter skatt på 33 prosent fra 2004 til 2011 (i faste priser). Mannlige minstepensjonister har, som vi har sett, et litt lavere inntektsnivå enn kvinnelige minstepensjonister. Inntektsveksten har imidlertid vært noe høyere blant menn (37 prosent) enn blant kvinner (33 prosent) i denne perioden. Bare det siste året, fra 2010 til 2011, har inntekten gått opp med åtte prosent for menn, og fem prosent for kvinner. Inntektsveksten blant alderspensjonister med minstepensjonsnivå må sees i sammenheng med de ekstraordinære økningene av minstepensjonen i årene 2008, 2009 og 2010. Bare fra 2008 til 2009, gikk minstepensjonen opp med 11,3 prosent.

Utviklingen er målt for dem som var minstepensjonister med alderspensjon i 2004. Noen av disse kan ha endret livssituasjon og byttet husholdningstype i løpet av perioden 2004 til 2011. Det er få aleneboende alderspensjonister som bytter husholdningstype. I de tilfellene dette skjer, er det flere kvinner enn menn som går fra å være aleneboende til å tilhøre en parhusholdning. Prosentvis er det likevel en større andel menn som bytter husholdningsgruppe.

Figur 5.4. Utvikling i median inntekt etter skatt for aleneboende alderspensjonister med minstepensjon. Bosatt alle år. Indeks i faste priser (2011-kroner), 2004=100. 2004-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

5.8. Uførepensjonister

Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar uførepensjon er her avgrenset til de som mottar uførepensjon fra folketrygden og som er i alderen 60-66 år. I alt utgjorde dette 65 800 husholdninger i 2011. Av disse bodde 36 800 alene, mens 23 400 delte husholdning med en annen person.

Tabell 5.7. Registrerte inntekter for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 60-66 år og mottar uførepensjon. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011

	Hele befolkningen	Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar uførepensjon, 60-66 år			
		Alle	Aleneboende	Par uten barn	Andre
Yrkesinntekter	70	16	8	19	28
Lønnsinntekter	65	15	8	17	26
Netto næringsinntekter	5	1	1	1	2
Kapitalinntekter	5	6	5	6	5
Brutto renteinntekter	1	2	2	3	2
Aksjeutbytte	2	1	1	2	1
Realisasjonsgevinster	1	2	1	2	1
Realisasjonstap	1	1	1	1	1
Andre kapitalinntekter	1	1	1	1	1
Overføringer	25	78	87	75	67
Skattepliktige overføringer	23	76	84	74	64
Ytelser fra folketrygden	15	61	71	57	51
Alderspensjon	8	3	0	6	4
Uføreytelser	4	55	69	49	40
Arbeidsavklaringspenger	2	2	1	2	5
Tjenestepensjoner	3	10	11	11	8
Avtalefestet pensjon	1	2	0	3	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	0	0	0	1
Sykepenger	2	3	2	3	3
Andre skattepliktige overføringer	1	0	0	0	1
Skattefrie overføringer	2	2	3	1	4
Bostøtte	0	1	1	0	0
Sosialhjelp	0	0	0	0	1
Grunn- og hjelpestønad	0	1	1	0	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	672 200	419 200	282 500	580 600	642 200
Inntekt etter skatt	499 300	348 600	239 600	475 800	532 200
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	323 200	270 900	239 600	317 200	283 400
I Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala)	288 000	253 900	239 600	279 900	239 200
Median samlet inntekt	550 100	348 900	255 600	536 700	578 300
Median inntekt etter skatt	431 100	290 200	223 600	451 700	490 500
Antall personer i husholdningen	2,2	1,5	1,0	2,0	2,8
Antall husholdninger	2 206 168	65 803	36 773	23 434	5 596

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

I 2011 hadde uførehusholdningene en samlet inntekt på 419 200 kroner, som tilsvarte 62 prosent av det gjennomsnittlige inntektsnivået for alle husholdninger i landet. Uførepensjonistene mottok 78 prosent av inntektene i form av overføringer. 55 prosent var uføretrygd fra folketrygden. De aleneboende mottok 87 prosent av inntektene sine i form av overføringer, mens parhusholdningene mottok 75 prosent som overføringer. Uføretrygden i seg selv utgjorde henholdsvis 69 prosent og 49 prosent for disse to gruppene. Yrkesinntekt utgjorde åtte prosent for de aleneboende, og 19 prosent for parhusholdningene.

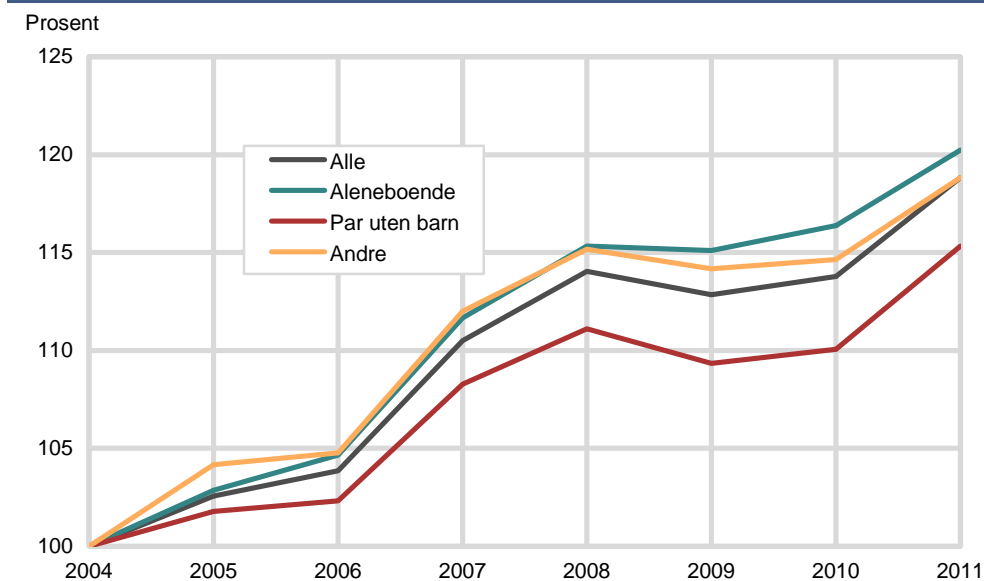
Inntekt etter skatt per forbruksenhet viser at den økonomiske levestandarden var 32 prosent høyere blant parhusholdningene enn blant de aleneboende, på henholdsvis 317 200 kroner og 239 600 kroner (EU-skala).

5.9. Inntektsutvikling blant uførepensjonister

Husholdninger der hovedinntektstakeren mottok uførepensjon og var i alderen 60-66 år i 2004, hadde en inntektsvekst på 19 prosent fra 2004 til 2011. De som var aleneboende i 2004 hadde en inntektsøkning på 20 prosent i denne perioden, mens parhusholdningene hadde en noe svakere vekst, på 15 prosent.

Fem prosent av de aleneboende uførepensjonistene endret husholdningstype i løpet av denne perioden, og tilhørte en parhusholdning i 2011. Av de som bodde i parhusholdninger i 2004 ble 10 prosent aleneboende innen 2011. Dette er en viktig forklaring på hvorfor parhusholdningene har hatt en svakere inntektsvekst enn enslige. Overgangen fra par til enslig medfører i de fleste tilfeller en nedgang i husholdningsinntektene.

Figur 5.5. Utvikling i inntekt etter skatt for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker var 60-66 år og mottok uførepensjon i 2011. Indeks. Faste priser (2011-kroner)

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

5.10. Aleneboende uførepensjonister med minstepensjon

I alt var det 7 000 aleneboende som både mottok uførepensjon og minstepensjon i 2011, hvorav åtte av ti var kvinner. De aleneboende uførepensjonistene hadde et inntektsnivå som tilsvarer knappe 60 prosent av hele befolkningens gjennomsnittlige inntekt etter skatt per forbruksenhet.

Tabell 5.8. Registrerte inntekter for aleneboende minstepensjonister som mottar uførepensjon, 60-66 år. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011

	Hele befolkningen	Aleneboende minstepensjonister med uførepensjon		
		Alle	Menn	Kvinner
Yrkesinntekter	70	6	3	7
Lønnsinntekter	65	6	3	6
Netto næringsinntekter	5	0	0	0
Kapitalinntekter	5	3	3	3
Brutto renteinntekter	1	2	2	2
Aksjeutbytte	2	1	0	1
Realisasjonsgevinster	1	1	0	1
Realisasjonstap	1	0	0	0
Andre kapitalinntekter	1	1	1	1
Overføringer	25	91	94	90
Skattepliktige overføringer	23	81	82	80
Ytelser fra folketrygden	15	75	79	74
Alderspensjon	8	0	0	0
Uføreytelser	4	74	77	73
Arbeidsavklaringspenger	2	1	2	1
Tjenestepensjoner	3	4	2	4
Skattefrie overføringer	2	10	12	10
Bostøtte	0	7	8	7
Sosialhjelp	0	1	3	1
Grunn- og hjelpestønad	0	1	1	2
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt	672 200	197 300	187 200	200 000
Inntekt etter skatt	499 300	187 600	179 200	189 900
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	323 200	187 600	179 200	189 900
Inntekt etter skatt per forbruksenhet. (OECD-skala) ..	288 000	187 600	179 200	189 900
Median samlet inntekt	550 100	186 900	180 000	188 000
Median inntekt etter skatt	431 100	184 500	174 900	186 100
Antall personer i husholdningen	2,2	1,0	1,0	1,0
Antall husholdninger	2 206 168	7 020	1 486	5 534

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

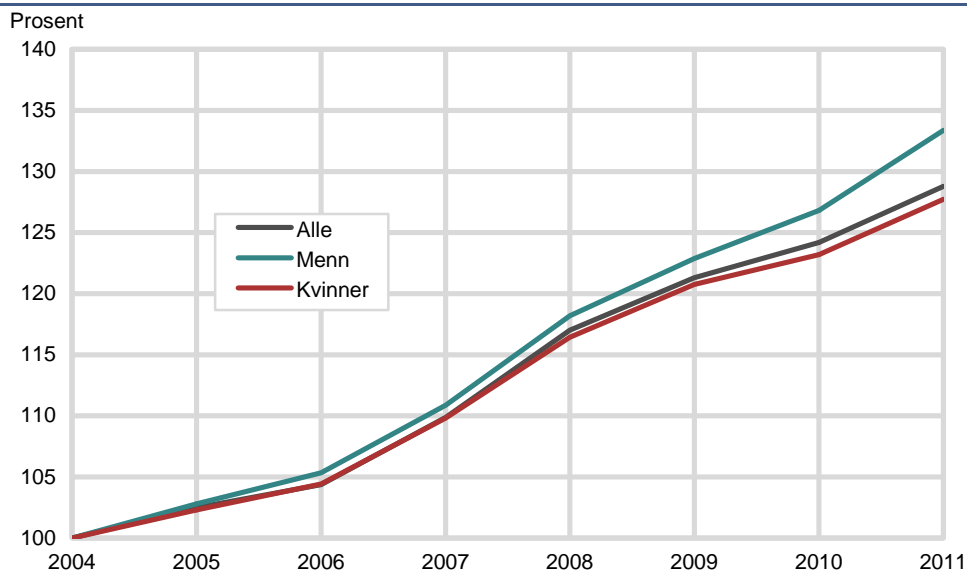
Overføringer utgjorde i alt 91 prosent av samlet inntekt, 94 prosent for menn og 90 prosent for kvinner. 74 prosent av den samlede inntekten var uførepensjon. I tillegg mottok denne gruppen syv prosent av samlet inntekt som bostøtte. Kvinner mottok syv prosent av totalinntekten som yrkesinntekt, mens menn bare hadde tre prosent av all inntekt fra arbeidslivet.

Kvinnelige minstepensjonister med uførepensjon hadde i gjennomsnitt 189 900 kroner i inntekt etter skatt, mens mennene hadde et noe lavere inntektsnivå i 2011, på 179 200 kroner.

5.11. Inntektsutvikling blant aleneboende uførepensjonister med minstepensjon

I alt var det 3 400 aleneboende uførepensjonister med minstepensjon i 2004 som var bosatt alle år fram til 2011. Av disse var det om lag 2 800 kvinner og 600 menn. Om lag 90 prosent av de som var aleneboende minstepensjonister i 2004, var fremdeles aleneboende i 2011. Fem prosent av mennene og fire prosent av kvinnene endret husholdningstype til par uten barn i denne perioden.

Selv om inntektsnivået til de aleneboende uførepensjonister med minstepensjon var lavt, ser vi at inntektsveksten har vært relativt høy. De mannlige pensjonistene har hatt den sterkeste veksten, på 33 prosent fra 2004 til 2011, mens kvinnene har hatt en vekst på 28 prosent i denne perioden. Særlig sterk var økningen fra 2007 til 2008, da inntekt etter skatt økte med syv prosent for denne gruppen. Dette skjedde som en følge av økningen i særtillegget i trygdeoppgjøret dette året. Særtillegget for mange pensjonister ble høyere enn den opptjente tilleggspensjonen, og disse ble da regnet som minstepensjonister.

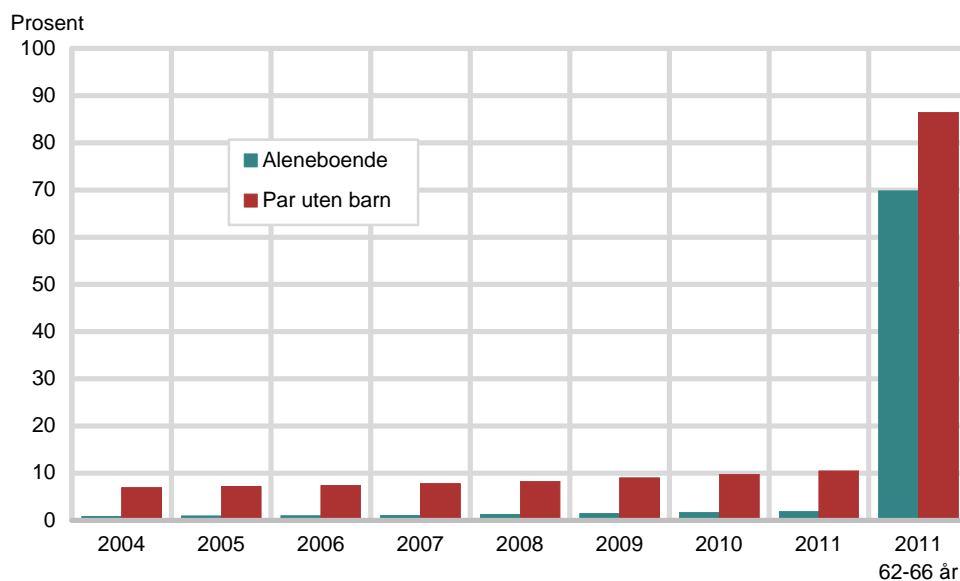
Figur 5.6. Utvikling i median inntekt etter skatt for aleneboende uførepensjonister med minstepensjon. Indeks i faste priser (2011-kroner). 2004=100. 2004-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

5.12. Yrkestilknytning i husholdninger som mottar alderspensjon

Fra 2011 ble det mulig å ta ut alderspensjon fra folketrygden ved fylte 62 år for personer som har tilstrekkelig opptjening i folketrygden (se kapittel 4.2). De nye reglene innebærer at alderspensjon ikke avkortes mot arbeidsinntekt, og at det er mulig å velge full eller gradert alderspensjon fra fylte 62 år parallelt med fulltids- eller deltidsjobb.

Vi vil her se hvordan husholdningsøkonomien var for de som valgte å ta ut alderspensjon ved 62 år i 2011 mot de som ikke tok ut alderspensjon, og dermed belyse hvordan det å fortsette i yrkeslivet kan påvirke husholdningenes økonomi.

Figur 5.7. Andel yrkestilknyttede i husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar alderspensjon. 2004-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Figur 5.7 viser husholdninger der hovedinntektstaker mottok alderspensjon ved fylte 67 år, og andelen med yrkestilknytning i disse husholdningene. Vi ser at yrkesaktiviteten i parhusholdninger var sterkere enn blant de aleneboende. Dette

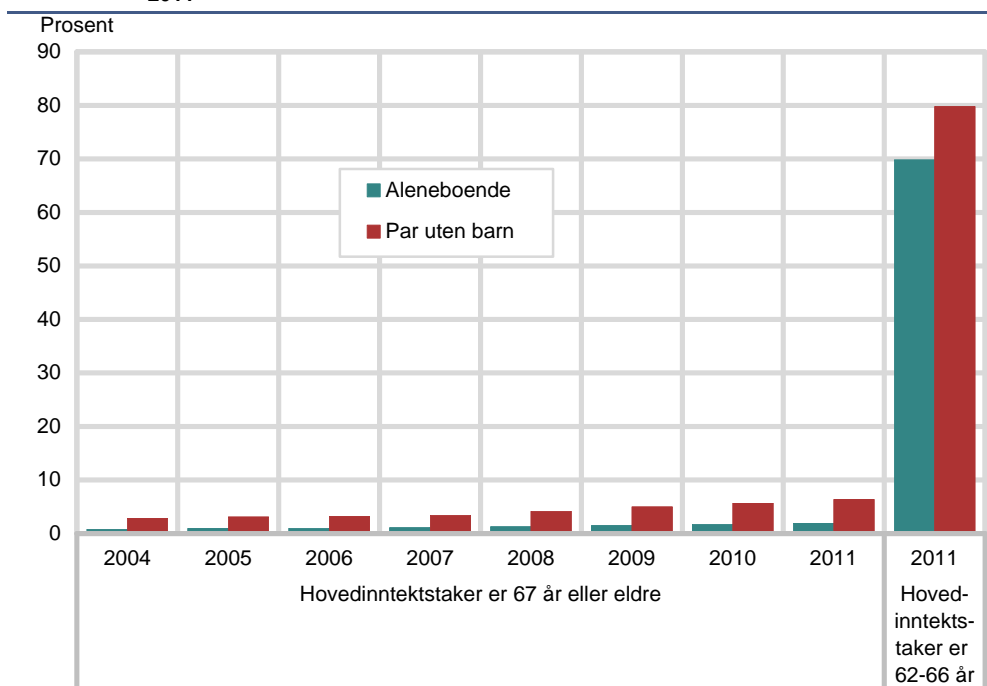
kan bety at de hovedinntektstakerne som mottok alderspensjon bodde sammen med en yrkesaktiv person, og/eller at hovedinntektstakeren selv var yrkesaktiv.

Vi ser også at det har vært en svak, men jevn utvikling fra 2004 til 2011 i andel yrkestilknyttede i husholdninger hvor hovedinntektstakeren mottok alderspensjon. I 2004, da aldersgrensen for alderspensjon var 67 år, hadde syv prosent av parhusholdningene yrkestilknytning, mens andelen blant de aleneboende var på kun én prosent. I 2011 var andelen yrkestilknyttede henholdsvis ti og to prosent.

I 2011, da reglene om uttak av pensjon og yrkesaktivitet ble endret, var det mange som fortsatte å jobbe samtidig med at de mottok alderspensjon. I husholdninger der hovedinntektstaker var i alderen 62 til 66 år, som mottok alderspensjon, var andelen yrkestilknyttede blant parhusholdninger 87 prosent, mens 70 prosent av de aleneboende fremdeles var i jobb.

Noen av hovedinntektstakerne som mottok alderspensjon bodde sammen med andre personer, som enten var yrkesaktiv eller selv var pensjonister. Figur 5.7 viser ikke noe om hvem som var yrkesaktiv og hvem som var pensjonist i parhusholdningene. Figur 5.8 gir informasjon om hvor mange av hovedinntektstakerne som selv mottok alderspensjon og som i tillegg var yrkestilknyttet.

Figur 5.8. Andelen hovedinntektstakere som er yrkestilknyttet og mottar alderspensjon. 2004-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Figur 5.8 viser hvor stor prosentandel det er av hovedinntektstakere i husholdninger som kombinerte alderspensjon med yrkesdeltakelse. Ser vi på aldersgruppen 67 år og eldre, ser vi at det har vært en fordobling i denne andelen fra 2004 til 2011. Dette gjelder både blant de som bodde alene og de som bodde i parhusholdninger. Andelen økte fra én til to prosent blant de aleneboende, og fra tre til litt over seks prosent blant de som bodde i parhushold.

Figur 5.8 viser også andelen som kombinerte alderspensjon med yrkesaktivitet i alderen 62 til 66 år i 2011. I alt var det 78 prosent som fortsatte i jobb samtidig med at de tok ut alderspensjon. Blant de aleneboende gjaldt dette 70 prosent, og 80 prosent blant hovedinntektstakerne i parhusholdningene. Mange benyttet seg altså av ordningen med å ta ut alderspensjon allerede fra 62 år, selv om de fortsatte å jobbe.

5.13. Yrkestilknytning og husholdningsøkonomi

Yrkestilknytning bidrar positivt til husholdningenes økonomi. Husholdninger hvor hovedinntektstakeren er yrkestilknyttet, har høyere inntekter enn husholdninger hvor hovedinntektstaker ikke er yrkestilknyttet.

Det ser ut til at flere vil benytte seg av muligheten for å være i jobb samtidig med at de mottar alderspensjon. Dette vil påvirke husholdningens økonomi i positiv forstand. Når vi ser på husholdninger hvor hovedinntektstaker var 62 til 66 år i 2011, og som både mottok alderspensjon og var yrkestilknyttet, finner vi at inntekt etter skatt per forbruksenhet var høyere enn for husholdninger hvor hovedinntektstaker var yrkestilknyttet men ikke mottok alderspensjon. Samlet inntekt for husholdningene der hovedinntektstaker var alderspensjonist og yrkestilknyttet, var vel 1 million kroner, mens husholdninger der hovedinntektstaker ikke mottok alderspensjon, men var yrkestilknyttet, var på 860 000 kroner.

Husholdningene som både mottok alderspensjon og var yrkestilknyttet hadde en yrkesinntekt som andel av samlet inntekt på 67 prosent, mens overføringer utgjorde 26 prosent. Blant de som ikke regnes som yrkestilknyttet, utgjorde yrkesinntekten 27 prosent, mens overføringer utgjorde 58 prosent. Kapitalinntektenes andel for denne gruppen var på 15 prosent.

Tabell 5.9. Registrerte inntekter for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 62 år eller eldre, med og uten alderspensjon. Yrkestilknyttede og ikke yrkestilknyttede. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011

	Hovedinntektstaker er 62-66 år og mottar alderspensjon		Hovedinntektstaker er 62-66 år, mottar ikke alderspensjonist		Hovedinntektstaker er 67 år eller eldre og mottar alderspensjon		Hovedinntektstaker er 67 år eller eldre, mottar ikke alderspensjon	
	Yrkestilknyttet	Ikke yrkestilknyttet	Yrkestilknyttet	Ikke yrkestilknyttet	Yrkestilknyttet	Ikke yrkestilknyttet	Yrkestilknyttet	Ikke yrkestilknyttet
Yrkesinntekter	67	27	74	13	56	5	61	9
Lønnsinntekter	60	24	67	12	44	5	54	9
Netto næringsinntekter	7	3	7	1	12	1	8	0
Kapitalinntekter	8	15	7	7	9	8	24	6
Overføringer	26	58	19	80	35	87	14	85
Skattepliktige overføringer	25	58	19	78	35	86	14	81
Ytelser fra folketrygden	18	32	8	43	26	66	6	31
Alderspensjon	13	24	3	3	24	63	3	5
Uføreytelser	3	6	4	35	2	2	2	24
Arbeidsavklaringspenger	1	2	1	3	0	0	0	1
Tjenestepensjoner	3	20	4	18	6	18	4	30
Avtalefestet pensjon	2	2	3	16	1	1	1	18
Avtalefestet pensjon offentlig sektor	1	2	3	16	1	1	1	18
Avtalefestet pensjon privat sektor	1	1	0	0	0	10	0	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	1	1	1	0	0	0	0	0
Sykepenger	3	2	3	1	1	0	2	1
Andre skattepliktige overføringer	0	0	0	0	0	0	0	1
Skattefrie overføringer	0	1	0	2	0	1	0	4
Bostøtte	0	0	0	0	0	0	0	2
Sosialhjelp	0	0	0	0	0	0	0	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	1 025 000	749 100	859 800	447 300	1 110 900	406 900	1 167 900	278 000
Inntekt etter skatt	726 200	560 100	605 300	364 100	760 800	335 600	773 800	227 300
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	489 500	391 100	421 200	277 500	532 000	266 500	583 000	177 100
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala)	438 700	354 000	381 800	258 300	482 300	250 800	541 900	166 000
Median samlet inntekt	918 300	636 500	733 700	380 300	937 300	345 700	804 700	199 700
Median inntekt etter skatt	670 900	498 300	546 400	318 300	682 200	290 300	579 800	193 200
Antall personer i husholdningen	2,0	1,8	1,8	1,6	1,9	1,5	1,8	1,4
Antall husholdninger	22 871	6 389	66 635	76 144	17 029	405 433	1 573	3 300

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

I den eldste aldersgruppen (67 år og eldre), der hovedinntektstakeren både var alderspensjonist og yrkestilknyttet, utgjorde yrkesinntektene 56 prosent av samlet husholdningsinntekt. For denne aldersgruppen finner vi videre at inntektene til husholdninger der hovedinntektstakeren var yrkestilknyttet, men ikke mottok alderspensjon, var høyere enn for de som valgte å kombinere alderspensjon med lønnet arbeid. For disse husholdningene var yrkesinntektens andel 61 prosent av samlet inntekt, mens overføringene utgjorde 14 prosent. Kapitalinntektene var relativt betydningsfulle for denne gruppen, og utgjorde omtrent en fjerdedel av samlet husholdningsinntekt.

Husholdningene som hadde de laveste inntektene, kjennetegnes ved at de hadde en hovedinntektstaker som verken mottok alderspensjon eller var yrkestilknyttet. Samlet husholdningsinntekt for de som var 62 til 66 år var 447 300 kroner. Samlet inntekt var lavere for de som var eldre, 67 år eller eldre. Disse hadde 278 000 kroner i gjennomsnittlig samlet inntekt.

5.14. Inntektsnivå ved overgangen til pensjonsalder

Vi har sett at pensjonisthusholdninger har hatt en god inntektsutvikling fra 2004 til 2011. Noe av dette skyldes gode trykdeoppgjør de siste årene. De nye pensjonistkullene har dessuten et bedre økonomisk grunnlag ved overgangen til pensjonisttilværelsen. En sterk tilknytning til arbeidslivet før pensjonsalder gir et godt grunnlag for en god pensjon.

I tabell 5.10 ser vi hvor høyt inntektsnivå pensjonistene hadde før og etter de nådde pensjonsalder og begynte å ta ut alderspensjon fra folketrygden. Pensjonsalder defineres her som 68 år. De demografiske forholdene kan ha endret seg i løpet av disse årene, fra før de var pensjonister til referanseåret fire år etter. Det tas ikke hensyn til om husholdningssammensetningen har endret seg i denne perioden.

Tabell 5.10. Inntektsnivå to år etter alderspensjonering sammenlignet med to år før alderspensjonering (68 år). Hovedinntektstaker mottar alderspensjon. Inntekt etter skatt per forbruksenhet, KPI-justert. Husholdninger

Inntektsnivå to år etter alderspensjonering sammenlignet med to år før	Hovedinntektstaker er 68 år i 2008 og mottar alderspensjon		Hovedinntektstaker er 68 år i 2009 og mottar alderspensjon	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Større eller lik	15 784	74	14 282	68
90-99,9 prosent	2 486	12	2 798	13
80-89,9 prosent	1 486	7	1 676	8
70-79,9 prosent	789	4	952	5
60-69,9 prosent	376	2	488	2
50-59,9 prosent	199	1	264	1
Under 50 prosent	282	1	392	2
Alle	21 402	100	20 852	100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Blant de husholdningene som nådde pensjonsalder i 2008, finner vi at 74 prosent hadde minst like høy inntekt to år etter det året de begynte å ta ut alderspensjon, sammenlignet med to år før de pensjonerte seg. 22 prosent hadde inntekt mellom 70 og 99,9 prosent to år etter pensjonsalder, sammenlignet med to år før. Bare 4 prosent hadde et inntektsnivå under 70 prosent av inntektene fire år tidligere.

Inntektsnivået for de som pensjonerte seg i 2009 viser at andelen med tilsvarende inntektsnivå to år etter pensjonsalder, sammenlignet med to år før pensjonsalder, var lavere. I 2011 hadde 68 prosent av pensjonistene minst like høy inntekt som de hadde to år før de pensjonerte seg. Dette året var det en større andel (26 prosent) som hadde inntekt mellom 70 og 99,9 prosent av inntektsnivået fire år før. Fem prosent hadde inntekt under 70 prosent av 2007-nivået.

Vi ser nærmere på hvilke type inntekter som var hovedinntektskilde før og etter pensjonsalder.

75 prosent av husholdningen som hadde minst like høy inntektene etter pensjonsalder som før, hadde overføringer som viktigste inntektskilde før de ble alderspensjonister. 66 prosent av dem som hadde et inntektsnivå mellom 60 og 70 prosent hadde yrkesinntekt som viktigste inntektskilde to år før de pensjonerte seg. Blant de som hadde under halvparten igjen av inntektsnivået fra to år før pensjonsalder, finner vi at 49 prosent hadde kapitalinntekter som viktigste inntektskilde før pensjonsalder.

Tabell 5.11. Høyeste inntektskilde for husholdninger to år før og to år etter pensjonsalder¹

Inntektsnivå i 2011 sammenlignet med 2007	Høyeste inntektskilde i 2007			I alt	Høyeste inntektskilde i 2011			I alt
	Kapitalinntekter	Overføringer	Yrkesinntekter		Kapitalinntekter	Overføringer	Yrkesinntekter	
Større eller lik	1	75	23	100	2	90	9	100
90-99,9 prosent	1	61	39	100	0	95	4	100
80-89,9 prosent	2	43	56	100	0	95	4	100
70-79,9 prosent	3	35	62	100	1	96	3	100
60-69,9 prosent	10	23	66	100	2	93	5	100
50-59,9 prosent	25	25	50	100	2	96	2	100
Under 50 prosent	49	20	31	100	4	91	4	100
Total	3	66	31	100	1	91	7	100

¹ Hovedinntektstaker er 68 år i 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

To år etter pensjon er det overføringer som er den viktigste inntektskilden for alle, uavhengig av størrelsen på inntekten etter pensjonsalder i forhold til to år før. Det at noen fortsetter å jobbe etter oppnådd pensjonsalder, ser vi av tabell 5.11. Yrkesinntekt fortsatte å være den høyeste inntekten for noen pensjonisthusholdninger. I alt hadde syv prosent av alle som ble alderspensjonister i 2009 yrkesinntekt som den høyeste husholdningsinntekten. Blant de som hadde minst like høyt inntektsnivå som de hadde før pensjonsalder, hadde ni prosent yrkesinntekt som viktigste kilde.

Inntektsnivå ved overgang til pensjon ved 62 år

I tabell 5.12 ser vi på inntektsnivået til husholdninger som begynte å ta ut alderspensjon da de var 62 år i 2011. Dette er det første året det var mulig å ta ut alderspensjon, og å kombinere med yrkesinntekt fra 62 år. Det er derfor ikke mulig å se på inntektsnivået eller inntektssammensetningen to år etter overgangen til pensjon. Vi holder oss derfor til å studere inntektene samme år som de ble alderspensjonister, og sammenligner med to år før.

Tabell 5.12. Inntekt i 2011 som andel av inntekt i 2009 for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 62 år i 2011

	Hovedinntektstaker mottar alderspensjon		Hovedinntektstaker mottar ikke alderspensjon	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Større eller lik	5 600	76	17 829	64
90-99,9 prosent	941	13	5 503	20
80-89,9 prosent	415	6	2 139	8
70-79,9 prosent	188	3	1 155	4
60-69,9 prosent	92	1	555	2
50-59,9 prosent	44	1	288	1
Under 50 prosent	76	1	479	2
Alle	7 356	100	27 948	100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Blant husholdninger som hadde en hovedinntektstaker som var 62 år i 2011 og som mottok alderspensjon, hadde 76 prosent et inntektsnivå som var høyere eller likt det inntektsnivået de hadde to år før. Blant de husholdningene der hovedinntektstaker ikke mottok alderspensjon ved 62 år, var det 64 prosent som hadde minst samme inntektsnivået i 2011 som to år før. 22 prosent hadde inntekt mellom 70 og 99,9 prosent av nivået de hadde før pensjonsalder. Blant dem som ikke mottok alderspensjon hadde 32 prosent et inntektsnivå mellom 70 og 99,9 prosent det året de fylte 62 år.

I tabell 5.13 ser vi hvilke inntektskilder som var de viktigste for disse husholdningene.

Tabell 5.13. Inntekt i 2011 som andel av inntekt i 2009 for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 62 år og mottar alderspensjon i 2011. Høyeste inntektskilde i 2009 og 2011

	Høyeste inntektskilde i 2009				Høyeste inntektskilde i 2011			
	Kapital- inntekter	Over- føringer	Yrkes- inntekter	I alt	Kapital- inntekter	Over- føringer	Yrkes- inntekter	I alt
Større eller lik	1	4	96	100	2	11	87	100
70-99,9 prosent	2	4	94	100	1	25	73	100
Under 70 prosent ...	24	9	67	100	7	33	61	100
Alle	2	4	94	100	2	15	83	100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Blant de som hadde inntekt lik eller høyere ved pensjonsalder i 2011 i forhold til to år før, var yrkesinntekter den viktigste inntektskilden for de fleste, både før og etter pensjonsalder. I 2009, altså to år før hovedinntektstaker begynte å motta alderspensjon, var yrkesinntekt den viktigste inntektskilden for 96 prosent. Det året de ble 62 år, og mottok alderspensjon, ble overføringer en større del av husholdningsøkonomien. 11 prosent hadde da overføringer som største inntektskilde. Fremdeles var det 87 prosent som hadde yrkesinntekt som viktigste inntektskilde i denne gruppen.

For mange av dem som fikk et lavere inntektsnivå da de ble alderspensjonister, finner vi at overføringer ble viktigere, særlig for dem som satt igjen med under 70 prosent av inntekten da de ble 62 år og begynte å motta alderspensjon. I denne gruppen var det 67 prosent som hadde yrkesinntekt som viktigste inntektskilde, mens ni prosent hadde overføringer som den viktigste inntekten. For 24 prosent var kapitalinntektene viktigst i 2009. To år etter, i 2011, var yrkesinntektene viktigst for 61 prosent, mens 33 prosent hadde overføringer som viktigste kilde. Kapitalinntekter ble mindre viktig.

5.15. Formue og gjeld

Når likningsverdien på egen bolig blir erstattet med en beregnet markedsverdi, hadde husholdningene i alt en gjennomsnittlig bruttoformue på 2 875 000 kroner i 2011. Husholdninger der hovedinntektstakeren var mellom 60 og 75 år hadde en høyere bruttoformue enn gjennomsnittet for alle husholdninger i landet. Høyest bruttoformue finner vi i aldersgruppen 60-61 år, altså før pensjonsalder, med vel 3,8 millioner kroner. I aldersgruppene 62-66 år og 67-69 år hadde husholdningene en gjennomsnittlig bruttoformue på rundt 3,7 millioner kroner. Personer i alderen 70-75 år hadde 3,2 millioner kroner i beregnet bruttoformue, mens de som var 76 år eller eldre hadde om lag 2,6 millioner kroner.

Beregnet realkapital utgjorde 73 prosent av husholdningenes formue i 2011. For de yngre husholdningene, hvor hovedinntektstakeren var under 60 år, utgjorde beregnet realkapital 76 prosent av all bruttoformue. Realkapitalens andel av samlet bruttoformue reduseres i takt med husholdningenes alder, men er den viktigste kapitalen for alle aldersgrupper.

Finanskapital, det vil si bankinnskudd, aksjer og verdipapirer, utgjorde om lag en tredjedel av samlet bruttoformue for husholdninger hvor hovedinntektstakeren var 60 år eller eldre. Av dette utgjorde bankinnskudd mesteparten. Andelen øker noe med stigende alder.

Eldre husholdninger (der hovedinntektstaker er 60 år eller eldre) har relativt lav gjeld, sett i forhold til alle husholdninger i landet og de yngre husholdningene. Av beregnet bruttoformue utgjør gjeld omtrent halvparten for husholdningene hvor hovedinntektstakeren er under 60 år. For de eldre husholdningene reduseres gjeldsbelastningen betydelig, og utgjør en stadig mindre del av beregnet bruttoformue desto eldre hovedinntektstakeren blir.

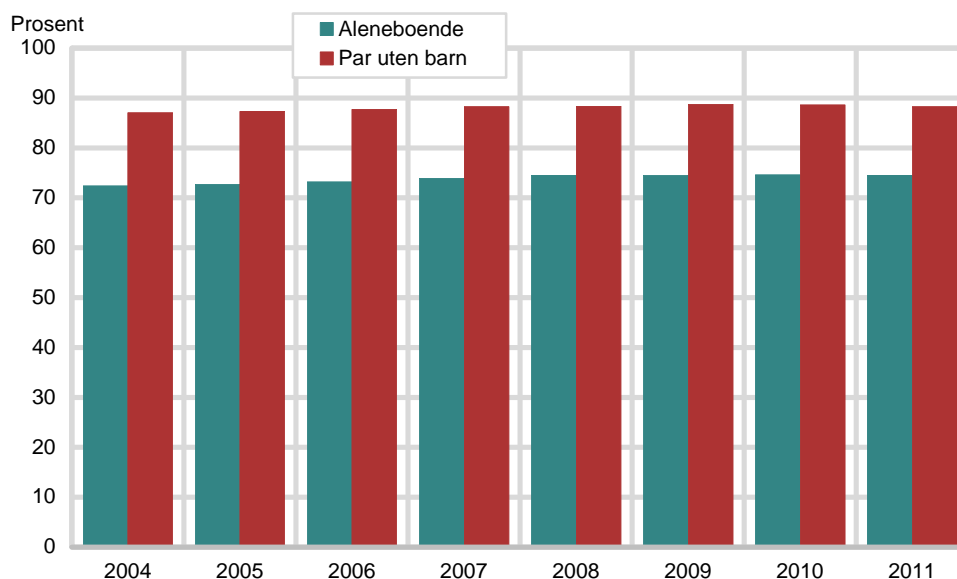
Tabell 5.14. Formuesregnskap for husholdninger med beregnet markedsverdi på bolig. Andeler av bruttoformue og gjennomsnitt. 2011

	Alle	Hovedinntektstakers alder						76 år eller eldre
		Under 60 år	60-61 år	62-66 år	67-69 år	70-75 år		
Beregnet realkapital	73	76	69	69	67	68	66	
Beregnet markedsverdi primærbolig	60	63	54	55	55	58	59	
Beregnet markedsverdi sekundærbolig	7	7	8	7	6	5	4	
Skattepliktig bruttofinanskapital	27	24	31	31	33	32	34	
Bankinnskudd innenlandske banker	12	9	13	16	17	19	24	
Andeler i aksjefond og obligasjons- og pengemarkedsfond	1	1	2	2	2	2	2	
Utenlandsformue	1	1	1	1	1	1	1	
Verdipapirer	10	11	12	9	9	7	6	
Beregnet bruttoformue	100	100	100	100	100	100	100	
Gjeld	36	48	23	19	14	11	6	
Beregnet bruttoformue	2 875 000	2 696 100	3 848 500	3 764 800	3 699 500	3 243 200	2 603 500	
Gjeld	1 048 200	1 304 300	903 200	710 000	526 000	354 700	160 900	
Beregnet nettoformue	1 826 800	1 391 800	2 945 200	3 054 900	3 173 400	2 888 500	2 442 600	
Antall personer i husholdningen	2,2	2,4	1,8	1,7	1,7	1,6	1,3	
Antall husholdninger	2 206 168	1 536 506	70 288	172 039	83 319	121 913	222 103	

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Figur 5.9 viser hvor stor andel av husholdningene som mottok alderspensjon, og som hadde bankinnskudd som tilsvarte mer enn minsteytelsen i folketrygen (1 G) i 2011. I 2011 tilsvarte 1 G 78 024 kroner.

Blant husholdningene der hovedinntektstaker mottok alderspensjon var det mange som hadde finanskapital. Blant parhusholdningene hadde nesten 90 prosent et bankinnskudd tilsvarende 1 G eller mer. Blant de aleneboende pensjonistene hadde én av fire bankinnskudd på 1 G eller høyere. Andelen som sparer i form av bankinnskudd har holdt seg stabil fra 2004 til 2011.

Figur 5.9. Husholdninger som mottar alderspensjon med bankinnskudd lik 1 G eller høyere. Prosent. 2004-2011

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

I 2011 var aldersgrensen for å motta alderspensjon 62 år. Det er noe forskjell innad i aldersgruppene 62-66 år og 67 år og eldre når det gjelder sparing. Blant aleneboende i gruppen 62-66 år var det 61 prosent som hadde bankinnskudd over 1 G, mens blant de som var 67 år eller eldre hadde 75 prosent like store bankinnskudd.

Blant parhusholdningene i gruppen 62-66 år, sparte 82 prosent 1 G eller mer i form av bankinnskudd over 1 G, mens 89 prosent av parene som var 67 år eller eldre hadde tilsvarende bankinnskudd.

5.16. Bruttofinanskapital ved overgangen til pensjonsalder

Blant husholdningene der hovedinntektstaker mottok alderspensjon ved 62 år i 2011, hadde 62 prosent en finanskapital som var større eller like stor som to år tidligere. Blant de som ikke tok ut alderspensjon ved 62 år, var andelen litt mindre, 56 prosent.

Tabell 5.15. Bruttofinanskapital for husholdninger, ved 62 år, som andel av bruttofinanskapital to år tidligere. 2011-kroner

	Hovedinntektstaker er 62 år og mottar alderspensjon i 2011		Hovedinntektstaker er 62 år, mottar ikke alderspensjon i 2011	
Alle	7 356	100	27 948	100
Større eller lik	4 535	62	15 746	56
90-99,99 prosent	571	8	2 460	9
80-89,99 prosent	475	6	2 031	7
70-79,99 prosent	410	6	1 630	6
60-69,99 prosent	320	4	1 396	5
50-59,99 prosent	281	4	1 091	4
Under 50 prosent	764	10	3 594	13

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell 5.16 Gjennomsnittlig bruttofinanskapital for husholdninger, gruppert etter andel av bruttofinanskapital ved fylte 62 år, sammenlignet med to år tidligere

	Alderspensjonister			Hovedinntektstaker mottar ikke alderspensjon		
	Bruttofinans- kapital i 2009	Bruttofinans- kapital i 2011	Prosentvis endring 2009-2011	Bruttofinans- kapital i 2009	Bruttofinans- kapital i 2011	Prosentvis endring 2009-2011
Alle	1 223 600	1 308 700	7	1 033 500	1 086 800	5
Større eller lik	993 400	1 441 900	45	887 800	1 253 800	41
90-99,99 prosent ...	1 944 800	1 835 900	-6	1 580 600	1 504 500	-5
80-89,99 prosent ...	1 800 800	1 524 200	-15	1 663 000	1 407 700	-15
70-79,99 prosent ...	1 928 400	1 448 300	-25	1 204 400	907 300	-25
60-69,99 prosent ...	1 160 900	748 800	-35	1 144 100	747 600	-35
50-59,99 prosent ...	1 138 200	631 700	-45	1 060 000	584 900	-45
Under 50 prosent ..	1 368 300	395 900	-71	806 400	243 800	-70

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger.

Tabell 5.16 viser at husholdningene har omtrent like høy bruttofinanskapital, enten de tar ut alderspensjon ved 62 år eller ikke. De som har minst like høy finanskapital som de hadde to år før de ble 62 år, har hatt en realvekst på 45 prosent. De som har mer enn halvert finanskapitalen, har hatt en nedgang på 70 prosent.

Referanseliste

- Andersen A. S., E. Birkeland, J. Epland, M. I. Kirkeberg (2002): *Økonomi og levekår for ulike grupper trygdemottakere, 2001*. Rapporter 2002/20, Statistisk sentralbyrå.
(http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_ekonomi_levekaar/arkiv/rapp_200220/rapp_200220.pdf)
- Epland J., L. Kleven (2005): Smalhans eller det gode liv? Økonomisk levestandard før og etter alderspensjonering, *Økonomiske analyser* 2/2005.
- Epland J. (2010): *Seniorennes økonomi stadig bedre*, Statistiske analyser nr. 120, 2010, Statistisk sentralbyrå, 17-32. (http://www.ssb.no/emner/00/02/sa_seniorer/)
- Mads Ivar Kirkeberg, Jon Epland og T. M. Normann (2012): *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2011*. Rapporter 08/2012, Statistisk sentralbyrå.
(http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201208/rapp_201208.pdf)
- Fredriksen D., Stølen N. M. (2011): *Utformingen av ny alderspensjon i folketrygden*. Rapporter 22/2011, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/12/90/rapp_201122/rapp_201122.pdf
- Nergaard K. (2009): *Hvem har ikke AFP? En analyse med basis i registerbaserte data*, FAFO (<http://www.fafo.no/pub/rapp/10094/10094.pdf>)
- Nerland S. M., T. P. Bø, H. N. Næsheim (2011): *Hvordan overvåke pensjoneringsadferden? En vurdering av om datagrunnlaget i arbeidsmarkedsstatistikken er egnet*. Rapporter 09/2011, Statistisk sentralbyrå.
(http://www.ssb.no/emner/06/01/rapp_201109/)
- NOU (2009:13): *Brede pensjonsordninger*
- NAV (2008): *Arbeid og Velferd*. Rapport nr. 4/2008
- Hjemmesidene til NAV, Skatteetaten, skattebetalerforeningen.
- Pål Nordby, Sølve Mikal Nerland og Helge Næsheim (2013): *Yrkesaktivitet blant eldre før og etter pensjonsreformen*. Rapporter 12/2013, Statistisk sentralbyrå.

Figurregister

1.1. Antall personer fordelt etter kjønn og alder. 2001 og 2011	8
1.2. Sammensetning av samlet inntekt for bosatte personer etter alder. Gjennomsnitt, 2011	13
1.3. Samlet inntekt og inntekt etter skatt, etter alder. Gjennomsnitt, 2011	14
1.4. Samlet inntekt, yrkesinntekt og overføringer, etter alder. Gjennomsnitt, 2011	14
1.5. Bankinnskudd og gjeld, etter alder. Gjennomsnitt. 2011	15
2.1. Andel personer med yrkesinntekt etter alder. Kvinner og menn. 2001-2011	16
2.2. Andel personer med yrkesinntekt etter alder. Kvinner og menn. 2009 – 2011	17
2.3. Fordeling av kvinner og menn blant de yrkesaktive etter alder og kjønn. 2011	17
2.4. Desilfordelt inntekt etter skatt for personer 60 år og eldre etter grad av yrkestilknytning. 2011	18
2.5. Prosentandel av befolkningen etter yrkestilknytning og alder. 2011	18
2.6. Bosatte personer 60-75 år, andel kvinner etter yrkestilknytning og alder. Prosent. 2011	19
2.7. Gjennomsnittlig inntekt etter skatt etter alder og grad av yrkestilknytning. 2011	19
2.8. Ykesaktive personer med yrkesinntekter opp til 2G fordelt på lønnstakere og næringsdrivende, etter alder. 2001 og 2011	20
2.9. Ykesaktive personer med yrkesinntekter over 2G fordelt på lønnstakere og næringsdrivende, etter alder. 2001 og 2011	20
2.10. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med svak yrkestilknytning, etter alder. Prosent. 2011	21
2.11. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med sterk yrkestilknytning, etter alder. Prosent. 2011	21
3.1. Antall bosatte personer 60 år og eldre. 2001-2011	23
3.2. Samlet inntekt etter alder. Gjennomsnitt i 2011-kroner. 2001-2011	24
3.3. Samlet inntekt etter alder. Median i 2011-kroner. 2001-2011	24
3.4. Andel av aldersklassen som har fullført universitets-/høyskoleutdannelse. 2001-2011	25
3.5. Median samlet inntekt for 2011 sammenlignet med median samlet inntekt for personer med samme alder ti år tidligere. Målt i faste priser. Prosent	26
3.6. Realvekst i median samlet inntekt og median inntekt etter skatt, etter ettårig alder. 2008-2011	26
3.7. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer 60-80 år. Kroner. 2011	27
3.8. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringene. Kroner. 2001-2011	28
3.9. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringene. Prosent. 2001-2011	29
3.10. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åringene. Kroner. 2001-2011	29
3.11. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åringene. Prosent. 2001-2011	30
3.12. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åringene. Kroner. 2001-2011	31
3.13. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åringene, og bankenes gjennomsnittlige innskuddsrente. Prosent. 2001-2011	31
3.14. Samlet inntekt for 63 og 75-åringene. P10 ¹ , median og P90 ¹ . 2001-2011	32
3.15. Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2011-kroner etter kohortens fødselsår. Kroner. 2001-2011	33
3.16. Median samlet inntekt i 2011-kroner etter kohortens fødselsår. Kroner. 2001-2011 ...	33
3.17. Utvikling i gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 60 år i 2001. 2011-kroner. 2001-2011	34
3.18. Personer 60 år i 2001. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt etter landsdel i 2001. 2011-kroner. 2001-2011	35
3.19. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som er 60 år i 2001, kvintilfordelt. 2011-kroner. 2001-2011	36
3.20. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer født i 1941. Kroner. 2001-2011	36
3.21. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 65 år i 2001. 2011-kroner. 2001-2011	37
3.22. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som var 65 år i 2001, kvintilfordelt. 2011-kroner. 2001-2011	38
4.1. Antall personer som mottar pensjon. 2001-2011	39
4.2. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for alderspensjonister som er 67 år og eldre. Kroner. 2001- 2011	42
4.3. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for utvalgte årsklasser av alderspensjonister. Kroner. 2011	43
4.4. Gjennomsnittlig samlet inntekt og gjennomsnittlig alderspensjon, etter kjønn. Kroner. 2011	43

4.5. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for personer som tar ut alderspensjon, etter alder. Andeler i prosent. 2011	44
4.6. Antall alderspensjonister 67 år og eldre med tjenstepensjon, andeler i prosent. 2001-2011	45
4.7. Alderspensjonister 67 år og eldre, samlet inntekt og inntekt etter skatt, median, første og niende desil. Utvalgte årsklasser. Kroner. 2011	46
4.8. Andel kvinner og menn som tar ut alderspensjon fordelt på ettårige aldersgrupper. 2011	46
4.9. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for personer som tar ut alderspensjon 62 – 66 år. 2011	47
4.10. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, fordelt på personer som tar ut alderspensjon, og personer som ikke tar ut alderspensjon. 62 – 66 år. 2011	47
4.11. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for personer som tar ut alderspensjon 62 – 66 år etter kjønn. Kroner. 2011	48
4.12. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonister med minstepensjonsnivå. Kroner. 2001-2011	50
4.13. Gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister 60 til 66 år, dekomponert i underposter. Kroner. 2001-2011	51
4.14. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for uførepensjonister. Andeler i prosent. 2001-2011	52
4.15. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister med minstepensjon i alderen 60 til 66 år. 2001-2011	53
4.16. Antall personer med utbetaling fra avtalefestet pensjon privat sektor ny ordning, etter kjønn og alder. 2011	54
4.17. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med ny privat AFP, offentlig eller gammel privat AFP og alle, etter alder. Kroner. 2011	55
4.18. Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra ny privat AFP ordning, etter alder. 2011	55
4.19. Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra offentlig eller gammel privat AFP ordning etter alder. 2011	57
5.1. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet, etter hovedinntektstakers alder i 2004. KPI-justert. 2011-kroner. Bosatte alle år, 2004-2011	63
5.2. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker mottok alderspensjon i 2004. Indeks i faste priser (2011-kroner). 2004=100. 2004-2011	65
5.3. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker mottok alderspensjon i 2004. Laveste og høyeste kvartil. Indeks i faste priser (2011-kroner). 2004=100. 2004-2011	65
5.4. Utvikling i median inntekt etter skatt for aleneboende alderspensjonister med minstepensjon. Bosatt alle år. Indeks i faste priser (2011-kroner). 2004=100. 2004-2011	67
5.5. Utvikling i inntekt etter skatt for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker var 60-66 år og mottok uførepensjon i 2011. Indeks. Faste priser (2011-kroner)	68
5.6. Utvikling i median inntekt etter skatt for aleneboende uførepensjonister med minstepensjon. Indeks i faste priser (2011-kroner). 2004=100. 2004-2011	70
5.7. Andel yrkestilknyttede i husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar alderspensjon. 2004-2011	70
5.8. Andelen hovedinntektstakere som er yrkestilknyttet og mottar alderspensjon. 2004-2011	71
5.9. Husholdninger som mottar alderspensjon med bankinnskudd lik 1 G eller høyere. Prosent. 2004-2011	76

Tabellregister

1.1.	Antall bosatte personer i Norge etter alder ved utgangen av året. 2001 til 2011.	9
1.2.	Ekvivalensskalaer og husholdningsstørrelse ¹ . Antall forbruksenheter. Husholdningsstørrelse OECD-skala EU-skala	12
1.3.	Utvikling i folketrygdens grunnbeløp 2001 til 2011	12
1.4.	Påløpt årslønn. Gjennomsnitt for alle lønnstakere, 2001 til 2011	12
1.5.	Bankenes innskuddsrente, gjennomsnitt, 2001 til 2011.	13
2.1.	Antall personer 60-75 år etter grad av yrkestilknytning. 2011	18
2.2.	Registrerte inntekter, etter yrkestilknytning og alder. Kroner. 2011	22
3.1.	Antall bosatte personer 60 år og eldre. 2001-2011	23
3.2.	Samlet inntekt. Gjennomsnitt og median, 2011-kroner. 2001-2011	25
3.3.	Registrerte inntekter for 63-åringer. Gjennomsnitt. 2001-2011	28
3.4.	Registrerte inntekter for 68-åringer. Gjennomsnitt. 2001-2011	30
3.5.	Registrerte inntekter for 75-åringer. Gjennomsnitt. 2001-2011	31
3.6.	Fordeling av samlet inntekt for utvalgte aldersgrupper. P90/P10 ¹ . 2001-2011	32
3.7.	Utviklingen i antall personer og gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 60 år i 2001. 2011-kroner. 2001 og 2011	34
3.8.	Utviklingen i gjennomsnittlig inntekt etter skatt for ulike grupper som var 60 år i 2001. 2011-kroner. 2001-2011	35
3.9.	Utvikling i antall personer og gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 65 år i 2001. 2011-kroner. 2001-2011	37
4.1.	Antall alderspensjonister 2001-2011	40
4.2.	Antall personer som mottar alderspensjon med minstepensjonsnivå. 2001-2011	40
4.3.	Antall personer som mottar uførepensjon. 2001-2011	41
4.4.	Antall personer som mottar uførepensjon med minstepensjon. 2001-2011	41
4.5.	Registrerte inntekter for alderspensjonister 67 år og eldre. Kroner og endring i prosent. 2001, 2010 og 2011	42
4.6.	Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2011-kroner dekomponert i underposter, for alderspensjonister 67 år og eldre. Andel av gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent, etter kjønn. 2001-2011	44
4.7.	Alderspensjonister 67 år og eldre som har tjenestepensjon, etter alder og kjønn. Andeler i prosent. 2011	45
4.8.	Alderspensjonister med og uten tjenestepensjon. Antall, gjennomsnittlig samlet inntekt og gjennomsnittlig tjenestepensjon. Kroner. 2010 og 2011	45
4.9.	Registrerte inntekter for personer 62 – 66 år som tar ut alderspensjon etter kjønn. Kroner. 2011	48
4.10.	Uttaksgrad av alderspensjon for personer 62 - 66 år. Prosent. 2011	48
4.11.	Personer med alderspensjon og alderspensjon med minstepensjonsnivå, etter alder og kjønn. Antall og andel. 2011	49
4.12.	Samlet inntekt og inntekt etter skatt for mottakere av alderspensjon, med minstepensjonsnivå. Kvinner og menn. 2011	49
4.13.	Antall personer 60 til 66 år i alt, og antall med uførepensjon. Fordelt på kjønn, Utvalgte år i tidsrommet 2001-2011	50
4.14.	Personer 60 til 66 år, i alt og personer som mottar uførepensjon, gjennomsnittlig samlet inntekt dekomponert og andeler av gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent. 2011	51
4.15.	Uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år, etter kjønn og alder. Kroner. 2011	52
4.16.	Gjennomsnittlig samlet inntekt og uførepensjon for uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år, etter kjønn. 2011-kroner. 2001, 2009 og 2011	53
4.17.	Personer med utbetaling fra avtalefestet pensjon privat sektor, ny ordning. Etter kjønn og alder. Antall og prosent. 2011	54
4.18.	Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra ny privat AFP ordning, etter kjønn og alder. 2011	55
4.19.	Inntektssammensetning for personer med utbetaling fra privat AFP ordning, etter kjønn og alder. 2011	56
4.20.	Personer med offentlig AFP eller gammel privat AFP ordning etter alder og kjønn. Antall og prosent. 2011	56
4.21.	Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra offentlig eller gammel privat-AFP ordning, etter alder og kjønn. 2011	57
4.22.	Inntektssammensetning for personer med utbetaling fra offentlig eller gammel privat AFP ordning. 2011	58
5.1.	Antall husholdninger ¹ etter hovedinntektstakers alder, 2004-2011	59
5.2.	Husholdninger etter hovedinntektstakers pensjonsstatus. Antall og andeler. 2004-2011	60
5.3.	Husholdninger hvor hovedinntektstaker mottar alderspensjon, etter alder. 2010 og 2011.	61
5.4.	Registrerte inntekter for husholdninger, etter hovedinntektstakers alder. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011	61
5.5.	Registrerte inntekter for husholdninger der hovedinntektstaker mottar alderspensjon, etter alder på hovedinntektstaker. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011	64

5.6. Registrerte inntekter for aleneboende som mottar alderspensjon med minste pensjonsnivå. Menn og kvinner. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011	66
5.7. Registrerte inntekter for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 60-66 år og mottar uførepensjon. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011	67
5.8. Registrerte inntekter for aleneboende minstepensjonister som mottar uførepensjon, 60-66 år. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011	69
5.9. Registrerte inntekter for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 62 år eller eldre, med og uten alderspensjon. Yrkestilknyttede og ikke yrkestilknyttede. Andeler av samlet inntekt og gjennomsnitt. 2011	72
5.10. Inntektsnivå to år etter alderspensjonering sammenlignet med to år før alderspensjonering (68 år). Hovedinntektstaker mottar alderspensjon. Inntekt etter skatt per forbruksenhet, KPI-justert. Husholdninger	73
5.11. Høyeste inntektskilde for husholdninger to år før og to år etter pensjonsalder ¹	74
5.12. Inntekt i 2011 som andel av inntekt i 2009 for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 62 år i 2011	74
5.13. Inntekt i 2011 som andel av inntekt i 2009 for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 62 år og mottar alderspensjon i 2011. Høyeste inntektskilde i 2009 og 2011	75
5.14. Formuesregnskap for husholdninger med beregnet markedsverdi på bolig. Andeler av bruttoformue og gjennomsnitt. 2011	76
5.15. Bruttofinanskapital for husholdninger, ved 62 år, som andel av bruttofinanskapital to år tidligere. 2011-kroner	77
5.16 Gjennomsnittlig bruttofinanskapital for husholdninger, gruppert etter andel av bruttofinanskapital ved fylte 62 år, sammenlignet med to år tidligere	77

B Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
NO-2225 Kongsvinger

Avsender:
Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Kongens gate 6, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-8697-1 (trykt)
ISBN 978-82-537-8698-8 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Pris kr 180,00 inkl. mva

ISBN 978-82-537-8697-1

9 788253 786971

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway